

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Mgr. Tereza Žůrková

**Ochrana pověsti právnické osoby se zaměřením
na odčinění nemajetkové újmy**

Rigorózní práce

Pověřený akademický pracovník: JUDr. Vít Lederer, Ph.D.

Tematický okruh: Občanské právo hmotné

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 11. 11. 2024

Prohlašuji, že jsem předkládanou rigorózní práci vypracovala samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 297 053 znaků včetně mezer.

V Praze dne 11. 11. 2024

Mgr. Tereza Žůrková
rigorozantka

Děkuji své rodině a blízkým za neutuchající podporu a nekonečnou trpělivost během mého magisterského studia i při psaní rigorózní práce.

Velmi děkuji též panu doktoru Ledererovi za ochotu ujmout se vedení mé rigorózní práce a za cenná doporučení.

Obsah

Úvod.....	1
1. Práva spojená s osobností právnické osoby	4
1.1. Pojetí právnických osob	4
1.2. Práva osobnostní povahy	6
1.2.1. Povaha práv osobnostní povahy	7
1.2.2. Ochrana osobnosti fyzických osob	8
1.2.3. Práva spojená s právní osobností právnické osoby	9
1.3. Název, pověst, soukromí a jiná práva osobnostní povahy právnických osob	11
1.3.1. Název	11
1.3.2. Soukromí	12
1.3.3. K absenci judikatury k ochraně názvu a soukromí	14
1.3.4. Jiná práva osobnostní povahy právnických osob	16
1.4. Vznik a zánik práv osobnostní povahy	16
1.4.1. Období před vznikem právnické osoby	17
1.4.2. Přechod na právního nástupce	22
2. Pověst právnické osoby	24
2.1. Pojem pověst	24
2.1.1. Posuzující osoby	27
2.1.2. Posuzované aspekty	30
2.2. Osobnostní a majetkový aspekt pověsti	32
2.2.1. Judikatura ESLP	33
2.2.1.1. Pověst jako právo osobní	33
2.2.1.2. Pověst jako právo majetkové	35
2.2.2. Česká právní úprava	37
2.2.2.1. Pověst jako majetek	38
2.2.2.2. Pověst jako věc v právním smyslu	39
3. Odpovědnost za zásah do pověsti.....	41
3.1. Existence nebo hrozba zásahu	42
3.2. Neoprávněnost zásahu	44
3.2.1. Zákonné licence	45
3.2.2. Výkon dovolené činnosti	48
3.2.3. Výkon jiného subjektivního práva	49
3.3. Příčinná souvislost	53
3.4. Existence dobré pověsti?	54
4. Ochrana pověsti.....	56
4.1. Veřejný zájem na ochraně pověsti	56

4.2. Univerzální ochrana právnických osob	57
4.3. Základ právní úpravy.....	59
4.4. Soukromoprávní ochrana	60
4.4.1. Nárok zdržovací	61
4.4.2. Nárok odstraňovací.....	64
4.5. Zásah do pověsti způsobený orgánem veřejné moci	66
4.5.1. Pravomoc civilních nebo správních soudů?	66
4.5.2. Odpovědnost za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci	69
5. Otázka práva na odčinění nemajetkové újmy	72
5.1. Východiska právní úpravy.....	73
5.2. Aktuální rozpor v judikatuře	74
5.2.1. Nejvyšší soud	74
5.2.1.1. Potvrzení existence práva dřívější judikaturou?	74
5.2.1.2. Klíčový rozsudek ve věci sp. zn. 23 Cdo 327/2021	76
5.2.1.3. Navazující rozhodnutí	79
5.2.2. Městský soud v Praze	80
5.2.3. Ústavní soud	81
5.3. Právní teorie	83
5.4. Analogie	84
5.4.1. Předchozí právní úprava	86
5.4.2. Přípravy občanského zákoníku.....	88
5.4.3. Princip rovnosti	91
5.4.4. Zásah do práva k názvu právnické osoby.....	93
5.5. Ochrana pověsti na ústavní úrovni	95
5.6. Mezinárodní právo	97
5.7. Vybrané zahraniční právní úpravy	100
5.8. Závěrečné stanovisko	102
Závěr.....	104
Seznam použitých zdrojů.....	107
Příloha č. 1 – Soudní rozhodnutí k § 135 o. z.....	117
Abstrakt.....	120
Klíčová slova	120
Abstract.....	121
Key words.....	121

Úvod

Pověst právnických osob a její ochrana se stala diskutovaným tématem v právních kruzích od konce roku 2021, kdy se Nejvyšší soud odchýlil od dosavadní praxe a judikoval, že s ochranou pověsti právnických osob není bez dalšího spojeno právo na odčinění nemajetkové újmy. Dle § 2894 odst. 2 o. z. totiž platí, že právo na odčinění nemajetkové újmy vzniká jen tehdy, pokud si to strany ujednaly nebo pokud tak v daném případě stanoví zákon, což ale v případě zásahu do pověsti právnické osoby nestanoví. Dle Nejvyššího soudu se proto zasažené právnické osoby nemohou domáhat poskytnutí přiměřeného zadostiučnění v penězích ani omluvy. S tím však vyjádřila nesouhlas právnická veřejnost i Městský soud v Praze, který i přes odlišný názor Nejvyššího soudu opakovaně dospívá k závěru, že právnickým osobám právo na odčinění nemajetkové újmy způsobené zásahem do pověsti náleží.

Otázka existence práva na odčinění nemajetkové újmy však není jedinou nejasností, která v souvislosti s ochranou pověsti právnických osob vyvstává. Neméně zajímavé jsou otázky o trvání práva na ochranu pověsti i podobných práv osobnostní povahy, dále o majetkových aspektech pověsti a její ochraně jako majetkového práva, též o existenci dobré pověsti jako podmínce soukromoprávní odpovědnosti nebo o ochraně mezinárodní i poskytované cestou správního soudnictví. Uvedená témata zatím nebyla předmětem bližšího zájmu judikatury ani právní teorie, ale tato práce se jimi též zabývá.

První kapitola poskytuje úvod do problematiky ochrany pověsti jako jednoho z práv osobnostní povahy právnických osob, které chrání občanský zákoník. Nejprve je představeno rozdílné pojetí fyzických a právnických osob v občanském zákoníku, protože to odůvodňuje, že je právní úprava obou subjektů v mnoha ohledech odlišná. Následující část první kapitoly se již věnuje právům osobnostní povahy, a to nejprve ve vztahu k fyzickým osobám, následně ve vztahu k osobám právnickým a poté se zaměřením na povahu a otázku trvání těchto práv. Obecné představení práv osobnostní povahy právnických osob je doplněno částí zabývající se jednotlivými právy – s výjimkou pověsti, které se věnuje až následující kapitola.

Druhá kapitola vymezuje pojem pověst a zabývá se otázkou jejího posuzování, a to jak z hlediska posuzujících osob, tak aspektů, které pověst právnické osoby ovlivňují, čímž ovlivňují též hodnotu samotné právnické osoby. Vliv pověsti na hodnotu právnické osoby svědčí o tom, že pověst je i určitou majetkovou hodnotou, proto se závěrečné části druhé kapitoly věnují otázce, zda je pověst právnické osoby majetkem nebo zda je možné ji považovat dokonce za věc v právním smyslu.

Třetí kapitola představuje jednotlivé předpoklady odpovědnosti za zásah do pověsti, jejichž splnění je nezbytné pro poskytnutí soudní ochrany dle § 135 o. z. Podmínkami jsou nejprve existence zásahu do pověsti nebo jeho hrozba, dále neoprávněnost tohoto zásahu a konečně příčinná souvislost mezi jednáním určité osoby a neoprávněným zásahem do pověsti osoby jiné. S ohledem na změnu právní úpravy ve srovnání s předchozím občanským zákoníkem z roku 1964 vyvstává otázka uvedená v závěrečné kapitole třetí části, tedy zda je i nadále třeba trvat na splnění podmínky existence dobré pověsti, nebo zda současný občanský zákoník z roku 2012 chrání i pověst, která dobrá není.

Čtvrtá kapitola navazuje na výklad o odpovědnosti za zásah do pověsti a zabývá se ochranou pověsti právnické osoby a jednotlivými nároky, které může zasažená právnická osoba požadovat dle § 135 o. z., a to vůči soukromým osobám i orgánům veřejné moci. V případě zásahů do pověsti právnických osob způsobenými orgány veřejné moci činí problém otázka soudní pravomoci, kterou se práce též zabývá. Z judikatury vyplývá, že ochrana pověsti proti zásahům veřejné moci je poskytována civilními i správními soudy, aniž by některý z nich vyjadřoval pochybnosti o své pravomoci. Vzhledem k tomu, že dělená pravomoc ve věcech ochrany pověsti není žádoucí, je posouzeno, zda je vhodné přiklonit se k výlučné pravomoci civilního, nebo naopak správního soudnictví, pokud zásah do pověsti způsobí orgán veřejné moci.

Poslední, pátá kapitola odpovídá na aktuálně spornou otázku, zda právnickým osobám náleží právo na odčinění nemajetkové újmy způsobené zásahem do jejich pověsti, a to s představením argumentů svědčících ve prospěch i neprospěch existence práva a s využitím dosavadních poznatků o pověsti právnické osoby a její ochraně.

Snahou každé kapitoly je představit problematiku ochrany pověsti právnické osoby z pohledu občanského práva, jelikož pověsti a její ochraně dle občanského zákoníku z roku 2012 doposud nebyla věnována přílišná pozornost. Komplexně se pověstí právnické osoby zabývají pouze publikace vztahující se k předchozímu občanskému zákoníku z roku 1964, ale s ohledem na změnu právní úpravy jejich závěry nemusí být vždy nadále použitelné. Pozornost je v této práci zaměřena nejen na aktuálně platnou i předchozí právní úpravu, ale práce zahrnuje též názory právní teorie na danou problematiku, relevantní soudní judikaturu i mezinárodní pojetí.

Bližší pozornost naopak není věnována ochraně pověsti dle jiných právních odvětví než občanského práva, přestože zejména mediální právo je v této souvislosti významným oborem. Ani z pohledu občanského práva však není téma ochrany pověsti touto prací zcela vyčerpáno, jelikož práce se blíže nezabývá ochranou proti nekalé soutěži ani otázkou náhrady majetkové škody nebo vydání bezdůvodného obohacení, přestože i tyto oblasti s ochranou pověsti v praxi úzce souvisejí. Ve všech výše uvedených oblastech lze totiž aplikovat obecné poznatky daného

odvětví, které v souvislosti s ochranou pověsti nevykazují žádná významná specifika. V těchto otázkách lze proto vycházet z mnoha dostupných publikací zabývajících se danou právní oblastí, jejichž závěry by nebylo účelné v této práci pouze opakovat.

Cílem práce je tedy představit koncept ochrany pověsti právnické osoby komplexně, a to s využitím poznatků české, mezinárodní i zahraniční judikatury a právní teorie. S ohledem na aktuálně diskutovaný názorový rozpor, který se týká práva právnické osoby na odčinění nemajetkové újmy způsobené zásahem do její pověsti, má práce za cíl poskytnout odpověď zejména na tuto otázku, tedy zda se právnická osoba, do jejíž pověsti bylo neoprávněně zasazeno, může úspěšně domáhat poskytnutí přiměřeného zadostiučinění. Posledním dílčím cílem práce je upozornit na některé výkladové nejasnosti, které v souvislosti s ochranou pověsti právnických osob vyvstávají, a nastínit jejich možná řešení, protože i tyto otázky mohou být v budoucnu předmětem diskuzí a mít dalekosáhlé praktické důsledky – podobně jako nyní otázka práva na odčinění nemajetkové újmy.

1. Práva spojená s osobností právnické osoby

Není pochyb o tom, že fyzické a právnické osoby se ze své podstaty liší, což odůvodňuje i odlišný přístup zákonodárce k jejich právní subjektivitě a rozsahu práv a povinností, které jim mohou náležet. Rozdíly mezi člověkem a právnickou osobou se projevují i v oblasti práv osobnostních, a to z hlediska terminologie, systematiky, rozsahu chráněných hodnot i možností ochrany proti neoprávněným zásahům, a pramení právě z odlišné podstaty fyzických a právnických osob a jejich rozdílného pojetí v občanském zákoníku.

1.1. Pojetí právnických osob

Občanský zákoník rozlišuje dva typy subjektů právních vztahů – osoby fyzické a osoby právnické.¹ Jen těmto osobám náleží právní subjektivita,² což znamená, že jen tyto osoby mohou být nositeli práv a povinností, zatímco jiným útvarům, až na výjimky³, nemohou náležet žádná práva ani jim nemohou být ukládány žádné povinnosti.⁴ Rozdělení na osoby fyzické a právnické však svědčí o tom, že jejich postavení není stejné, ale může se lišit. Rozdíly jsou zapříčiněny odlišnou podstatou obou subjektů, protože zatímco osoba fyzická je právním odrazem člověka jako přirozeně existující lidské bytosti, právnická osoba je uměle vytvořeným útvarem.

Jelikož člověk existuje přirozeně, bez ohledu na právní úpravu, má již ze své podstaty přirozená práva, která musí pozitivní právo respektovat. Právní řád může stanovit pouze meze uplatňování přirozených práv člověka a způsob jejich ochrany,⁵ ale nemůže přirozená práva založit anebo je nepřiznat, protože jedním z přirozených práv člověka je i právo na uznání jeho právní osobnosti.⁶ Člověk proto musí být subjektem právních vztahů vždy a toto postavení mu pozitivní právo nemůže upřít.⁷ V případě právnických osob je však situace opačná, protože právnickým osobám nenáleží přirozená práva, a tedy ani právo na uznání jejich právní osobnosti.⁸ Pozitivní právo tak musí existenci právnických osob nejprve připustit, a to tím, že založí nebo uzná jejich právní osobnost.

¹ Viz § 18 o. z.

² Viz § 23 a § 118 o. z.

³ Přestože občanský zákoník spojuje způsobilost mít práva a povinnosti s právní osobností (neboli subjektivitou), která náleží pouze osobám fyzickým a právnickým, přiznává určitá práva a povinnosti i jiným útvarům, které nejsou osobami v právním slova smyslu a nemají právní osobnost. Jedná se např. o konstrukci svěřenského fondu, kterému náleží vlastnické právo, právnickou osobu před jejím vznikem nebo živé zvíře.

Bližší viz HURDÍK, Jan. § 17 [Osoba jako výlučný nositel práv a povinností a jejich výkonu]. V: LAVICKÝ, Petr a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1 – 654), s. 98 – 99, marg. č. 6 – 9. [Dostupné online, cit. 19. 11. 2023]

⁴ Viz § 17 o. z.

⁵ Viz § 19 odst. 1 o. z.

⁶ Srov. čl. 6 Všeobecné deklarace lidských práv a čl. 16 Mezinárodního Paktu o občanských a politických právech.

⁷ Viz TŮMA, Pavel. § 81 [Osobnost člověka]. V: LAVICKÝ, Petr a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1 – 654), s. 290, marg. č. 13. [Dostupné online, cit. 19. 11. 2023]

⁸ Viz FRINTA Ondřej a FRINTOVÁ, Dita. Obecně o subjektech občanského práva. V: DVOŘÁK, Jan; ŠVESTKA, Jiří, ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kol. Občanské právo hmotné, str. 216.

Zásadní rozdíl mezi fyzickými a právnickými osobami tedy spočívá v existenci práva na uznání jejich právní osobnosti. Zatímco u fyzických osob neuznání právní osobnosti nepřipadá v úvahu, protože by se jednalo o porušení přirozeného práva, u právnických osob podobný závazek neexistuje. Závisí tak pouze na rozhodnutí zákonodárce, zda jim právní osobnost přizná. Pokud by tak zákonodárce neučinil, nebylo by jej za toto rozhodnutí možné jakkoliv sankcionovat, protože by neporušil žádnou povinnost, ani jej k tomu přinutit, jelikož právnické osoby nemají na přiznání právní osobnosti nárok.

Vzhledem k tomu, že právnické osoby jsou v dnešním světě nepostradatelné, právní subjektivita jim je tradičně přiznávána. Jinak by právnické osoby nemohly být nositeli práv a povinností a relevantně vystupovat v právních vztazích, což je v současné době jen stěží myslitelné. Výjimkou v tomto ohledu není ani český právní řád, který právnickým osobám přiznává právní osobnost prostřednictvím občanského zákoníku.

Občanský zákoník definuje právnickou osobu jako organizovaný útvar, o kterém zákon stanoví, že má právní osobnost, nebo jehož právní osobnost zákon uzná.⁹ Současné pojetí tak vychází z teorie fikce, dle které je právnická osoba uměle vytvořený útvar, který může existovat pouze na základě práva.¹⁰ Jinými slovy, právnická osoba je pouze právním konstruktem, který je vytvořen v zájmu lidí, a nemůže existovat bez právního základu – aniž by pozitivní právo stanovilo, že existuje.¹¹

Protože fyzické osoby existují bez ohledu na zákonnou úpravu, zatímco existence právnických osob závisí na pozitivním právu, dle současné právní úpravy se právní postavení fyzických a právnických osob v mnoha ohledech liší. Na rozdíly mezi fyzickými a právnickými osobami upozorňuje i důvodová zpráva k občanskému zákoníku. Uvádí, že fyzické a právnické osoby si nejsou rovny, dokonce ani nemohou být v rovném právním postavení. Nerovnost mezi oběma subjekty je dána právě tím, že člověk má již ze své podstaty nezadatelná přirozená práva, proto pozitivní právo musí uznat jeho právní osobnost. Naopak právnickou osobu důvodová zpráva označuje za „*umělý organizační útvar vytvořený člověkem a sloužící jeho zájmům*“, jemuž právní osobnost může poskytnout až pozitivní právo. Občanský zákoník proto ani nesměřuje k nastolení absolutní rovnosti mezi právnickými a fyzickými osobami, ale naopak respektuje jejich

⁹ Viz § 20 odst. 1 o. z.

¹⁰ Viz HURDÍK, Jan. § 20 [Právnická osoba]. V: LAVICKÝ, Petr a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1 – 654), marg. č. 41. [Dostupné online, cit. 17. 11. 2023]

Shodně i BODEČKOVÁ, Jana a MUZIKÁŘ, Martin. § 20 [Právnická osoba]. V: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. Občanský zákoník, marg. č. 10. [Dostupné online, cit. 17. 11. 2023]

¹¹ Na rozdíl od teorie reality, dle které právnické osoby vznikají samostatně a právo jejich existenci pouze uznává, nikoliv zakládá. Ovšem ani dle teorie reality nemohou právnické osoby fungovat bez pozitivního práva, které jim musí přiznat určitou právní relevanci.

odlišnou podstatu a s odkazem na antropocentrické pojetí zdůrazňuje nadřazenost fyzických osob.¹² V tomto ohledu se odlišuje od předchozí právní úpravy, jelikož občanský zákoník z roku 1964 naopak zdůrazňoval rovnost fyzických a právnických osob. Přestože ani dříve nebyl pochyb o odlišné podstatě člověka a právnické osoby, tento rozdíl neměl na občanskoprávní postavení osob zásadní význam. Právní teorie dovozovala, že po svém vzniku jsou právnické osoby v zásadě postaveny na roveň osobám fyzickým.¹³

Dle současné úpravy občanského práva se však právnické a fyzické osoby liší nejen svou podstatou a povahou práva na uznání právní osobnosti, ale též z hlediska rozsahu práv a povinností. Právnická osoba dle § 20 odst. 1 o. z. sice může mít práva a povinnosti bez zřetele na předmět své činnosti, ale pouze pokud se slučují s její právní povahou. Právnická osoba tak nemůže mít z povahy věci práva a povinnosti například v oblasti rodinného práva. Pro účely této práce je však podstatné to, že právnické osoby nejsou s fyzickými osobami rovnocenné ani v oblasti práv osobnostních.¹⁴

1.2. Práva osobnostní povahy

Soukromá práva v subjektivním slova smyslu se tradičně dělí na práva osobní a práva majetková. Do skupiny osobních práv patří práva statusová, která upravují právní postavení osob, a práva osobnostní, která jsou neoddělitelně spjata s osobností, a to primárně s osobností člověka. Zatímco u fyzických osob je chráněna jejich osobnost jako celek, právnickým osobám přiznává občanský zákoník pouze práva obdobná osobnostním právům člověka¹⁵ a pouze tato jednotlivá práva také chrání. Bylo by proto nepřesné hovořit o osobnostních právech právnických osob bez dalšího. Důvodová zpráva k občanskému zákoníku tato práva označuje jako „*práva spojená s právní osobností právnické osoby*“.¹⁶ Jako vhodná kratší alternativa se nabízí pojem *práva osobnostní povahy*, který bude dále používán pro označení osobnostního práva člověka anebo práv spojených s právní osobností právnické osoby.

Lze se setkat též s pojmem „*osobní práva právnických osob*“¹⁷ vycházejícím z předchozí právní úpravy obsažené v občanském zákoníku z roku 1964. Dle současné právní teorie však práva osobní zahrnují kromě práv osobnostní povahy i práva statusová. Jedná se tak o nadřazený pojem,

¹² Viz důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Obecná část, B. Zhodnocení platné právní úpravy, odst. 2 písm. b); Zvláštní část, k § 15 až 22.

¹³ Srov. DEVÁTÝ, Stanislav a TOMAN, Petr. Ochrana dobré pověsti a názvu právnických osob, str. 7 – 8.

¹⁴ Viz HURDÍK, op. cit. 10, marg. č. 41. [Dostupné online, cit. 17. 11. 2023]

Shodně i BODEČKOVÁ a MUZIKÁŘ, op. cit. 10, marg. č. 10. [Dostupné online, cit. 17. 11. 2023]

¹⁵ Viz ŠUSTEK, Petr a ZUKLÍNOVÁ, Michaela. Ochrana osobnosti člověka. Člověk a jeho osobnostní práva. V: DVORÁK, Jan; ŠVESTKA, Jiří, ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kol. Občanské právo hmotné, str. 253.

¹⁶ Viz důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Zvláštní část, k § 132 až 135.

¹⁷ Srov. DEVÁTÝ a TOMAN, op. cit. 13, str. 34.

a proto v této práci nebude pojem *práva osobní* používán pro označení práv chráněných § 135 o. z., který je základem ochrany práv osobnostní povahy právnických osob.

1.2.1. Povaha práv osobnostní povahy

Práva osobnostní povahy fyzických a právnických osob se sice v některých ohledech liší, ale jejich povaha je v zásadě stejná. V obou případech se jedná o práva absolutní, která působí *erga omnes*.¹⁸ Na rozdíl od práv relativních, která působí pouze mezi stranami konkrétního právního vztahu, tak práva osobnostní povahy musí respektovat každý.

Ze systematiky občanského zákoníku je též zřejmé, že práva osobnostní povahy uvedená v § 135 o. z. jsou práva univerzální, která chrání každou právnickou osobu. Není podstatné, zda se jedná o osoby soukromého nebo veřejného práva, korporaci nebo fundaci, podnikající nebo nepodnikající právnickou osobu. Relevantní nejsou ani jiná rozlišovací kritéria.

Dále se práva osobnostní povahy tradičně řadí k právům osobním, jako protiklad práv majetkových. Jako taková poté nepodléhají promlčení, resp. promlčují se pouze tehdy, pokud tak stanoví zákon.¹⁹ Tím však není dotčeno právo na odčinění újmy na osobních právech, které promlčení podléhá. V souvislosti s promlčením práva na odčinění újmy občanský zákoník hovoří spíše o osobních právech člověka, jelikož výslovně uvádí pouze právo na život a zdraví, důstojnost, vážnost a čest, jméno a soukromí. Odkazuje však i na „*obdobná osobní práva*“, ²⁰ pod která dle právní teorie spadá též právo právnické osoby na ochranu jejího názvu, pověsti nebo soukromí obsažené v § 135 o. z. Jakkoliv občanský zákoník hovoří pouze o promlčení práva na odčinění újmy, dle právní teorie promlčení na základě § 612 o. z. podléhá kromě práva na odčinění nemajetkové újmy též právo na náhradu majetkové škody i vydání bezdůvodného obohacení vzniklého neoprávněným zásahem do práva osobnostní povahy jiné osoby.²¹

Jediný zásadní rozdíl mezi povahou práv osobnostní povahy fyzických a právnických osob spočívá v jejich podstatě. Zatímco osobnostní právo fyzické osoby je právem přirozeným, právnické osoby přirozená práva obecně nemají, proto ani ochrana jejich osobnostních hodnot nemá přirozenoprávní základ. Pokud občanský zákoník chrání některé hodnoty osobnosti právnické osoby, jedná se o ochranu přiznanou pouze pozitivním právem, bez přirozenoprávního základu.²²

¹⁸ Viz např. JANOŠEK, Vladimír. § 135 [Ochrana názvu, pověsti a soukromí právnické osoby]. V: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. Občanský zákoník. marg. č. 1. [Dostupné online, cit. 17. 12. 2023]

¹⁹ Srov. § 611 o. z.

²⁰ Viz § 612 o. z.

²¹ Viz BRIM, Luboš. § 612 [Promlčení práv ze zásahu do osobnostních statků]. V: LAVICKÝ, Petr a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1 – 654), marg. č. 10. [Dostupné online, cit. 17. 12. 2023]

²² Viz TŮMA, op. cit. 7, s. 292, marg. č. 25. [Dostupné online, cit. 17. 12. 2023]

Práva osobnostní povahy fyzických a právnických osob sice nejsou zcela totožná, ale jejich základní podstata je stejná – chrání (právní) osobnost daného subjektu. Vzhledem k tomu, že osobnost člověka je přirozená a není umělým konstruktem, ochrana osobnosti člověka je snadněji představitelná. Jako podklad pro další výklad o právech osobnostní povahy právnických osob proto bude nejprve stručně představeno osobnostní právo osob fyzických.

1.2.2. Ochrana osobnosti fyzických osob

Právní teorie definuje osobnostní právo fyzické osoby jako právo, které je neoddělitelně spojené s osobností člověka v právním smyslu, kterou se rozumí „*jedinečné spojení biologických, psychologických a společenských aspektů, či spíš hodnot lidské bytosti.*“²³ Dle právní teorie existuje pouze jedno všeobecné osobnostní právo, které poskytuje člověku ucelenou ochranu jeho osobnosti. V rámci všeobecného osobnostního práva je poté chráněna nejen osobnost člověka jako celek, ale současně i všechny hodnoty, které osobnost člověka tvoří. S jednotlivými hodnotami jsou sice spojena dílčí osobnostní práva, která zajišťují ochranu konkrétní hodnoty, ale tato dílčí osobnostní práva jsou pouze součástí jednoho všeobecného osobnostního práva. O všeobecném osobnostním právu se běžně hovoří též jako o ochraně osobnosti.²⁴

Generální klauzuli ochrany osobnosti fyzických osob obsahuje § 81 odst. 1 o. z., který chrání „*osobnost člověka včetně všech jeho přirozených práv.*“ Jednotlivé hodnoty osobnosti, kterým poskytují ochranu dílčí osobnostní práva, jsou demonstrativně uvedeny v § 81 odst. 2 o. z. Jedná se o život a zdraví, dále o důstojnost, vážnost a čest, ale také o projevy osobní povahy a právo žít v příznivém životním prostředí. Protože se jedná o výčet demonstrativní, není vyloučena ani ochrana jiných hodnot osobnosti, které nejsou ve výčtu zmíněny. V rámci osobnostního práva dále požívá ochrany například i jméno člověka²⁵, a na základě jiných právních předpisů jsou chráněny též například výsledky tvůrčí duševní činnosti²⁶, osobní údaje²⁷ nebo práva člověka v různých postaveních – například pokud vystupuje jako zaměstnanec²⁸ nebo pacient²⁹.

²³ Viz ŠUSTEK a ZUKLÍNOVÁ, op. cit. 15, str. 253.

²⁴ Tamtéž.

²⁵ Viz rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 3. 11. 2022, sp. zn. 22 Co 200/2022, odst. 27 a násl.

²⁶ Srov. zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským (autorský zákon).

²⁷ Srov. zákon č. 110/2019 Sb., o zpracování osobních údajů.

²⁸ Srov. zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce.

²⁹ Srov. zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách), a zákon č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách.

1.2.3. Práva spojená s právní osobností právnické osoby

Osobnostní právo chrání tradičně pouze osobnost člověka, tedy fyzické osoby. Právníkům osobám přiznává občanský zákoník jen práva obdobná³⁰, což se promítá nejen do použité terminologie, ale též do systematiky právní úpravy a do rozsahu poskytované ochrany.

Již systematické uspořádání občanského zákoníku naznačuje, že na ochranu osobnosti člověka kladl zákonodárce vyšší důraz. Ochrana osobnosti člověka je v občanském zákoníku věnován samostatný oddíl obsahující 37 paragrafů.³¹ Oproti tomu práva osobnostní povahy právnických osob jsou upravena v jediném paragrafu v rámci obecných ustanovení o právnických osobách.

Základem ochrany práv osobnostní povahy právnických osob je § 135 o. z., který chrání název, pověst a soukromí právnické osoby. Jedná se o taxativní výčet chráněných hodnot, jejichž ochrany se lze dle daného ustanovení domáhat. Jiným osobnostním hodnotám ochrana dle § 135 o. z. nenáleží. I v tomto lze spatřovat rozdíl ve srovnání s ochranou osobnosti člověka, protože § 81 odst. 2 o. z. obsahuje pouze demonstrativní výčet chráněných hodnot.

Obsáhlejší úprava u fyzických osob však nemusí být zapříčiněna jen snahou zákonodárce o jejich vyšší ochranu, ale může být dána i tím, že ne všechny aspekty osobnosti fyzické osoby se vztahují i na právnické osoby. Fyzickým osobám totiž svědčí některá dílčí osobnostní práva, která právnickým osobám nenáleží. U právnických osob nelze z povahy věci chránit jejich život ani zdraví, proto jsou tyto hodnoty součástí osobnosti pouze u člověka. Na příkladu práva na příznivé životní prostředí však lze pozorovat, že postupně může docházet k rozšiřování právní ochrany i na právnické osoby. Proto právo, které původně náleželo pouze fyzickým osobám, může být nakonec přiznáno i osobám právnickým.

Ústavní soud původně judikoval, že „*práva vztahující se k životnímu prostředí přísluší pouze osobám fyzickým, jelikož se jedná o biologické organismy, které - na rozdíl od právnických osob - podléhají eventuálním negativním vlivům životního prostředí*“³². Následně přiznal právnickým osobám aktivní věcnou legitimaci a procesní práva, čímž jim umožnil vystupovat v některých řízeních namísto fyzických osob, které byly jejich členy.³³ Nakonec Ústavní soud připustil, že právnické osoby se mohou v určitých řízeních domáhat ochrany životního prostředí i samy za sebe,³⁴ tedy že i jim náleží právo žít v příznivém životním prostředí. I v právní teorii nadále převažuje názor, že nositelem práva na příznivé životní prostředí je každý, kdo v životním

³⁰ Viz ŠUSTEK a ZUKLÍNOVÁ, op. cit. 15, str. 253.

³¹ Viz § 81 – § 117 o. z., které spadají pod oddíl s označením „*Osobnost člověka*“.

³² Viz usnesení Ústavního soudu ze dne 6. 1. 1998, sp. zn. I. ÚS 282/97.

³³ Viz usnesení Ústavního soudu ze dne 28. 6. 2005, sp. zn. I. ÚS 486/04.

³⁴ Viz náleží Ústavního soudu ze dne 30. 5. 2014, sp. zn. I. ÚS 59/14, odst. 21 a násl.

prostředí existuje a koho se zásahy do životního prostředí dotýkají – bez ohledu na to, zda se jedná o fyzickou nebo právnickou osobu. To však nevylučuje rozdílnou intenzitu ochrany obou subjektů. Právnickým osobám proto právo na příznivé životní prostředí nemusí být přiznáno vždy ve stejném rozsahu, jako náleží fyzickým osobám.³⁵

Fyzické a právnické osoby se však liší nejen v rozsahu chráněných hodnot, ale i v možnostech ochrany, které jim občanský zákoník přiznává proti zásahům do práv osobnostní povahy. Rozdíl je patrný u práva na odčinění nemajetkové újmy. Zatímco fyzickým osobám toto právo náleží, v případě právnických osob je tato otázka sporná (blíže viz kap. 5).

Rozlišování mezi fyzickými a právnickými osobami v oblasti práv osobnostní povahy není pouze českým konstruktem, ale běžnou praxí v zahraničních právních řádech i na poli mezinárodního práva. Odlišný přístup k oběma subjektům neporušuje zákaz diskriminace za podmínky, že i právnickým osobám pozitivní právo poskytuje adekvátní ochranu. Ta nemusí být nutně totožná s ochranou fyzických osob, ale problematické by bylo, pokud by zákonodárce bezdůvodně činil rozdíly mezi samotnými právnickými osobami, například dle jejich velikosti nebo podle toho, zda vykonávají podnikatelskou činnost. Je sice přípustné, aby zákonodárce v zájmu zachování rovnosti zbraní určitými opatřeními kompenzoval faktickou nerovnost mezi některými právnickými osobami, například státními a soukromými subjekty nebo obchodními společnostmi a neziskovými organizacemi. Zákonodárce ale nemůže vybraným právnickým osobám zcela odeprít právní ochranu, protože takové pravidlo by bylo obtížně ospravedlnitelné.³⁶ Česká právní úprava však takové rozdíly nečiní. Ochrana práv osobnostní povahy právnických osob je univerzální a náleží všem právnickým osobám.

Přestože zákonodárce klade na ochranu osobnosti fyzických osob větší důraz, neznamená to, že by práva osobnostní povahy právnických osob byla druhořadá nebo méně významná. Jejich ochrana je nepostradatelná a v právním řádu má své místo, jelikož zásahy do práv osobnostní povahy často nejsou nahraditelné majetkoprávními instituty³⁷ jako je náhrada škody nebo vydání bezdůvodného obohacení. Přiznání specifických prostředků ochrany těchto práv i právnickým osobám je proto na místě.

³⁵ Viz TOMOSZEK, Maxim, TOMOSZKOVÁ, Veronika, VOMÁČKA, Vojtěch. Čl. 35 Životní prostředí. V: HUSSEINI, Faisal, BARTOŇ, Michal, KOKEŠ, Marian, KOPA, Martin a kol. Listina základních práv a svobod., marg. č. 76 – 81. [Dostupné online, cit. 10. 12. 2023]

³⁶ Viz Závěry Společného výboru pro návrh zákona o difamacii: Ústní a související písemné důkazy, svazek II, str. 19, odst. 38. [Dostupné online, cit. 23. 2. 2024]

³⁷ Viz PILÍK, Václav. Pojetí a úprava ochrany právní osobnosti právnických osob v občanském právu. [Dostupné online, cit. 10. 12. 2023]

1.3. Název, pověst, soukromí a jiná práva osobnostní povahy právnických osob

Jako práva spojená s právní osobností právnické osoby občanský zákoník chrání výslovně pouze název, pověst a soukromí právnické osoby.³⁸ Protože pověst a její ochrana jsou představeny v dalších kapitolách, následující výklad je zaměřen pouze na název, soukromí a jiná práva osobnostní povahy právnických osob.

1.3.1. Název

Název právnické osoby je obdobou jména u fyzických osob, tedy základním identifikačním znakem právnické osoby, který ji odlišuje od jiných subjektů.³⁹ Občanský zákoník chrání právnické osoby před zpochybněním jejich práva k názvu a před újmou, která jim vznikla nebo hrozí neoprávněným zásahem do tohoto práva, zejména neoprávněným užitím názvu.⁴⁰ Právní teorie se však neshoduje na kategorizaci zásahů. Liší se názory na to, do kolika skupin lze zásahy do práva k názvu rozdělit.

Lze se setkat s názorem, že § 135 odst. 1 o. z. obsahuje pouze jednu skutkovou podstatu, kterou je neoprávněný zásah do práva k názvu zahrnující i zpochybnění práva k názvu a neoprávněné užití názvu.⁴¹ Dle jiného názoru existují dvě kategorie zásahů do práva k názvu, a to zpochybnění práva k názvu a neoprávněný zásah do něj, přičemž pod neoprávněný zásah do práva k názvu spadá i neoprávněné užití názvu. Ani v jednom případě se však nevyžaduje vznik újmy na straně dotčené právnické osoby.⁴² Objevuje se i názor, že existují tři kategorie zásahů, a to zpochybnění práva k názvu, neoprávněný zásah spojený s následkem újmy a neoprávněné užití názvu spojené s hrozbou újmy.⁴³ Domnívám se, že textu zákona⁴⁴ nejlépe odpovídá druhý zmíněný názor, proto považuji za vhodné rozlišovat právě dvě kategorie zásahů do práva k názvu, a to zpochybnění tohoto práva a neoprávněný zásah do něj, pod který spadá i neoprávněné užití názvu.

O zpochybnění práva k názvu se jedná tehdy, pokud právnická osoba užívá svůj název oprávněně, což však jiná osoba rozporuje. Naopak neoprávněný zásah do práva k názvu spočívá v neoprávněném užívání názvu, a to buď jinou osobou (například zesměšňováním nebo

³⁸ Viz § 135 o. z.

³⁹ Viz § 132 o. z.

⁴⁰ Viz § 135 odst. 1 o. z.

⁴¹ Viz JANOŠEK, op. cit. 18, marg. č. 3. [Dostupné online, cit. 17. 12. 2023]

⁴² Viz LASÁK, Jan. § 135 [Ochrana názvu, pověsti a soukromí]. V: LAVICKÝ, Petr a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1 – 654), s. 521, marg. č. 3, marg. č. 5 a marg. č. 6. [Dostupné online, cit. 17. 12. 2023]

⁴³ Viz SVEJKOVSKÝ, Jaroslav. § 135 [Zásahy do práva k názvu]. V: SVEJKOVSKÝ, Jaroslav, DEVEROVÁ, Lenka. Právnické osoby v novém občanském zákoníku, s. 42. [Dostupné online, cit. 17. 12. 2023]

⁴⁴ Srov. § 135 odst. 1, který stanoví, že „Právnická osoba, která byla dotčena **zpochybněním svého práva k názvu nebo která utrpěla újmu pro neoprávněný zásah do tohoto práva, nebo které taková újma hrozí, zejména neoprávněným užitím názvu, se může domáhat, aby bylo od neoprávněného zásahu upuštěno nebo aby byl odstraněn jeho následek.**“

znevažováním názvu), nebo ve vztahu k názvu jiné osoby (například užíváním stejného nebo zaměnitelného názvu).

Bez ohledu na zvolenou kategorizaci je však zřejmé, že zásah do práva k názvu ve smyslu § 135 odst. 1 o. z. může mít mnoho konkrétních podob. Zpochybnění práva k názvu spočívá ve vědomém popírání práva k celému názvu nebo jeho části. Tohoto zásahu se dopustí osoba, která zpochybňuje právo právnické osoby užít ve svém názvu jméno člověka⁴⁵ nebo příznačný prvek názvu jiné osoby ve smyslu § 138 odst. 2 o. z.⁴⁶ Neoprávněný zásah do práva k názvu může představovat zesměšňující nebo znevažující užívání názvu právnické osoby jinou osobou.⁴⁷ Naopak neoprávněným zásahem samo o sobě není, pokud třetí osoba neuvede celý název právnické osoby, ale pouze jeho část.⁴⁸ V rámci neoprávněného zásahu si lze dále představit případy, kdy jiná osoba neoprávněně užívá stejný název jako zasažená právnická osoba, název s danou právnickou osobou zaměnitelný nebo příznačný prvek jejího názvu.⁴⁹

1.3.2. Soukromí

Druhým chráněným právem osobnosti povahy právnické osoby je její soukromí. Zatímco název i pověst byly chráněny i za předchozí právní úpravy⁵⁰, ochrana soukromí je v souvislosti s právnickými osobami upravena občanským zákoníkem nově, aniž by se zákonodárce k rozšíření ochrany blíže vyjádřil v důvodové zprávě.

Ve srovnání s názvem je pojem *soukromí* obtížněji definovatelný. V českém právním řádu definice soukromí chybí a je obtížné určit, co konkrétně tento pojem zahrnuje. Definovat soukromí přitom nečiní problémy jen na vnitrostátní úrovni, ale též na poli mezinárodního práva. Úmluva⁵¹ ani Listina⁵² sice nepoužívají přímo pojem soukromí, ale chrání *soukromý život*, což je však též pojem značně obsahově široký a není možné jej přesně definovat.⁵³

Pro účely vymezení pojmu soukromí ve smyslu § 135 odst. 2 o. z. však lze vycházet z úpravy ochrany soukromí člověka. Občanský zákoník zakazuje zásahy do demonstrativně uvedených složek soukromí, kterými jsou soukromé prostory, soukromý život a písemnosti osobní

⁴⁵ Viz LASÁK, op. cit. 42, s. 521, marg. č. 5. [Dostupné online, cit. 17. 12. 2023]

⁴⁶ Viz JANOŠEK, op. cit. 18, marg. č. 3. [Dostupné online, cit. 17. 12. 2023]

⁴⁷ Tamtéž.

Obdobně i LASÁK, op. cit. 42, s. 522, marg. č. 8. [Dostupné online, cit. 10. 12. 2023]

⁴⁸ Viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 2. 2015, sp. zn. 23 Cdo 63/2013.

⁴⁹ Tamtéž.

Shodně LASÁK, op. cit. 42, s. 521, marg. č. 6. [Dostupné online, cit. 10. 12. 2023]

⁵⁰ Viz § 19b o. z. z roku 1964.

⁵¹ Viz čl. 8 Úmluvy.

⁵² Viz čl. 7 Listiny EU.

⁵³ Blíže viz OLIVER, Peter. Privacy and Data Protection: The Rights of Economic Actors. V: DE VRIES, Sybe, BERNITZ, Ulf a WEATHERILL, Stephen. The EU Charter of Fundamental Rights as a Binding Instrument, str. 296. [Dostupné online, cit. 17. 12. 2023]

povahy.⁵⁴ Upraveno na poměry právnických osob to znamená, že v rámci ochrany soukromí požívají ochrany zejména sídlo a jiné prostory, které právnická osoba využívá, interní informace o právnické osobě, zejména o jejím fungování, a její písemnosti.⁵⁵

Obchodní prostory a písemnosti jsou přitom chráněny též v ústavní rovině Listinou v rámci nedotknutelnosti obydlí a listovního tajemství⁵⁶, dále na nadnárodní úrovni Úmluvou⁵⁷ a také v rámci unijní ochrany Listinou EU⁵⁸. Ústavní i nadnárodní ochrana soukromí právnických osob jako nadřazeného obecného institutu je však diskutabilní. Listina pojem soukromí zmiňuje v souvislosti s právem na nedotknutelnost osoby, ale panují pochybnosti, zda se toto ustanovení vztahuje též na právnické osoby.⁵⁹ V Listině je dále soukromí zmíněno v souvislosti s ochranou rodinného života, ale ta se na právnické osoby z povahy věci nevztahuje. Obdobné nejasnosti vyvstávají též v souvislosti s Listinou EU a Úmluvou.⁶⁰ Ale ani pokud by ochrana soukromí skutečně nebyla zakotvena na ústavní nebo nadnárodní úrovni, nic to nemění na tom, že dle občanského zákoníku právnickým osobám náleží.

Dle právní teorie do soukromí právnické osoby zasahuje zejména neoprávněné shromažďování, zveřejňování nebo jiné zneužívání běžně nedostupných skutečností dotýkajících se jejích vnitřních poměrů. Konkrétně se může jednat o neoprávněné užívání vnitřních dokumentů, jako jsou například zápisy z interních porad nebo seznamy zaměstnanců, obchodních partnerů či zákazníků, ale též o nedovolené pořizování obrazových záznamů zachycujících výrobní, obchodní nebo jiné interní prostory právnické osoby, které nejsou běžně přístupné třetím osobám.⁶¹

⁵⁴ Srov. § 86 o. z.

⁵⁵ Srov. ONDREJOVÁ, Dana; ŘÍMANOVÁ, Kamila a ZVONÍČEK, Tomáš. Šíření pravdivých údajů o podnikateli jako nekalá soutěž a/nebo narušení jeho dobré pověsti, str. 47 – 48.

⁵⁶ Viz čl. 12 a čl. 13 Listiny.

K nedotknutelnosti obydlí blíže viz KOKEŠ, Marian. Čl. 12 [Nedotknutelnost obydlí]. V: HUSSEINI, Faisal, BARTOŇ, Michal, KOKEŠ, Marian, KOPA, Martin a kol. Listina základních práv a svobod, marg. č. 12 a násl. [Dostupné online, cit. 10. 12. 2023]

K listovnímu tajemství blíže viz KOKEŠ, Marian. Čl. 13 [Ochrana důvěrnosti komunikace]. V: HUSSEINI, Faisal, BARTOŇ, Michal, KOKEŠ, Marian, KOPA, Martin a kol. Listina základních práv a svobod, marg. č. 3. [Dostupné online, cit. 10. 12. 2023]

⁵⁷ Viz čl. 8 Úmluvy.

V rozsudku Evropského soudu pro lidská práva ze dne 16. 7. 2002, č. 37971/97, ve věci *Société Colas Est proti Francii*, ESLP dovedl, že ochrana obydlí se vztahuje též na obchodní prostory.

V rozsudku Evropského soudu pro lidská práva ze dne 28. 6. 2007, č. 62540/00, ve věci *Association for European Integration and Human Rights proti Bulharsku* ESLP potvrdil, že ochrana korespondence se vztahuje též na právnické osoby.

⁵⁸ Viz čl. 7 Listiny EU.

⁵⁹ Srov. čl. 7 odst. 1 a čl. 10 odst. 2 Listiny.

K otázce dopadu práva na právnické osoby blíže viz NECHVÁTALOVÁ, Lucie. Čl. 7 [Právo na respektování tělesné a duševní integrity osoby a zákaz mučení a špatného zacházení]. V: HUSSEINI, Faisal, BARTOŇ, Michal, KOKEŠ, Marian, KOPA, Martin a kol. Listina základních práv a svobod, marg. č. 7. [Dostupné online, cit. 10. 12. 2023]

⁶⁰ Blíže viz OLIVER, op. cit. 53, str. 298 a 301. [Dostupné online, cit. 10. 12. 2023]

⁶¹ Viz JANOŠEK, op. cit. 18, marg. č. 8. [Dostupné online, cit. 16. 12. 2023]

Pro závěr, zda došlo k zásahu do soukromí, přitom není podstatné, zda je zasažená hodnota současně i obchodním tajemstvím,⁶² přestože jednotlivé hodnoty mohou spadat pod oba instituty současně. Je tedy možné, aby stejná informace byla předmětem ochrany soukromí i obchodního tajemství. Občanský zákoník obchodní tajemství definuje jako konkurenčně významné, určitelné, ocenitelné a v příslušných obchodních kruzích běžně nedostupné skutečnosti, které souvisejí se závodem a kterým vlastník zajišťuje ve svém zájmu odpovídajícím způsobem utajení.⁶³ Aby určitá skutečnost byla obchodním tajemstvím, musí splňovat všechny definiční znaky současně. Pokud některý ze znaků nesplňuje nebo splňovat přestane, daná skutečnost (nadále) obchodním tajemstvím není.⁶⁴ To však nevylučuje její ochranu v rámci ochrany soukromí, které zákon nevymezuje žádnými definičními znaky. V tomto smyslu je tedy ochrana soukromí širší, a zásah do soukromí tak může být způsoben i porušením jiné skutečnosti než té, která tvoří obchodní tajemství.

1.3.3. K absenci judikatury k ochraně názvu a soukromí

Případy ochrany soukromí právnické osoby nejsou ve srovnání s ochranou obchodního tajemství českými soudy řešeny tak často, respektive dle dostupných rozhodnutí soudů vyšších instancí doposud nebyly řešeny vůbec. To platí obdobně i pro ochranu názvu právnické osoby dle § 135 o. z. ve srovnání s ochranou obchodní firmy. Dle dostupných rozhodnutí soudů vyšších instancí za účinnosti současného občanského zákoníku zatím bylo zveřejněno pouze jedno rozhodnutí, které se v souvislosti 135 o. z. zabývalo ochranou názvu právnické osoby. Až na tuto výjimku se doposud veškerá dostupná judikatura k § 135 o. z. vztahuje pouze k ochraně pověsti.⁶⁵

Absence judikatury k ochraně názvu a soukromí dle § 135 o. z. může být zdůvodněna tím, že zasažené právnické osoby častěji využívají speciální úpravu namísto obecné ochrany dle § 135 o. z. Speciální ochranou názvu je ochrana obchodní firmy, tedy názvu podnikatele zapsaného v obchodním rejstříku.⁶⁶ U ochrany soukromí je zase speciální úpravou již zmíněná ochrana obchodního tajemství. Z dostupné judikatury je totiž zřejmé, že ochrana obchodní firmy

⁶² Tamtéž.

⁶³ Viz § 504 o. z.

⁶⁴ Viz KOUKAL, Pavel, LASÁK, Jan. § 504 [Obchodní tajemství]. V: LAVICKÝ, Petr a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1 – 654), s. 1554, marg. č. 15. [Dostupné online, cit. 16. 12. 2023]

⁶⁵ Viz Příloha č. 1 – Soudní rozhodnutí k § 135 o. z.

⁶⁶ Viz § 423 a násl. o. z.

se v praxi využívá častěji než obecná ochrana názvu.⁶⁷ Stejný závěr platí i o ochraně obchodního tajemství ve vztahu k ochraně soukromí.⁶⁸

Neznamená to však, že by název a soukromí byly ve srovnání s pověstí méně významné instituty. Absenci relevantní judikatury má zřejmě za následek právě to, že existuje speciální úprava ochrany názvu i soukromí podnikatele, byť se nejedná o obsahově zcela totožné instituty, která u ochrany pověsti v rámci obecné úpravy⁶⁹ chybí. To může být důvodem, proč je v praxi § 135 o. z. spojen pouze s ochranou pověsti, zatímco při zásazích do názvu a soukromí je využívána speciální úprava ochrany podnikatele.

Z rozboru dostupné judikatury k ochraně pověsti dle § 135 o. z. je totiž dále zřejmé, že jsou to právě podnikající právnické osoby, které se častěji domáhají soudní ochrany ve srovnání s nepodnikajícími právnickými osobami.⁷⁰ Lze tedy předpokládat, že i ochrany názvu a soukromí se budou soudně častěji domáhat právě podnikatelé. Poté je logické, že dají přednost speciální úpravě, náležející pouze podnikatelům, před obecnou úpravou, která se vztahuje na všechny právnické osoby. Na otázku, z jakého důvodu častěji volí ochranu svých práv soudní cestou právnické osoby podnikající než nepodnikající, se nabízí vysvětlení, že podnikající právnické osoby zpravidla disponují vyšším množstvím dostupných finančních prostředků, které si mohou dovolit vynaložit na náklady soudního řízení.

Přestože obecná ochrana názvu a soukromí právnických osob dle § 135 o. z. není v současné době téměř vůbec využívána, má v občanském zákoníku své místo a nelze ji považovat za nadbytečnou. Častěji využívaná ochrana obchodní firmy a obchodního tajemství totiž chrání pouze podnikatele, ale nedopadá na právnické osoby nepodnikající. Pokud by ochrana názvu a soukromí dle § 135 o. z. nebyla v právním řádu upravena, nepodnikající právnické osoby by se nemohly domáhat ochrany proti zásahům do svého názvu nebo soukromí. Takový přístup

⁶⁷ Ke dni uzavření rukopisu této práce bylo v právním informačním systému Beck-online zveřejněno pouze jedno soudní rozhodnutí týkající se ochrany názvu dle § 135 o. z. Viz Příloha č. 1 – Soudní rozhodnutí k § 135 o. z. K vybraným ustanovením zabývajícím se ochranou obchodní firmy, která mohou být na první pohled častým předmětem sporů, bylo zveřejněno soudních rozhodnutí o poznání více – konkrétně 13 rozhodnutí k § 423 o. z.; 25 rozhodnutí k § 424 o. z. a 23 rozhodnutí k § 427 o. z.

⁶⁸ Ke dni uzavření rukopisu této práce nebylo v právním informačním systému Beck-online zveřejněno žádné soudní rozhodnutí týkající se ochrany soukromí dle § 135 o. z. Viz Příloha č. 1 – Soudní rozhodnutí k § 135 o. z. K § 504 upravujícímu obchodní tajemství bylo zveřejněno 58 soudních rozhodnutí.

⁶⁹ Obecnou úpravou je myšlena úprava obsažená v obecné části občanského zákoníku. Není tím popřena ochrana proti nekalé soutěži, která chrání též všechny tři hodnoty uvedené v § 135 o. z. – název zejména v rámci skutkové podstaty vyvolání nebezpečí záměny dle § 2981 o. z., pověst v rámci skutkové podstaty parazitování na pověsti dle § 2982 o. z. a u soukromí připadá v úvahu zejména skutková podstata zlehčování dle § 2984 o. z., případně porušení obchodního tajemství dle § 2985 o. z.

⁷⁰ Ke dni uzavření rukopisu této práce bylo v právním informačním systému Beck-online zveřejněno rozhodnutí v celkem 43 řízeních týkajících se ochrany pověsti dle § 135 o. z. Pouze v 10 řízeních byla žalobcem (též) nepodnikající právnická osoba. Ve zbývajících 33 řízeních byla žalobcem obchodní korporace, tedy podnikající fyzická osoba. Viz Příloha č. 1 – Soudní rozhodnutí k § 135 o. z.

by však byl diskriminační a nepodnikající právnické osoby by nedůvodně znevýhodňoval. Je proto správné, že občanský zákoník poskytuje ochranu práv osobnostní povahy i nepodnikajícím právnickým osobám, bez ohledu na to, zda tuto ochranu v praxi využívají.

1.3.4. Jiná práva osobnostní povahy právnických osob

Občanský zákoník chrání i jiné hodnoty vztahující se k osobnosti právnických osob než pouze název, pověst a soukromí výslovně uvedené v § 135 o. z. Kromě již zmíněné ochrany obchodní firmy a obchodního tajemství se dále jedná zejména o hodnoty chráněné v rámci ochrany proti nekalé soutěži. Právnické osoby se také, obdobně jako osoby fyzické, mohou domáhat ochrany práv osobnostní povahy i dle ustanovení, která nejsou k ochraně těchto práv speciálně určena, například v rámci deliktního práva.⁷¹

Z hlediska systematiky lze rozlišovat základní úpravu práv osobnostní povahy obsaženou v § 135 o. z. na straně jedné a další možnosti jejich ochrany na základě jiných ustanovení na straně druhé. Zatímco základní úprava je zaměřena přímo na tato práva, jiné možnosti ochrany nejsou zaměřeny primárně na ochranu práv osobnostní povahy, ale lze je využít i k tomuto účelu.⁷²

1.4. Vznik a zánik práv osobnostní povahy

Z hlediska trvání jsou práva osobnostní povahy tradičně spojována s existencí dané právnické osoby. Právní úprava je však založena na dvoufázovém vzniku právnických osob, tedy rozlišuje mezi jejich založením a vznikem. Typicky se právnická osoba zakládá zakladatelským právním jednáním⁷³ a vzniká až zápisem do veřejného rejstříku,⁷⁴ s čímž je spojena i její právní osobnost.⁷⁵ Založené, ale doposud nevzniklé právnické osobě právní úprava výslovně nepřiznává právní osobnost a ani práva osobnostní povahy. S ohledem na dvoufázový způsob vzniku právnických osob se však nabízí otázka, zda právnická osoba může být nositelem těchto práv i před svým vznikem.

Přestože u právnických osob se neuplatňuje jen dvoufázový způsob vzniku, ale též zániku, v případě zániku je odpověď na podobnou otázku jednoznačná. Občanský zákoník jednoznačně stanoví, že osobnost právnické osoby trvá až do jejího zániku.⁷⁶ Není proto důvod, proč by práva osobnostní povahy měla zaniknout dříve – například k okamžiku zrušení právnické osoby. Naopak i zrušená právnická osoba je nositelem práv osobnostní povahy, a to až do té doby, dokud

⁷¹ Viz PILÍK, op. cit. 37. [Dostupné online, cit. 10. 12. 2023]

⁷² Tamtéž.

⁷³ Viz § 122 o. z.

⁷⁴ Viz § 126 odst. 1 o. z.

⁷⁵ Viz § 118 o. z.

⁷⁶ Viz § 118 o. z.

nezanikne. V souvislosti se zánikem právnické osoby ale zase vyvstává jiná otázka, a to zda práva osobnostní povahy přecházejí na právního nástupce zaniklé právnické osoby.

1.4.1. Období před vznikem právnické osoby

Za účinnosti předchozího občanského zákoníku, který též rozlišoval mezi založením a vznikem právnické osoby⁷⁷, Nejvyšší soud judikoval, že „*Dobrou pověst má právnická osoba od svého vzniku*“⁷⁸. Dle mého názoru však tento závěr nelze zobecňovat a dovozovat na jeho základě, že právnickým osobám práva osobnostní povahy náleží striktně až od okamžiku jejich vzniku, přestože se lze setkat i s opačným přístupem⁷⁹. Odepírání práv osobnostní povahy právnickým osobám až do okamžiku jejich vzniku není důvodné ani nemá oporu v právní úpravě.

Občanský zákoník předpokládá, že právnická osoba může relevantně vystupovat v právních vztazích i před svým vznikem, proto by měla být v této době chráněna i její práva, včetně práv osobnostní povahy. Dle § 118 o. z. sice právnická osoba v období mezi založením a vznikem ještě nemá právní osobnost, a není proto plnohodnotným subjektem právních vztahů, ale přesto v určité podobě již existuje. Zahraniční právní teorie v této souvislosti hovoří o tzv. předběžné právnické osobě, kterou považuje za právnickou osobu *sui generis*. Předběžná právnická osoba je již částečně způsobilá mít v mezích právního řádu práva a povinnosti, a to včetně těch, které nesouvisejí s dokončením procesu zřizování právnické osoby.⁸⁰ Lze tedy uvažovat i o tom, že právnická osoba může mít před svým vznikem práva osobnostní povahy. A pokud je doposud nevzniklá právnická osoba způsobilá být nositelem těchto práv, není důvod jí práva odepírat až do okamžiku jejího vzniku.

Přiznání práv osobnostní povahy právnickým osobám i před jejich vznikem nebrání ani to, že důvodová zpráva hovoří o právech spojených s osobností právnické osoby, přičemž právní osobnost má právnická osoba až od svého vzniku. Spojení práv osobnostní povahy s právní osobností neznamena, že by tato práva byla na právní osobnost výlučně navázána a nemohla existovat bez ní. Právní úprava totiž nevyklučuje ani z ní nevyplývá, že by právnická osoba nemohla mít aspoň dílčí právní subjektivitu i před svým vznikem, ale naopak umožňuje jednat za právnickou osobu i v této době. Z takového jednání je sice původně oprávněna či zavázána sama jednající osoba, ale pokud pro sebe právnická osoba po svém vzniku účinky z těchto jednání

⁷⁷ Viz § 19 o. z. z roku 1964.

⁷⁸ Viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 6. 9. 2011, sp. zn. 30 Cdo 149/2010.

⁷⁹ Viz PILÍK, op. cit. 37. [Dostupné online, cit. 24. 2. 2024]

K úpravě obsažené v občanském zákoníku z roku 1964 obdobně též DEVÁTÝ a TOMAN, op. cit. 13, str. 32. Shodně i FIALA, Josef. Občanský zákoník. Komentář. I. Díl. 1, str. 113, marg. č. 2.

⁸⁰ Srov. RUBAN, Radek. § 127 [Jednání jménem právnické osoby před jejím vznikem]. V: LAVICKÝ, Petr a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1 – 654), s. 489 – 490, marg. č. 84 – 85. [Dostupné online, cit. 17. 12. 2023]

převezme, uplatní se nevyvratitelná domněnka, že právnická osoba je z převzatého jednání oprávněna či zavázána od počátku⁸¹ – již od doby, kdy ještě neměla právní subjektivitu.

Z použití nevyvratitelné domněnky je zřejmé, že zákonodárce přiznává právnickým osobám částečnou právní subjektivitu i před jejich vznikem. Pokud by právnická osoba skutečně nemohla být nositelem práv a povinností do té doby, než vznikne, nedávalo by smysl, aby ji zákonodárce zavázal k dříve učiněným jednáním právě na základě nevyvratitelné domněnky. Pokud by zákonodárce skutečně zamýšlel přiznat právní osobnost pouze již vzniklé právnické osobě, bylo by vhodnější použít místo nevyvratitelné domněnky právní fikci. Zatímco právní domněnka může odpovídat skutečnosti, právní fikce je vždy pouhou konstrukcí skutečnosti, která však reálně neexistuje.

Právní úprava jednání před vznikem právnické osoby tedy potvrzuje, že právnická osoba je, aspoň částečně, způsobilá být subjektem právních vztahů i před svým vznikem, a tedy před získáním plné právní subjektivity. Proto není důvod, proč by nemohla být ještě před svým vznikem i nositelem práv osobnostní povahy. V opačném případě by právnickým osobám byla odepřena účinná právní ochrana před zásahy, ke kterým došlo ještě před vznikem právnické osoby, přestože k takovým zásahům fakticky dojít může.

Do soukromí nevzniklé právnické osoby může být zasaženo například neoprávněným nakládáním s interními dokumenty, konkrétně zveřejněním smluv, které byly jménem právnické osoby uzavřeny před jejím vznikem ve smyslu § 127 o. z. Přestože právnická osoba doposud nevznikla, může mít zájem na ochraně smluvních ujednání před jejich zveřejněním. Obdobně název právnické osoby, který byl doposud uveden pouze neoficiálně nebo v zakladatelském právní jednání, může být zpřístupněn veřejnosti a být předmětem zesměšňování nebo jiného zásahu i před vznikem právnické osoby.

Pokud by ale právnické osobě před jejím vznikem nenáležela práva osobnostní povahy, z právního hlediska by byly vyloučeny i zásahy do nich. Právně by tak nebylo možné zasáhnout do práv osobnostní povahy nevzniklé právnické osoby. Protože ale k takovým zásahům fakticky dojít může, nebylo by spravedlivé, pokud by se právnická osoba nemohla následně domáhat ochrany proti těmto zásahům po svém vzniku. S ohledem na nepřípustnost žaloby za jiného v českém právním prostředí by se ochrany za právnickou osobu nemohly účinně domáhat ani jiné osoby, například její zakladatelé nebo členové budoucích orgánů, pokud by neoprávněné jednání současně nezasahovalo i do jejich osobnosti. Judikatura totiž dlouhodobě klade důraz na rozlišování mezi právy samotné právnické osoby a jejich členů, členů jejích orgánů či jiných

⁸¹ Srov. § 127 o. z.

osob vystupujících v rámci její činnosti.⁸² Zdůrazňuje, že ochrany práv osobnostní povahy se může domáhat pouze dotčená právnická osoba, a to proti konkrétnímu zásahu.⁸³ Jelikož v řízení by byla dána aktivní věcná legitimace jiných osob jedině tehdy, pokud by též byly zásahem dotčeny, je vhodné, aby se ochrany mohla domáhat přímo právnická osoba. Nezbytným předpokladem této ochrany je však uznání existence práv osobnostní povahy i před vznikem právnické osoby.

V případě ochrany pověsti se potřeba přiznání práv osobnostní povahy i před vznikem právnické osoby může jevit jako méně důvodná. Pověst je dle judikatury spojena až s činností právnické osoby (blíže viz kap. 2.1), kterou logicky vykonává až po svém vzniku. Je proto obtížné představit si situace, ve kterých by mohlo dojít k zásahu do pověsti právnické osoby před jejím vznikem, aniž by současně nebyla dotčena osobnost i jiných subjektů, typicky jejich zakladatelů. Avšak skutečnost, že proti neoprávněnému jednání se případně budou moci bránit i jiné osoby, by neměla být jediným důvodem pro vyloučení toho, aby se ochrany mohla po svém vzniku domáhat též přímo zasažená právnická osoba. Přestože u pověsti nemusí být potřeba její ochrany i před vznikem právnické osoby tak naléhavá jako v případě zásahu do práva k názvu nebo soukromí, protože zde zpravidla bude i jiná osoba, která se proti zásahu bude moct bránit, též právo na ochranu pověsti by právnickým osobám mělo být přiznáno v době před jejich vznikem.

Přiznání práv osobnostní povahy právnickým osobám i před jejich vznikem přitom právnické osoby žádným způsobem nezvýhodňuje ve srovnání s fyzickými osobami. Fyzickým osobám právní řád naopak výslovně přiznává určitá práva, včetně práva osobnostního, i před jejich narozením, za podmínky, že se dítě narodí živé.⁸⁴ Přiznání práv osobnostní povahy právnickým osobám i před jejich vznikem za podmínky, že následně skutečně vzniknou, je tak obdobou přiznání osobnostního práva nenarozenému dítěti. S ohledem na přípustné zvýhodnění fyzických osob však z práv nenarozeného dítěte nelze automaticky dovozovat i podobná práva nevzniklých právnických osob. Práva fyzických osob proto mohou být pouze podpůrným argumentem, ale nikoliv hlavním důvodem pro přiznání práv osobnostní povahy právnickým osobám před jejich vznikem.

Další argument ve prospěch uznání existence práv osobnostní povahy i před vznikem právnické osoby spočívá v tom, že právnické osoby jsou již v této době trestně⁸⁵ i správně⁸⁶ odpovědné. Pokud právnické osoby mohou být sankcionovány za jednání učiněná v období před

⁸² Viz usnesení Ústavního soudu ze dne 17. 6. 1999, sp. zn. III. ÚS 546/98.

⁸³ Viz např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2022, sp. zn. 23 Cdo 3189/2021; dále usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 6. 2021, sp. zn. 23 Cdo 3350/2020, nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 3. 2021, sp. zn. 23 Cdo 3874/2020.

⁸⁴ Viz § 25 o. z. a čl. 6 odst. 1 Listiny.

⁸⁵ Srov. § 8 odst. 4 písm. a) z. trest. odp.

⁸⁶ Srov. § 20 odst. 4 písm. a) z. odp. přest.

svým vznikem, měly by v tomto období být též chráněny. Odepření soukromoprávní ochrany za současného přiznání veřejnoprávní odpovědnosti by bylo nepřiměřeně přísné a nespravedlivé.

Občanský zákoník hovoří pouze o jednání za právnickou osobu před jejím vznikem⁸⁷ a nevyžaduje, aby právnická osoba byla již založena. Pro následné převzetí jednání tak není podstatné, zda právnická osoba již byla v době jednání založena, nebo doposud ne. Proto by ani na závěr o přiznání práv osobnostní povahy právnickým osobám před jejich vznikem neměla mít vliv skutečnost, zda již právnická osoba byla založena. Práva osobnostní povahy by proto měla být přiznána též dosud nezaloženým právnickým osobám.

Komentářová literatura však v souvislosti s jednáním za doposud nezaloženou právnickou osobu uvádí, že za budoucí právnickou osobu je možné jednat až tehdy, pokud v době jednání existuje aspoň konkrétní záměr danou právnickou osobu zřídit.⁸⁸ Tedy až poté, co zakladatelé již mají záměr právnickou osobu zřídit, je možné hovořit o jednání za doposud nezaloženou právnickou osobu. Do té doby není možné jednání později vzniklé právnické osobě přičítat.

Přestože nezaložená právnická osoba není ani náznakem právním subjektem, jako je tomu u již založené právnické osoby, není důvod právnickým osobám paušálně odepřít práva osobnostní povahy, a zejména ochranu proti nim, pokud bude v době zásahu existovat aspoň záměr právnickou osobu založit. Ve srovnání s již založenými právnickými osobami však může být obtížnější prokázat existenci zásahu do osobnostního práva právnické osoby, která doposud nebyla založena, ale je pouhým záměrem zakladatele.

Náročnost prokázání existence zásahu bude často úměrná konkrétní fázi zakládacího procesu. Pokud již zakládací proces bude v pokročilejším stadiu, například těsně před sepsáním zakladatelského právního jednání, lze předpokládat, že základní obrysy právnické osoby už budou známy. Za takového stavu již existuje vyšší riziko, že by mohlo být zasaženo do osobnosti budoucí právnické osoby, a existence zásahu tak bude snadněji prokazatelná. Naopak pokud bude zakládací proces teprve v počátcích, kdy zakladatel bude pouze nezávazně uvažovat o založení právnické osoby, pravděpodobnost zásahu do osobnostního práva budoucí právnické osoby bude minimální. Jednoduše proto, že právnická osoba ještě nebude ani náznakem právním útvarem, ale pouhou myšlenkou zakladatele. Myšlenky nejsou chráněny ani v rámci jiných právních odvětví, zejména autorského práva⁸⁹, dokud myšlenka není převedena do objektivně vnímatelné podoby a nestane se dílem.⁹⁰ Je obtížné si představit, jak by třetí osoba v této fázi mohla do práva budoucí právnické

⁸⁷ Srov. § 127 o. z.

⁸⁸ Viz RUBAN, op. cit. 80, s. 494, marg. č. 110. [Dostupné online, cit. 17. 12. 2023]

⁸⁹ Viz § 2 odst. 6 z. a.

⁹⁰ Viz CHALOUPKOVÁ, Helena a HOLÝ, Petr. § 2 [Autorské dílo]. V: CHALOUPKOVÁ, Helena, HOLÝ, Petr. Autorský zákon, s. 8, marg. č. 5. [Dostupné online, cit. 24. 2. 2024]

osoby zasáhnout. Zásah by proto směřoval spíše proti zakladateli než vůči samotné právnické osobě. To však nevylučuje, že v určitých případech by právnická osoba mohla prokázat existenci zásahu i v počátcích zakládacího procesu. Proto by nebylo spravedlivé ochranu právnickým osobám plošně odepřít ani v této fázi.

Lze tak shrnout, že právnické osobě náleží práva osobnostní povahy i před jejím vznikem, a dokonce i před jejím založením. Bez ohledu na stádium zakládacího procesu je však podstatné, aby právnická osoba následně skutečně vznikla. I úprava jednání před vznikem právnické osoby totiž předpokládá, že právnická osoba následně skutečně vznikne, jinak by pro sebe účinky právních jednání nemohla převzít.⁹¹ Obdobně i u fyzických osob platí, že jim náleží právní subjektivita i v době před narozením pouze za podmínky, že se dítě následně narodí živé. V opačném případě se uplatní fikce, že fyzická osoba nikdy neexistovala⁹² a žádná práva jí nikdy nenáležela.

Ostatně pokud by právnická osoba následně nevznikla, nemohla by se ani úspěšně domáhat soudní ochrany osobnostních práv, přestože by jí byla přiznána. Procesní subjektivita, tedy způsobilost být účastníkem řízení, je totiž výslovně vázána na právní subjektivitu nebo přiznání zákonem.⁹³ Protože ale nezaloženým právnickým osobám zákon procesní subjektivitu nepřiznává, je procesní subjektivita právnických osob skutečně vázána až na jejich právní subjektivitu, kterou mají až od svého vzniku.⁹⁴ Naopak před svým vznikem právnická osoba není způsobilá být účastníkem soudního řízení.

Otázka, zda právnickým osobám náleží osobnostní práva i před jejich vznikem, doposud nebyla v judikatuře řešena. Z dostupných rozhodnutí nevyplývá, že by se soudy zabývaly případem, ve kterém by se právnická osoba domáhala ochrany proti zásahu, který nastal před jejím vznikem. Jak již bylo zmíněno, Nejvyšší soud pouze uvedl, že dobrou pověst má právnická osoba od svého vzniku.⁹⁵ Nevyloučil však výslovně, aby práva osobnostní povahy měla právnická osoba i před svým vznikem. Touto otázkou se ani blíže nezabýval, jelikož v daném případě se jednalo o zásah způsobený až po vzniku právnické osoby. Nezbyvá než čekat, jakým způsobem se soudy k této otázce postaví – zda dovedí existenci práv i ve vztahu k doposud nevzniklým právnickým osobám, nebo zda naopak dospějí k závěru, že práva osobnostní povahy právnickým osobám náleží striktně až od okamžiku jejich vzniku.

⁹¹ Srov. § 127 o. z.

⁹² Tamtéž.

⁹³ Viz § 19 o. s. ř.

⁹⁴ Viz DOLEŽÍLEK, Jiří. § 19 [Způsobilost být účastníkem]. V: DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol. Občanský soudní řád I, II, s. 104, marg. č. 4. [Dostupné online, cit. 24. 2. 2024]

⁹⁵ Viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 6. 9. 2011, sp. zn. 30 Cdo 149/2010.

1.4.2. Přechod na právního nástupce

Ani judikatura k předchozímu občanskému zákoníku z roku 1964 nebyla jednotná v otázce, zda práva osobnostní povahy po zániku právnické osoby přecházejí na jejího právního nástupce. Nejvyšší soud původně judikoval, že práva osobnostní povahy nejsou způsobilým předmětem právního nástupnictví, a proto nepřecházejí na právního nástupce zaniklé právnické osoby.⁹⁶ Později však judikatura dospěla k opačnému závěru, tedy že po zániku právnické osoby tato práva na právního nástupce přecházejí,⁹⁷ se kterým souhlasila i komentářová literatura⁹⁸.

V judikatuře vztahující se k současnému občanskému zákoníku doposud nebyla otázka přechodu práv na právního nástupce právnické osoby řešena. Právní teorie přejímá oba názory dovozené judikaturou k předchozí právní úpravě, a proto ani ta není v této otázce jednotná.

Zastánci přechodu práv odkazují na judikaturu k předchozímu občanskému zákoníku z roku 1964 vztahující se k přechodu deliktního závazku,⁹⁹ dle které zánik právnické osoby s právním nástupcem nelze analogicky přirovnávat ke smrti fyzické osoby. Zatímco smrtí fyzických osob práva a povinnosti osobnostní povahy obecně zanikají¹⁰⁰, do osoby právního nástupce právnické osoby se „*promítnou a prolnou prvky právní subjektivity původní právnické osoby*“¹⁰¹ včetně jejích osobnostních práv.

Odpůrci naopak argumentují tím, že práva osobnostní povahy jsou spjata s existencí dané právnické osoby, proto nepřecházejí na právního nástupce zaniklé právnické osoby. Odkazují přitom na již zmíněnou judikaturu Nejvyššího soudu¹⁰² k předchozímu občanskému zákoníku z roku 1964,¹⁰³ která však byla později překonána¹⁰⁴. Též poukazují na to, že ani deliktní závazek z ochrany osobnosti člověka nepřechází na dědice, a proto nemůže přecházet ani na právního nástupce právnické osoby.¹⁰⁵ Odkazují přitom na judikaturu Vrchního soudu v Olomouci.¹⁰⁶ V dané věci však šlo o spor na ochranu osobnosti, kdy původcem zásahu byla fyzická osoba, nikoliv osoba právnická, a soud uvedl pouze okrajově, že práva a povinnosti vzniklé z odpovědnosti za zásah nepodléhají přechodu na právního nástupce. Právním nástupcem však byl

⁹⁶ Viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2011, sp. zn. 23 Cdo 5152/2008.

⁹⁷ Viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 6. 9. 2011, sp. zn. 30 Cdo 149/2010.

⁹⁸ Viz FIALA, op. cit. 79, str. 113, marg. č. 1.

⁹⁹ Viz JANOŠEK, op. cit. 18, marg. č. 1. [Dostupné online, cit. 27. 12. 2023]

¹⁰⁰ Výjimku představuje § 1475 odst. 2 o. z.

¹⁰¹ Viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 12. 2011, sp. zn. 30 Cdo 528/2010.

¹⁰² Viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2011, sp. zn. 23 Cdo 5152/2008.

¹⁰³ Viz PILÍK, op. cit. 37. [Dostupné online, cit. 24. 2. 2024]

Shodně též ONDREJOVÁ, ŘÍMANOVÁ a ZVONÍČEK, op. cit. 55, str. 77.

¹⁰⁴ Viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 6. 9. 2011, sp. zn. 30 Cdo 149/2010.

¹⁰⁵ Viz TŮMA, Pavel. § 82 [Nároky ze zásahu do osobnosti člověka]. V: LAVICKÝ, Petr a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1 – 654), s. 341, marg. č. 86. [Dostupné online, cit. 27. 12. 2023]

¹⁰⁶ Srov. usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 25. 6. 2009, sp. zn. 1 Co 46/2009.

v dané věci myšlen dědic původce zásahu, kterým byla fyzická osoba. Z tohoto rozhodnutí tedy nelze dovozovat, že by se stejný závěr uplatnil i na právnickou osobou a její právní nástupce. Dále se jednalo o rozhodnutí soudu nižší instance a též z dřívější doby než rozhodnutí Nejvyššího soudu¹⁰⁷, ve kterém dospěl k závěru, že přechod práv osobnostní povahy možný je. I pokud by z rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci skutečně bylo možné dovodit nepřípustnost přechodu osobnostních závazků na právní nástupce právnické osoby, je podstatné, že tento právní závěr byl později překonán, a to soudem vyšší instance. Nelze jím proto odůvodnit závěr, že práva osobnostní povahy nepřecházejí na právního nástupce právnické osoby.

Vzhledem k tomu, že není dán žádný důvod, který by přechod práv vylučoval, domnívám se, že přechod práv osobnostní povahy na právní nástupce právnické osoby je možný. Tento závěr potvrzuje i judikatura Nejvyššího soudu k předchozímu občanskému zákoníku z roku 1964¹⁰⁸, která doposud nebyla překonána. Nezbyvá ale než sledovat, jak tuto otázku posoudí soudy dle současné právní úpravy.

¹⁰⁷ Viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 12. 2011, sp. zn. 30 Cdo 528/2010.

¹⁰⁸ Tamtéž.

2. Pověst právnické osoby

Pověst je jednou z osobnostních hodnot právnické osoby, kterým poskytuje ochranu § 135 o. z. Právnická osoba se může na základě § 135 o. z. domáhat ochrany proti tomu, kdo neoprávněně zasahuje do její pověsti. Avšak pro posouzení, zda určité jednání zasahuje do pověsti právnické osoby, je nejprve třeba vyjasnit, co se pojmem *pověst právnické osoby* rozumí. Každý bude mít určitou představu o obsahu tohoto pojmu, ale vymezit jej není tak jednoduché, jak by se na první pohled mohlo zdát. To může být důvodem, proč definice pověsti v právním řádu chybí a pojem doposud blíže neobjasnila ani judikatura. Odpovědi je proto třeba hledat v teorii, a to nejen právní. Z právního hlediska je sice pověst tradičně chápána jako právo osobní povahy, ale vzhledem k tomu, že ovlivňuje i majetkovou hodnotu a situaci právnické osoby, institut pověsti právnické osoby není neznámý ani ekonomickému prostředí. Ani v teorii však neexistuje pouze jedna, všeobecně přijímaná definice pověsti, ale každý autor si pojem vykládá jinak. Nalézt univerzálně platnou definici ale není nezbytné. Pro účely této práce postačí vymezit, co je podstatou pověsti právnické osoby a co ji utváří.

2.1. Pojem pověst

Česká právní teorie se vymezení pojmu pověst právnické osoby pro účely § 135 o. z. zpravidla blíže nevěnuje. Komentářová literatura často rovnou popisuje ochranu pověsti proti zásahům, ale význam pojmu blíže neobjasňuje.¹⁰⁹ Případně se pověst pokouší definovat prostřednictvím popisu její povahy¹¹⁰ (blíže viz kap. 1.2.1), což však nevymezuje samotný obsah tohoto pojmu. Je ale možné vycházet z jiných zdrojů, a to z literatury k předchozímu občanskému zákoníku z roku 1964, dále z definice pověsti používané v oblasti hospodářské soutěže, z pojmu vážnost fyzické osoby a také z definic pověsti používaných v ekonomické oblasti.

Jelikož předchozí právní úprava používala pojem *dobrá pověst*¹¹¹, i literatura vztahující se k předchozímu občanskému zákoníku z roku 1964 se vyjadřovala pouze k dobré pověsti. Ta byla popisována jako *vztah právnické osoby k sobě samé, ke své minulosti, ale především vztah právnické osoby ke společnosti a společnosti k ní*.¹¹² Představovala především poctivost dané právnické osoby, její důvěryhodnost, slušnost, vážnost, spolehlivost, solidnost, profesionalitu,

¹⁰⁹ Srov. JANOŠEK, op. cit. 18. [Dostupné online, cit. 20. 1. 2024]; LASÁK, op. cit. 42. [Dostupné online, cit. 20. 1. 2024]; SVEJKOVSKÝ, op. cit. 43. [Dostupné online, cit. 20. 1. 2024]; DVORÁK, Tomáš. § 135 [Ochrana názvu, pověsti a soukromí právnické osoby]. V: ŠVESTKA, Jiří, DVORÁK, Jan, FIALA, Josef a kol. Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1 – 654). [Dostupné online, cit. 20. 1. 2024]; CHALOUPKOVÁ, Helena, HOLÝ, Petr a URBÁNEK, Jiří. § 135 [Neoprávněný zásah do názvu]. V: CHALOUPKOVÁ, Helena, HOLÝ, Petr a URBÁNEK, Jiří. Mediální právo, s. 375, marg. č. 4. [Dostupné online, cit. 20. 1. 2024].

¹¹⁰ TELEČEK, Ivo. Dobrá pověst právnické osoby. V: HENDRYCH, Dušan a kol. Právnický slovník. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009.

¹¹¹ Srov. § 19b o. z. z roku 1964.

¹¹² Srov. DEVÁTÝ a TOMAN, op. cit. 13, str. 41.

serióznost a jistotu dodržení závazků.¹¹³ Vzhledem k tomu, že definice žádným způsobem neodkazuje na *dobrou* pověst, ale popisuje spíše *pověst* obecně, je možné z ní vycházet i nadále, bez ohledu na změnu právní úpravy.

V současném občanském zákoníku se pojem vyskytuje též v oblasti hospodářské soutěže, konkrétně v § 2982 o. z. v rámci skutkové podstaty parazitování na pověsti jiného soutěžitele. Pověst je pro účely tohoto ustanovení tradičně definována s odkazem na judikaturu Nejvyššího soudu¹¹⁴ jako „*soubor určitých aspektů, které ve sféře podnikání vytváří celkový dojem, jakým konkrétní soutěžitel, jeho výrobky a služby působí navenek*“.¹¹⁵ Z této definice lze přiměřeně vycházet i pro účely § 135 o. z. Protože § 135 o. z. se ale vztahuje na všechny právnické osoby bez ohledu na předmět jejich činnosti, tedy na podnikající i nepodnikající subjekty, je třeba z definice používané pro účely ochrany hospodářské soutěže odstranit odkazy na podnikatelské aktivity a rozšířit ji na jakoukoliv činnost. Na základě § 2982 o. z. je poté možné definovat pověst právnické osoby ve smyslu § 135 o. z. jako *soubor určitých aspektů, které vytváří celkový dojem, jakým právnická osoba, její činnost, výrobky anebo služby působí navenek*.

Přestože je pověst tradičně spojována s právnickými osobami, obdobu tohoto institutu lze nalézt i u fyzických osob. Občanský zákoník však v souvislosti s fyzickými osobami nehovoří o pověsti, na rozdíl od čl. 10 odst. 1 Listiny, ale o vážnosti.¹¹⁶ Pojmy pověst a vážnost jsou si však při nejmenším velmi podobné, což lze dovodit i z judikatury Ústavního soudu, který pověst vymezil jako „*společenský respekt*“¹¹⁷, přičemž slovo respekt je synonymem slova vážnost.¹¹⁸ Vážnost člověka výslovně chrání § 81 odst. 2 o. z. Ani tento pojem však není v právním řádu definován a nalézt definici, která by obsáhla všechny jeho atributy, je značně obtížné. Dle právní teorie však platí, že pojem vážnost je spjat s postavením člověka ve společnosti a vyjadřuje úctu, kterou člověku projevují jiné osoby.¹¹⁹ Představuje reputaci člověka a důvěru okolí v něj nebo jeho činnost.¹²⁰ Na tomto základě je možné definovat pověst právnické osoby jako *úctu nebo důvěru, kterou právnické osobě projevují jiné osoby*.

Další definice pověsti právnické osoby lze nalézt v ekonomické oblasti, zejména v zahraniční literatuře. Zde panuje shoda na tom, že pověst je pouhým konstruktem, ne hmotným

¹¹³ Tamtéž, str. 42.

¹¹⁴ Viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 4. 2011, sp. zn. 23 Cdo 4384/2008.

¹¹⁵ Viz PIPKOVÁ, Petra Joanna. § 2982 [Parazitování na pověsti]. V: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. Občanský zákoník, marg. č. 2. [Dostupné online, cit. 24. 11. 2023]. Shodně i ONDREJOVÁ, Dana. § 2982 [Parazitování na pověsti]. V: HULMÁK, Milan a kol. Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055 – 3014), s. 1820, marg. č. 4. [Dostupné online, cit. 24. 11. 2023].

¹¹⁶ Srov. ONDREJOVÁ, ŘÍMANOVÁ a ZVONÍČEK, op. cit. 55, str. 46.

¹¹⁷ Viz nálezy Ústavního soudu ze dne 20. 2. 2018, sp. zn. I. ÚS 3819/14.

¹¹⁸ Viz Slovník českých synonym. Lingea s.r.o., 2012. [Dostupné online, cit. 6. 3. 2024]

¹¹⁹ Viz TŮMA, op. cit. 7, s. 311, marg. č. 156. [Dostupné online, cit. 30. 12. 2023].

¹²⁰ Viz ONDREJOVÁ, ŘÍMANOVÁ a ZVONÍČEK, op. cit. 55, str. 46.

objektem, který by byl vnímatelný smysly,¹²¹ ale už se liší názory na to, co pojem pověst konkrétně vyjadřuje.

Lze se setkat s definicí, dle které je pověst *představa o historii právnické osoby i jejích budoucích perspektivách, která vyjadřuje celkovou přízeň dotčených osob vůči právnické osobě, a to ve srovnání s jejími konkurenty*.¹²² Obdobně bývá pověst definována jako *kolektivní vnímání právnické osoby, které je založeno na její dosavadní činnosti i očekáváních do budoucna, a to s ohledem na její činnost ve srovnání s hlavními konkurenty*.¹²³ Rozšířená je též definice pověsti sestavená na základě pěti hlavních znaků. Konkrétně se jedná o (1) vnímání (2) z pohledu více osob, které je založeno na (3) srovnání s jiným subjektem, (4) zahrnuje pozitivní i negativní skutečnosti a je (5) relativně stabilní v čase. Na základě těchto znaků lze pověst definovat jako *relativně stabilní a souhrnné vnímání dosavadní činnosti právnické osoby, jakož i budoucích očekávání, a to ve srovnání s určitým standardem*.¹²⁴ Jako poslední příklad lze uvést definici, dle které pověst je *hodnocení právnické osoby provedené všemi pozorujícími osobami společně, které je založeno na posouzení finančních, sociálních a environmentálních dopadů připisovaných dané právnické osobě v průběhu času*.¹²⁵

Všechny výše uvedené definice jsou pouze vybrané příklady, nejedná se o vyčerpávající výčet. Množství definic svědčí o tom, že neexistuje všeobecně uznávaná definice pověsti právnické osoby, ale každý autor si pojem vykládá odlišně. Přestože žádnou z uvedených definic není možné označit za nesprávnou, domnívám se, že pojem *pověst* pro účely § 135 o. z. nejlépe vystihují zmíněné ekonomické definice a definice vycházející z oblasti ochrany hospodářské

¹²¹ Viz PIREZ, Vanessa a TREZ, Guilherme. Corporate reputation: A discussion on construct definition and measurement and its relation to performance, str. 53. [Dostupné online, cit. 6. 1. 2024]

¹²² Srov. originální znění v anglické jazyce: „*perceptual representation of a company's past actions and future prospects that describes the firm's overall appeal to all of its key constituents when compared with other leading rivals*“.

Viz FOMBRUN, Charles J. Reputation: Realizing Value from the Corporate Image. V: Harvard Business School Press, 1996, str. 72. Cit. prostř. COE, Peter a BROWN, James. What's in a Name? The Case for Protecting the Reputation of Businesses under Article 1 Protocol 1 of the European Convention on Human Rights, str. 6. [Dostupné online, cit. 6. 1. 2024]

¹²³ Srov. originální znění v anglické jazyce: „*collective perception of the organization's past actions and expectations regarding its future actions, in view of its efficiency in relation to the main competitors*“.

Viz FOMBRUN, Charles J. a RINDOVA, Violina P. Fanning the flame: Corporate reputations as social constructions of performance. V: Oxford University Press, 2001. Cit. prostř. PIREZ a TREZ, op. cit. 121, str. 48. [Dostupné online, cit. 6. 1. 2024]

¹²⁴ Srov. originální znění v anglickém jazyce: „*a relatively stable, issue specific aggregate perceptual representation of a company's past actions and future prospects compared against some standard*“.

Viz WALKER, Kent. A Systematic Review of the Corporate Reputation Literature: Definition, Measurement, and Theory. [Dostupné online, cit. 6. 1. 2024]

¹²⁵ Srov. originální znění v anglickém jazyce: „*observers' collective judgments of a corporation based on assessments of the financial, social, and environmental impacts attributed to the corporation over time*“.

Viz BARRET, Michael L., JERMIER, John M. a LAFFERTY, Barbara A. Corporate reputation: The definitional landscape. [Dostupné online, cit. 6. 1. 2024]

soutěže. Pověst ve smyslu § 135 o. z. tedy vyjadřuje, jak je daná právnická osoba vnímána jinými osobami. Jinými slovy, pověst právnické osoby je dojem, jakým právnická osoba působí na jiné osoby, a v tomto smyslu bude používán dále v této práci.

Naopak nepovažují za vhodné definovat pověst s odkazem na vztah nebo úctu. Použití slova *úcta* naznačuje, že pověst může být pouze dobrá, což však není pravda, a v tomto ohledu je tedy definice zavádějící. Nedostatky ve vymezení pověsti jako vzájemném vztahu právnické osoby a společnosti spatřuji v tom, že použití slova *vztah* naznačuje, že mezi právnickou osobou a jinou osobou, která právnickou osobu posuzuje, musí být určitá spojitost anebo minimálně předchozí interakce. Názor na právnickou osobu si však mohou vytvářet i osoby, které právnickou osobu pouze pozorují, aniž by byly do její činnosti přímo zapojeny.

2.1.1. Posuzující osoby

Většina teoretických definic se shoduje v tom, že pověst je založena na posouzení právnické osoby jinými osobami, kterými se rozumí jakékoliv třetí osoby. Z toho vyplývá, že dle teorie by pověst měla být tvořena na základě názoru širokého okruhu osob, tedy i osobami přímo nezapojenými do činnosti právnické osoby. Judikatura Nejvyššího soudu však tento přístup nesdílí a pojetí pověsti zužuje, protože ji spojuje primárně s osobami, které se přímo podílí na činnosti právnické osoby. Dle Nejvyššího soudu je pověst právnické osoby „*vytvářena především na základě zkušeností, které s ní mají její obchodní partneři, zákazníci či jiné subjekty, které s ní přicházejí do kontaktu*“.¹²⁶ Judikatura se blíže nezabývá tím, jak právnická osoba působí na širokou veřejnost, tedy na osoby, které pouze sledují činnost právnické osoby, ale do kontaktu s ní přímo nepřicházejí.

Nyní používané zúžené pojetí pověsti navazuje na dřívější judikaturu vztahující se k předchozímu občanskému zákoníku z roku 1964. Judikatura tehdy dovodila, že pověst právnické osoby je nezbytné hodnotit podle jejího chování v obchodních vztazích. Pro závěr o existenci dobré pověsti bylo rozhodné určit, zda právnická osoba plnila své závazky ve většině případů řádně a včas.¹²⁷ Pokud ano, byla nadána dobrou pověstí, v opačném případě dobrou pověstí nedisponovala. Přestože Nejvyšší soud následně upřesnil, že pověst právnické osoby je komplexní a není spojena pouze s její platební schopností,¹²⁸ právě řádné a včasné plnění závazků bylo stále primárním kritériem pro určení dobré pověsti.

Posuzování pověsti pouze na základě osobních zkušeností Nejvyšší soud zdůraznil i v poměrech současného občanského zákoníku z roku 2012, konkrétně v rozhodnutí ve věci

¹²⁶ Viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 12. 2022, sp. zn. 29 Cdo 1412/2021.

¹²⁷ Viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 3. 2008, sp. zn. 30 Cdo 1385/2006.

¹²⁸ Viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 12. 2022, sp. zn. 29 Cdo 1412/2021.

Volvo. V tomto řízení se ochrany pověsti domáhal distributor automobilů této značky, který však automobily pouze prodával, ale sám je nevyráběl. Nejvyšší soud však judikoval, že pověst výrobce a prodejce vozidel není totožná, protože oba subjekty mají různé zákazníky a obchodní partnery. Proto článek kritizující kvalitu vozidel značky Volvo bez dalšího nezasahuje do pověsti prodejce, který automobily této značky prodává,¹²⁹ ale případně pouze do pověsti výrobce.

Dle mého názoru je však zúžené pojetí pověsti nesprávné, což je zjevné zejména z uvedeného rozhodnutí ve věci Volvo. Přestože články nezmiňovaly konkrétního prodejce vozidel, ale pouze jejich výrobce, kritika prodávajícího produktu nepochybně může ovlivnit poptávku po tomto produktu. Proto je nesprávná úvaha, že tvrzení o špatné kvalitě určitého výrobku nemůže zasáhnout do pověsti osoby, která tyto výrobky prodává. Je to i prodejce, kdo bude zasažen kritikou prodávajícího výrobku, a to často dříve než výrobce. Pokud klesne poptávka po výrobcích, bude to v první řadě prodejce, kdo prodá výrobků méně. Až následně bude nedostatečnou poptávkou ovlivněn též výrobce.

Dále je třeba pamatovat na to, že některé právnické osoby zákazníky ani obchodní partnery nemají, a to typicky nepodnikající právnické osoby. Pokud navíc právnická osoba vykonává veřejně prospěšnou činnost, její pověst bude tvořena primárně názory široké veřejnosti. Jelikož ochrana pověsti je obecná a náleží jakékoliv právnické osobě, i těm nepodnikajícím (blíže viz kap. 1.2.1), pověst právnické osoby není vhodné posuzovat pouze na základě vnímání zákazníků, obchodních partnerů nebo jiných osob, které s danou právnickou osobou přicházejí do kontaktu, ale je žádoucí posuzovat ji z širšího hlediska.

Širší pojetí pověsti je žádoucí též proto, že i jednání, které přímo nesouvisí s obchodními vztahy právnické osoby ve smyslu řádného a včasného plnění závazků, může významně ovlivnit její vnímání veřejností. Je třeba pamatovat též na to, že i veřejnost, která doposud neměla na činnost právnické osoby žádný přímý vliv, může do budoucna ovlivnit její fungování, a to právě s ohledem na její pověst. I osoby dříve nezapojené do činnosti právnické osoby reagují na to, jak je právnická osoba vnímána, čemuž mohou přizpůsobit své jednání do budoucna. Pokud bude pověst právnické osoby negativní, může přijít o potenciální zákazníky nebo obchodní partnery.

Pověst by proto neměla být posuzována pouze z pohledu obchodních partnerů, zákazníků a jiných subjektů, které s právnickou osobou přicházejí do kontaktu, jak uvádí Nejvyšší soud, ale pozornost je třeba věnovat též tomu, jak danou právnickou osobu vnímá veřejnost, která není do její činnosti blíže zapojena.

¹²⁹ Viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2023, sp. zn. 23 Cdo 2481/2022.

Ovšem učinit závěr o tom, jak právnickou osobu vnímá široká veřejnost, je nepochybně náročnější než posuzovat její chování v konkrétních obchodních vztazích. Dalším problémem posuzování pověsti z širšího hlediska může být to, že mezi vnímáním právnické osoby zapojenými osobami a nezapojenou veřejností mohou být podstatné rozdíly. Zatímco v užších obchodních kruzích může být právnická osoba vnímána jako důvěryhodná a řádně plní své závazky, v očích veřejnosti bude více rezonovat vystupování právnické osoby nebo její činnost, které mohou být vnímány negativně, a to bez ohledu na skutečnost, že své závazky plní řádně a včas. Proto vyvstává otázka, které pojetí by mělo mít přednost, pokud se liší – jestli to, jak právnickou osobu vnímají zapojené osoby, nebo veřejnost.

Naznačené problémy však nejsou relevantní z hlediska ochrany pověsti v praktické rovině, proto jimi nelze argumentovat proti rozšíření současného posuzování pověsti nezahrnující širokou veřejnost. Občanský zákoník totiž nadále nechrání pouze dobrou pověst právnické osoby, ale pověst obecně (blíže viz kap. 3.4). Proto není podstatné zjišťovat, jaká pověst je, ani to, zda vnímání právnické osoby veřejností odpovídá jejímu vnímání zapojenými osobami, a či názor by měl mít přednost v případě rozporu.

Vzhledem k tomu, že pověst právnické osoby je třeba posuzovat jako vnímání právnické osoby jakýmikoliv jinými osobami, měla by pověst požívat ochrany proti veškerým protiprávním zásahům, které mohou ovlivnit vnímání právnické osoby – bez ohledu na to, zda v obchodních vztazích, v očích široké veřejnosti, nebo pouze v jednom z nich. Soudy proto již nemusí v souvislosti s ochranou pověsti nadále posuzovat, jak právnická osoba vystupuje v právních vztazích. Takové posouzení by ostatně ani činit neměly, protože tím zužují pojetí pověsti a současně nevěnují pozornost tomu, jak je právnická osoba vnímána veřejností, což vede k odepření ochrany proti zásahům do pověsti v případech, kdy zásah ovlivní pouze veřejné mínění, nikoliv vztahy obchodní a podobné povahy.

Pokud je ale třeba pověst chránit před čímkoliv, co ji může negativně ovlivnit, vyvstává otázka, kdo by měl posuzovat, zda určitým jednáním mohla být pověst ovlivněna. Stejně jednání zasahující do pověsti právnické osoby mohou dvě různé osoby vnímat zcela odlišně. Zatímco u jedné osoby může určitá okolnost změnit její názor na dotčenou právnickou osobu, druhá osoba nemusí stejné okolnosti připisovat žádný význam, a proto stejná okolnost nijak neovlivní její vnímání zasažené právnické osoby. Také se může stát, že stejná skutečnost bude vnímána pozitivně jednou osobou, a naopak negativně osobou druhou. Protože nelze stanovit žádné jednoznačné kritérium, rozhodující by mělo být obvyklé vnímání většinovou veřejností. Ovlivnění pověsti je tak třeba posuzovat na základě toho, zda a jak by zásah do pověsti pravděpodobně vnímal běžný člen společnosti.

2.1.2. Posuzované aspekty

Pokud není vhodné posuzovat pověst právnické osoby pouze podle jejího chování v obchodních vztazích, jak bylo řečeno výše, nabízí se otázka, které jiné aspekty ovlivňují vnímání právnické osoby a vytváří tak celkový dojem, jakým právnická osoba působí navenek. Takových aspektů může být nepochybně mnoho. Dle žebříčku RepTrak, který hodnotí právnické osoby dle jejich pověsti, lze tyto aspekty rozdělit do sedmi skupin. Jsou jimi (1) požadavky na výrobky a služby, (2) pracovní prostředí, dále to, (3) jaké má daná právnická osoba postavení ve společnosti, (4) jakých dosahuje výsledků, (5) jaký zaujímá přístup k inovacím, (6) jak vystupuje a konečně (7) požadavky na způsob jejího vedení.¹³⁰ Každá skupina poté zahrnuje konkrétní aspekty, které se v jejím rámci posuzují. Například u výrobků a služeb se posuzuje jejich kvalita, hodnota, užitečnost pro zákazníky a postoj právnické osoby k vlastním výrobkům nebo poskytovaným službám. Při posuzování postavení ve společnosti je kladen důraz na to, zda právnická osoba ovlivňuje společnost pozitivně nebo negativně, zda podporuje veřejně prospěšné činnosti a jestli vykonává svou činnost odpovědně ve vztahu k životnímu prostředí. Dále se hodnotí poctivost jednání právnické osoby v obchodních vztazích, etické aspekty a transparentnost. Z hlediska pracovního prostředí je podstatné, zda právnická osoba vystupuje vůči zaměstnancům nediskriminačně a také to, zda vytváří rovné pracovní příležitosti, klade důraz na well-being zaměstnanců a spravedlivé odměňování.¹³¹

V poslední době je významným aspektem ve vztahu k pověsti také ESG (Environmental – Social – Governance), které je měřítkem morálního přístupu právnické osoby k otázkám v oblasti životního prostředí, sociální sféry a řízení podniku. Popisuje, jak právnická osoba přistupuje k otázkám s celospolečenskými dopady v těchto oblastech – například ke klimatické změně a snaze o snížení množství odpadu v oblasti ochrany životního prostředí, k zajištění důstojných pracovních podmínek, spravedlivé odměny za práci a ochrany osobních údajů v rámci sociální sféry a k dodržování právních předpisů, plnění daňové povinnosti a zájmu na transparentním výkonu činnosti v rámci řízení podniku.¹³² S ohledem na postupně se zvyšující zájem veřejnosti o těchto otázkách a první legislativní počiny na úrovni Evropské unie i České republiky zavádějící povinný ESG reporting lze do budoucna předpokládat, že vliv ESG na pověst právnické osoby bude stále větší.

¹³⁰ Srov. originální znění v anglickém jazyce: „*Products/Services, Workplace, Citizenship, Performance, Innovation, Conduct, Leadership.*“ Viz 2023 Global RepTrak 100 Most Reputable Companies, str. 13. [Dostupné online, cit. 16. 3. 2024]

Obdobně i PIREZ a TREZ, op. cit. 121, str. 45. [Dostupné online, cit. 6. 1. 2024]

¹³¹ Viz 2023 Global RepTrak 100 Most Reputable Companies, str. 14, 16 a 17. [Dostupné online, cit. 16. 3. 2024].

¹³² Tamtéž, str. 24 a násl. [Dostupné online, cit. 16. 3. 2024]

Na pověst právnické osoby má nepochybně určitý vliv i pověst a postavení osob s danou právnickou osobou propojených, ať už se jedná o její zakladatele, členy orgánů nebo zaměstnance. K dobré pověsti právnické osoby tak přispívají i představitelé právnické osoby, a to zejména svým vystupováním, spolehlivostí a jednáním.¹³³ Naopak poškození pověsti představitele se může za určitých okolností dotýkat přímo pověsti právnické osoby. Je tomu tak tehdy, pokud se zásah do pověsti představitele týká výlučně jeho činnosti pro právnickou osobu.¹³⁴

Dle judikatury Ústavního soudu však obecně platí, že zásah do pověsti právnické osoby není bez dalšího též zásahem do pověsti jejích členů. A naopak, že zásah do pověsti fyzické osoby nepředstavuje bez dalšího zásah do pověsti právnické osoby, ve které daná fyzická osoba působí.¹³⁵ Nejvyšší soud však judikoval, že k zásahu do pověsti právnické osoby může dojít i tehdy, pokud v předmětném výroku nebyla právnická osoba výslovně zmíněna, ale vyjádření směřovalo proti jejímu zakladateli, současnému společníkovi a jednateli. Jednalo se konkrétně o případ, kdy byl kritizován společník advokátní kanceláře, jehož příjmení bylo součástí názvu kanceláře. Nejvyšší soud v takovém případě uznal, že zásah do pověsti advokátní kanceláře jako právnické osoby může způsobit též výrok směřující proti jejímu společníkovi, přestože pověst obou subjektů je dle judikatury Ústavního soudu odlišná. Nejvyšší soud však v daném případě přihlédl ke specifickému postavení společností s ručením omezeným založených za účelem výkonu advokacie¹³⁶, a nelze proto obecně uzavřít, že každý zásah do osobnosti představitele právnické osoby je současně i zásahem do pověsti samotné právnické osoby. Vždy bude záležet na konkrétních okolnostech daného případu, především na skutečnosti, zda a v jaké míře souvisí kritika fyzické osoby s její činností v dané právnické osobě.¹³⁷

Skutečností, které mohou mít vliv na pověst právnické osoby, existuje celá řada a není možné poskytnout jejich taxativní výčet. Jakýkoliv myslitelný aspekt může mít vliv na pověst právnické osoby. Pokud ne pro každého, tak aspoň pro některé osoby, jelikož význam jednotlivých aspektů ovlivňujících pověst je značně subjektivní. Zatímco pro jednu osobu bude o pověsti právnické osoby vypovídat zejména její vztah k životnímu prostředí, pro jinou osobu tento aspekt nebude podstatný. Závěr o tom, jaká je pověst dané právnické osoby, proto bude vždy ovlivněn konkrétní hodnotící osobou, jejími preferencemi a hodnotami. Obdobně jako v otázce posuzujících osob proto vyvstává otázka, jaká kritéria je třeba vzít v potaz při posouzení, zda určitým jednáním mohla být pověst ovlivněna. Platí přitom stejná odpověď jako v předchozí kapitole. Rozhodující

¹³³ Viz DEVÁTÝ a TOMAN, op. cit. 13, str. 42 – 43.

¹³⁴ Viz rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 4. 3. 2020, sp. zn. 21 Cm 43/2018, odst. 33.

¹³⁵ Viz usnesení Ústavního soudu ze dne 17. 6. 1999, sp. zn. III. ÚS 546/98.

¹³⁶ Viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 6. 2021, sp. zn. 23 Cdo 3350/2020.

¹³⁷ Srov. rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 4. 3. 2020, sp. zn. 21 Cm 43/2018, odst. 33.

by mělo být obvyklé vnímání významu dotčeného zájmu většinovou veřejností a hodnotit, zda zásah mohl ovlivnit názor běžného člena společnosti na právnickou osobu.

2.2. Osobnostní a majetkový aspekt pověsti

S ohledem na systematiku právní úpravy není pochyb o tom, že pověst je právem osobním. Pověst je ale pro právnickou osobu významným institutem i z majetkového hlediska, protože může zásadně ovlivnit její hodnotou, majetkovou situaci a v některých případech dokonce i její samotnou existenci.¹³⁸ Obzvlášť pro menší právnické osoby může mít zásah do jejich pověsti fatální důsledky, protože jsou zpravidla úzce spjaty s místní komunitou a nedisponují dostatečnými finančními prostředky, které by mohly vynaložit na účinnou ochranu své pověsti, pokud by byla poškozena.¹³⁹

Zásah do pověsti se může projevit konkrétně v poklesu počtu zákazníků vedoucím dále k poklesu marží prodejce na prodávaných výrobcích i poskytovaných službách, zvýšení nákladů v oblasti marketingu, reklamy a PR a narušení vztahů s obchodními partnery.¹⁴⁰ Dále si lze představit i odlákání potenciálních zákazníků nebo zmaření potenciálních obchodních příležitostí. O majetkovém aspektu pověsti svědčí už jen to, že zásah do pověsti může právnické osobě způsobit značnou majetkovou škodu,¹⁴¹ což se ostatně už několikrát stalo – například při emisním skandálu automobilky Volkswagen z roku 2015 známém jako Dieselgate. Poté, co vyšlo najevo podezření z ovlivňování emisního měření, se cena akcií společnosti během jediného týdne propadla o 50 %.¹⁴²

Naopak existence dobré pověsti může přilákat investory, kteří budou ochotni investovat do právnické osoby za vyšší cenu, dále zaměstnance, kteří naopak budou ochotni pracovat pro respektovanou právnickou osobu i za nižší mzdu, a v neposlední řadě i zákazníky, kteří často preferují výrobky či služby poskytované důvěryhodnou právnickou osobou.¹⁴³

Na pověst právnické osoby je proto možné nahlížet ze dvou pojetí – jako na právo osobnostní povahy, ale též z majetkového hlediska. To ale neznamená, že by pověst měla dvojitou povahu a bylo ji potřeba vnímat dle konkrétních okolností jako právo ryze osobnostní, nebo naopak

¹³⁸ Viz Devátý, S., Toman, P. Ochrana dobré pověsti a názvu právnických osob, str. 40
Shodně i PIREZ a TREZ, op. cit. 121, str. 48. [Dostupné online, cit. 6. 1. 2024]

¹³⁹ Viz COE a BROWN, op. cit. 122, str. 4. [Dostupné online, cit. 6. 1. 2024]

¹⁴⁰ Viz rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 18. 7. 2022, sp. zn. 10 C 198/2021, odst. 60. Přestože v dané věci žalobce neprokázal, že by zásah do pověsti byl příčinnou všech tvrzených důsledků, obecně zásah do pověsti takové důsledky nepochybně mít může.

¹⁴¹ Viz ONDREJOVÁ, ŘÍMANOVÁ a ZVONÍČEK, op. cit. 55, str. 45.

¹⁴² Viz GIAOUI, Frank S. Damage to Reputation: A Comparative Analysis of Pecuniary Damage to Reputation: A Comparative Analysis of Pecuniary Compensation for Non-Pecuniary Harm Compensation for Non-Pecuniary Harm, str. 13. [Dostupné online, cit. 5. 5. 2024]

¹⁴³ Viz 2023 Global RepTrak 100 Most Reputable Companies, str. 5. [Dostupné online, cit. 16. 3. 2024]

výlučně jako na právo majetkové. Na osobnostní a majetkovou povahu pověsti je spíše vhodné nahlížet jako na dva aspekty jednoho institutu. Pověst právnické osoby proto tvoří jak osobnostní aspekt, tak aspekt majetkový. Osobnostní aspekt souvisí s pověstí v užším slova smyslu a vyjadřuje to, jak právnickou osobu vnímají třetí osoby. Majetkový aspekt poté souvisí s pověstí v širším slova smyslu – s její hodnotou a vlivem na hodnotu samotné právnické osoby.

Pro označení pověsti, a to především z majetkového hlediska, se často používá též pojem *goodwill*. Přestože oba pojmy bývají někdy chápány jako synonyma¹⁴⁴, dle mého názoru se nejedná o zcela shodné instituty. Dle českého právnického slovníku goodwill zahrnuje nejen pověst právnické osoby, ale též jiné hodnoty, jako například postavení na trhu nebo kvalifikovaný personál. Goodwill představuje hodnotu, která přesahuje pouhý součet ostatních hodnot, tedy hmotných i nehmotných statků.¹⁴⁵ Je tak přidanou hodnotou právnické osoby obecně a pověst je pouze jedním z aspektů, které goodwill ovlivňují.

2.2.1. Judikatura ESLP

Existence osobnostního i majetkového aspektu pověsti je patrná zejména z judikatury ESLP. Ten ochranu pověsti právnických osob posuzuje jak v souvislosti s čl. 8 odst. 1 Úmluvy, který chrání soukromý a rodinný život, tak na základě čl. 1 Protokolu 1, který poskytuje ochranu vlastnictví, jak bude představeno dále.

2.2.1.1. Pověst jako právo osobní

Pojem *pověst* Úmluva výslovně uvádí pouze v čl. 10 odst. 2 jako jeden z přípustných důvodů omezení svobody projevu. Přestože se bez dalšího nejedná o uznání existence práva na ochranu pověsti¹⁴⁶, právě v řízeních týkajících se porušení čl. 10 Úmluvy se ESLP ochranou pověsti začal zabývat. Následně dovodil, že právo na ochranu pověsti, ovšem pouze fyzické osoby, lze podřadit pod ochranu soukromého života dle čl. 8 odst. 1 Úmluvy,¹⁴⁷ který přiznává každému právo „na respektování svého soukromého a rodinného života, obydlí a korespondence.“ Dle ESLP ochrana pověsti náleží též podnikajícím fyzickým osobám při výkonu podnikatelské činnosti.¹⁴⁸ Doposud však nebylo vyjasněno, zda má fyzická osoba právo na ochranu pověsti dle čl. 8 Úmluvy vždy, nebo pouze v určitých případech. Zpočátku ESLP dovozoval, že pověst

¹⁴⁴ Viz DEVÁTÝ a TOMAN, op. cit. 13, str. 42.

¹⁴⁵ BOHÁČEK, Martin. Goodwill. V: HENDRYCH, Dušan a kol. Právnický slovník. [Dostupné online, cit. 5. 11. 2023]

¹⁴⁶ Viz ACHESON, David J. Corporate reputation under the European Convention on Human Rights, s. 63. [Dostupné online, cit. 5. 11. 2023]

¹⁴⁷ Viz např. rozsudek ESLP ze dne 7. 2. 2012, č. 39954/08, ve věci Axel Springer AG proti Německu, nebo č. 12566/03, ve věci Pfeifer proti Rakousku.

¹⁴⁸ Viz rozsudek ESLP ze dne 16. 2. 2000, č. 27798/95, ve věci Amann proti Švýcarsku.

je na základě čl. 8 Úmluvy chráněna bez dalšího, tedy bez ohledu na intenzitu nebo následky zásahu.¹⁴⁹ Později však ESLP začal přiznávat pověsti ochranu pouze tehdy, pokud byl zásah závažný,¹⁵⁰ případně pokud zasahoval do osobní cti člověka takovým způsobem, že to má vliv na jeho soukromý život¹⁵¹.

Přestože ESLP na základě čl. 8 Úmluvy dovedl právo fyzických osob na ochranu pověsti, neznamená to, že toto právo automaticky náleží i právnickým osobám. V případě právnických osob ESLP jednoznačně dovedl pouze to, že ochrana jejich pověsti může být legitimním důvodem pro omezení svobody slova v souladu s čl. 10 odst. 2 Úmluvy.¹⁵² Opět se však nejedná o uznání existence práva jako takového. K otázce, zda právo na ochranu pověsti dle Úmluvy náleží též právnickým osobám, se ESLP doposud jednoznačně nevyjádřil, přestože se jí několikrát zabýval.

Zpočátku ESLP presumoval, že právo na ochranu pověsti spadá pod ochranu soukromí dle čl. 8. Úmluvy, ale nechal otevřenou otázku, zda pod ochranu soukromí spadá i ochrana pověsti právnické osoby. Vzhledem k tomu, že ochrana pověsti právnické osoby je dle judikatury legitimním důvodem omezení svobody projevu dle čl. 10 odst. 2 Úmluvy, měl by stejný závěr o ochraně pověsti platit i pro účely aplikace čl. 8 odst. 1 Úmluvy. V daném případě tak ESLP vycházel z předpokladu, že pověst právnické osoby je Úmluvou chráněna.¹⁵³

Později už nepochyboval a výslovně uvedl, že právo na ochranu pověsti je právem chráněným čl. 8 Úmluvy.¹⁵⁴ Přestože se jednalo se o případ, kdy byla poškozena pověst právnické osoby, ochrany před ESLP se domáhal škůdce s odkazem na svobodu projevu dle čl. 10 Úmluvy, nikoliv zasažená právnická osoba. Jelikož předmětem řízení nebyla ochrana pověsti dle čl. 8 Úmluvy, nelze ani na základě tohoto rozhodnutí učinit jednoznačný závěr, že ochrana pověsti právnické osoby je dle ESLP skutečně Úmluvou chráněna.¹⁵⁵ Sám ESLP totiž později opět odkázal

¹⁴⁹ Viz např. rozsudek ESLP ze dne 15. 11. 2007, č. 12566/03, ve věci Pfeifer proti Rakousku, nebo rozsudek ESLP ze dne 30. 3. 2003, č. 53984/00, ve věci Radio France proti Francii.

Bliže viz APLIN, Tanya a BOSLAND, Jason. The Uncertain Landscape of Article 8 of the ECHR: The Protection of Reputation as a Fundamental Human Right? [Dostupné online, cit. 5. 11. 2023]

¹⁵⁰ Viz např. rozsudek ESLP ze dne 7. 2. 2012, č. 39954/08, ve věci Axel Springer AG proti Německu.

Bliže viz APLIN a BOSLAND, op. cit. 149. [Dostupné online, cit. 5. 11. 2023]

¹⁵¹ Viz rozsudek ESLP ze dne 28. 4. 2009, č. 39311/05, ve věci Karakó proti Maďarsku, ve kterém ESLP judikoval, že je třeba odlišovat mezi ctí a pověstí. Pověsti náleží ochrana pouze tehdy, pokud zasahuje do osobní cti. Ve většině případů se však ESLP k tomuto názoru dále nehlásí, ale převažuje podmínka zásahu do práva na ochranu soukromí. Zřejmě proto, že osobní čest není též Úmluvou výslovně chráněna, zatímco soukromí ano. Je tak vhodnější zakládat ochranu pověsti na právu výslovně přiznaném než dovozeném.

Bliže viz APLIN a BOSLAND, op. cit. 149. [Dostupné online, cit. 5. 11. 2023]

¹⁵² Viz rozsudek ESLP ze dne 21. 7. 2011, č. 28274/098, ve věci Heinisch proti Německu, nebo rozsudek ESLP ze dne 15. 2. 2005, č. 68416/01, ve věci Steel a Morris proti Spojenému království.

¹⁵³ Viz např. rozsudek ESLP ze dne 2. 9. 2014, č. 32783/08, ve věci Firma EDV proti Německu, odst. 22, 23 a 34.

¹⁵⁴ Viz rozsudek ESLP ze dne 16. 5. 2016, č. 8895/10, ve věci Ärztekammer für Wien a Dornier proti Rakousku, odst. 62.

¹⁵⁵ Viz např. ACHESON, op. cit. 146, s. 63. [Dostupné online, cit. 5. 11. 2023] nebo WEINERT, Eileen. Firma EDV v Germany – do companies have feelings too? V: Entertainment Law Review, r. 20215. [Dostupné online, cit. 5. 11. 2023]

na dřívější judikaturu a nepochyboval, že otázka ochrany pověsti právnické osoby na základě čl. 8 Úmluvy je stále otevřená.¹⁵⁶

Ochranu pověsti právnických osob tedy ESLP doposud výslovně nepřiznal, ale na druhou stranu ji ani nevyloučil. Nezbyvá tedy než čekat, k jakému závěru se ESLP nakonec přikloní. S ohledem na výše uvedenou i dosavadní judikaturu k jiným aspektům chráněným čl. 8 Úmluvy však předpokládám, že ESLP ochranu pověsti právnických osob dovodí. Již dříve totiž pod ochranu korespondence podřadil i korespondenci právnické osoby¹⁵⁷ a rozšířil ochranu obydlí i na obchodní prostory¹⁵⁸.

Ani právní teorie není v otázce ochrany pověsti právnických osob jednoznačná. Argumentem pro přiznání práva je především skutečnost, že zásah do pověsti může negativně ovlivnit další činnost právnické osoby, případně vést i k její likvidaci. Nebylo by proto spravedlivé, aby se právnická osoba nemohla domáhat ochrany pověsti a proti zásahům se účinně bránit, když zásah do pověsti ji může zásadně poznamenat.¹⁵⁹ Zastánci existence práva dále poukazují na skutečnost, že právo na ochranu pověsti bylo fyzickým osobám přiznáno na základě čl. 8 Úmluvy, přestože výslovná ochrana pověsti byla ze znění čl. 8 úmyslně vypuštěna.¹⁶⁰ Proto by nemělo by být problematické přiznat ochranu i osobám právnickým.¹⁶¹

Odpůrci existence práva naopak argumentují tím, že ochrana pověsti je dovozena na základě ochrany soukromí nebo důstojnosti a tyto hodnoty jsou spjaty pouze s fyzickými osobami. Úmluva proto neposkytuje žádný podklad, který by odůvodňoval rozšíření ochrany pověsti na právnické osoby.¹⁶² V této souvislosti považuji za vhodné připomenout, že dle českého práva se ochrana soukromí vztahuje též na právnické osoby¹⁶³, proto argument, že soukromí je spjato pouze s fyzickými osobami, nemůže v českých poměrech obstát. Občanský zákoník v § 135 výslovně chrání též soukromí právnické osoby, proto existenci práva na ochranu soukromí není třeba dovozovat z mezinárodního práva. Stejný závěr poté platí i o ochraně pověsti.

2.2.1.2. Pověst jako právo majetkové

ESLP neposuzuje pověst právnické osoby pouze jak právo osobnostní povahy, ale též z majetkového hlediska. Konkrétně se zabývá otázkou, zda je pověst majetkem právnické osoby.

¹⁵⁶ Viz rozsudek ESLP ze dne 30. 6. 2020, č. 21768/12, ve věci Petro Carbo Chem proti Rumunsku, odst. 62.

¹⁵⁷ Viz rozsudek ESLP ze dne 28. 4. 2005, č. 41604/98, ve věci Buck proti Německu.

¹⁵⁸ Viz rozsudek ESLP ze dne 16. 10. 2007, č. 74336/01, ve věci Wieser a Bicos Beteiligungen proti Rakousku.

¹⁵⁹ Viz OLIVER, op. cit. 53, s. 313. [Dostupné online, cit. 5. 11. 2023]

¹⁶⁰ Viz např. APLIN a BOSLAND, op. cit. 149. [Dostupné online, cit. 5. 11. 2023]

Dále ACHESON, op. cit. 146, s. 59. [Dostupné online, cit. 5. 11. 2023]

¹⁶¹ Viz WEINERT, op. cit. 155. [Dostupné online, cit. 5. 11. 2023]

¹⁶² Viz např. ACHESON, op. cit. 146, s. 67. [Dostupné online, cit. 5. 11. 2023]

¹⁶³ Srov. § 135 o. z.

Vychází přitom z čl. 1 Protokolu č. 1 Úmluvy, který stanoví, že „*Každá fyzická nebo právnická osoba má právo pokojně užívat svůj majetek.*“¹⁶⁴ Pokud by pověst byla majetkem, požívala by ochrany dle Úmluvy. Jednoznačnou odpověď na tuto otázku ale doposud ESLP neposkytl. Dospěl ke dvěma protichůdným závěrům, aniž by některý z nich striktně odmítl jako překonaný.

V rozsudku ve věci Van Marle a další proti Nizozemsku ESLP poprvé konstatoval, že pověst, v tomto případě podnikající fyzické osoby, požívá ochrany dle Úmluvy jako majetkové právo. Svůj závěr odůvodnil tím, že stěžovatelé si vlastní činností vybudovali klientelu, což v mnoha ohledech představuje majetkovou hodnotu, proto je pověst předmětem vlastnictví ve smyslu čl. 1 Protokolu č. 1 Úmluvy.¹⁶⁵

ESLP však později navázal na disentní stanovisko ve věci Van Marle¹⁶⁶ a dospěl k opačnému závěru. Uvedl, že pověst má vliv pouze na budoucí (ušlý) zisk, nikoliv na současnou majetkovou situaci dané osoby nebo její současnou hodnotu. Protože právo na náhradu ušlého zisku nespadá pod ochranu vlastnictví, ani pověst právnické osoby poté nemůže spadat pod ochranu poskytovanou čl. 1 Protokolu č. 1 Úmluvy.¹⁶⁷ Stejný závěr ESLP potvrdil v několika následujících rozhodnutích.¹⁶⁸

ESLP dokonce oba protichůdné závěry potvrdil v rozhodnutí ve věci Wendenburg proti Německu. Nejprve zopakoval, že ušlý zisk není vlastnictvím a nevztahuje se na něj ochrana dle čl. 1 Protokolu 1 Úmluvy. Následně ale dodal, s odkazem na rozhodnutí ve věci Van Marle, že toto ustanovení chrání i aspekty, které mají určitou hodnotu, proto představují majetek, a tedy vlastnictví ve smyslu čl. 1 Protokolu č. 1 Úmluvy. ESLP jako takové hodnoty výslovně zmínil klientelu a právní praxi,¹⁶⁹ přičemž právní praxí je třeba v kontextu tohoto rozhodnutí rozumět právě pověst dané osoby¹⁷⁰.

Později se však ESLP znovu přiklonil k závěru uvedenému v rozhodnutí ve věci Van Marle a rozšířil ochranu pověsti dle čl. 1 Protokolu 1 Úmluvy i na právnické osoby.¹⁷¹ Přestože toto rozhodnutí svědčí o tom, že pověst je třeba považovat za majetek chráněný Úmluvou, není

¹⁶⁴ Viz čl. 1 Protokolu 1 Úmluvy.

¹⁶⁵ Viz rozsudek ESLP ze dne 26. 6. 1986, č. 8543/79; 8674/79; 8675/79; 8685/79, ve věci Van Marle a další proti Nizozemsku, odst. 41.

¹⁶⁶ Viz disentní stanovisko soudců Vincent Evans a Gersing v rozhodnutí ESLP ze dne 26. 6. 1986, č. 8543/79; 8674/79; 8675/79; 8685/79, ve věci Van Marle a další proti Nizozemsku.

¹⁶⁷ Viz rozhodnutí ESLP ze dne 25. 1. 2000, č. 37683/97, ve věci Edgar proti Spojenému království.

¹⁶⁸ Viz např. rozhodnutí ESLP ze dne 26. 8. 2000, č. 37679/97 a 37682/97, ve věci Slough proti Spojenému království, odst. 7.

Dále rozhodnutí ESLP ze dne 26. 8. 2000, č. No 38881/97, ve věci Findlater proti Spojenému království.

¹⁶⁹ Viz rozhodnutí ESLP ze dne 6. 2. 2003, č. 71630/01, ve věci Wendenburg proti Německu.

¹⁷⁰ Viz COE a BROWN, op. cit. 122, str. 28 – 29. [Dostupné online, cit. 5. 11. 2023]

¹⁷¹ Viz rozsudek ESLP ze dne 13. 3. 2012, č. 23780/08, ve věci Denmark Ltd proti Spojenému království, odst. 93.

vyloučeno, že se ESLP později opět přikloní k opačnému názoru, protože ani ten doposud neodmítl jako překonaný.

Ani právní teoretici se neshodují na otázce, jak řešit rozpory v judikatuře ESLP ohledně ochrany pověsti z majetkového hlediska. Zastánci ochrany pověsti uvádějí, že pověsti náleží ochrana už jen proto, že má určitou hodnotu, jelikož poškození pověsti má vliv na majetkovou situaci právnické osoby tím, že může právnické osobě způsobit škodu. Naopak z dobré pověsti může právnická osoba profitovat na základě franšízových smluv, jejichž účelem je právě propůjčení dobré pověsti jako určité záruky kvality za služby poskytované jiným subjektem. Pověst je proto majetkovou hodnotou a měla by tedy být chráněna prostřednictvím ochrany vlastnictví dle čl. 1 Protokolu č. 1 Úmluvy.¹⁷²

Odpůrci naopak poukazují na druhou větev judikatury a zdůrazňují, že pověst nelze považovat za majetek, protože se vztahuje pouze k budoucím finančním výsledkům. I pokud by právnická osoba prokázala, že jí poškození pověsti skutečně způsobilo pokles příjmů, ochrana vlastnictví dle Úmluvy se neuplatní, protože nedochází k zásahu do existujícího majetku. Jako další důvody uvádí, že pověst není obchodovatelná. Pověst není oddělitelná od dané právnické osoby, nemůže být převedena na jinou osobu a nelze ji proto považovat za předmět vlastnického práva. Dále argumentují tím, že pověst je spojena primárně s danou právnickou osobou jako subjektem, ale pouze nepřímo s jejím majetkem. Přestože poškození pověsti může negativně ovlivnit majetkovou situaci právnické osoby, ve skutečnosti bude znehodnocena hodnota právnické osoby jako takové, ale ne jejího majetku.¹⁷³

2.2.2. Česká právní úprava

Česká právní úprava sice tradičně považuje pověst za právo osobní, ale zejména Ústavní soud neopomíná ani její materiální aspekt. S odkazem na Blackův právnický slovník popisuje pověst jako soubor hodnot, kterými jsou „*hodnota firmy, její přízeň u veřejnosti, mínění nakupující veřejnosti o jejím zboží či službách, nehmotný statek definovatelný jako příslib neustálého přílivu zákazníků, výhoda či prospěch podniku z prodeje, pozitivní výhody (tvorba nadprůměrného zisku) získané vlastníkem z podnikání, vysoká morálka zaměstnanců, uznávané obchodní jméno.*“¹⁷⁴ Ústavní soud dokonce uvedl, že ochranu pověsti je vhodnější vnímat jako součást ústavního práva vlastnit majetek než jako osobní právo, a to s odkazem na slovenskou právní teorii.¹⁷⁵ Dle slovenské interpretace občanského zákoníku z roku 1964 je ochranu dobré pověsti

¹⁷² Viz COE a BROWN, op. cit. 122, str. 30 a 33. [Dostupné online, cit. 5. 11. 2023]

¹⁷³ Viz ACHESON, op. cit. 146, str. 70 – 72. [Dostupné online, cit. 5. 11. 2023]

¹⁷⁴ Viz náleží Ústavního soudu ze dne 20. 2. 2018, sp. zn. I. ÚS 3819/14, odst. 24.

¹⁷⁵ Viz náleží Ústavního soudu ze dne 20. 2. 2018, sp. zn. I. ÚS 3819/14, odst. 26.

právnických osob vhodné chápat spíše jako právo majetkové, protože osobnost a její ochrana náleží pouze fyzickým osobám.¹⁷⁶ Česká právní úprava však uznává i právní osobnost právnických osob a v jejím rámci chrání její jednotlivé hodnoty včetně pověsti,¹⁷⁷ proto není vhodné pověst právnické osoby považovat za ryze majetkové právo. Na druhou stranu by však nebylo vhodné opomíjet ani její majetkový aspekt, jelikož pověst má určitou majetkovou hodnotu. Otázkou však zůstává, zda je i majetkem, nebo dokonce věcí v právním smyslu, a tedy i vlastnictvím.

2.2.2.1. Pověst jako majetek

Právo vlastnit majetek je zakotveno v čl. 11 odst. 1 Listiny, ale pojem *majetek* není na ústavní úrovni definován. Komentářová literatura¹⁷⁸ v této souvislosti odkazuje na judikaturu ESLP, který se vymezením pojmu věnuje v souvislosti s čl. 1 Protokolu 1 Úmluvy. Pro účely Úmluvy je pojem majetek vykládán značně široce. Zahrnuje nejen věci, a to hmotné i nehmotné, ale jakékoliv zájmy nebo nároky majetkové povahy, které mají majetkovou hodnotu.¹⁷⁹ Dle ESLP majetek ve smyslu čl. 1 protokolu č. 1 Úmluvy „*má autonomní povahu, která se neomezuje na vlastnictví hmotných statků a je nezávislá na formálním vymezení ve vnitrostátním právu: některá jiná práva a zájmy představující aktiva mohou také patřit mezi „majetková práva“, a představovat tedy „majetek“ ve smyslu tohoto ustanovení*“.¹⁸⁰ Majetkem ve smyslu Úmluvy tak mohou být i jiné majetkové hodnoty, a to bez ohledu na to, zda tyto hodnoty mohou být předmětem vlastnictví dle vnitrostátního práva. Obdobně k pojetí konceptu majetku přistupuje i Ústavní soud. Judikoval, že „*Ústavněprávní pojetí vlastnictví není identické s pojetím vlastnictví podle civilního práva. Zatímco podle civilního práva je vlastnictví právem věcným, z hlediska ústavního práva je chráněno konkrétní majetkové právo osoby, které se ne vždy nutně musí krýt s vlastnickým právem ve smyslu občanského zákoníku.*“¹⁸¹

Dle Listiny i Úmluvy tak ochrana majetku nedopadá pouze na věci v právním smyslu, které mohou být předmětem vlastnictví dle občanského zákoníku, ale na jakékoliv majetkové hodnoty. I pokud by tedy pověst nebyla věcí v právním smyslu a nemohla proto být předmětem vlastnictví

¹⁷⁶ Viz DRGONEC, Ján. Vztah dobrej povesti právnickej osoby k ochrane osobnostných práv, str. 1230–1232.

Shodně též DRGONEC, Ján. Sloboda prejavu a sloboda po prejave, str. 194–197.

¹⁷⁷ Srov. důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Zvláštní část, k § 132–135.

¹⁷⁸ Viz např. TOMOSZEK, Maxim a VOMÁČKA, Vojtěch. Čl. 11 [Ochrana vlastnictví]. V: HUSSEINI, Faisal, BARTOŇ, Michal, KOKEŠ, Marian, KOPA, Martin a kol. Listina základních práv a svobod., marg. č. 43. [Dostupné online, cit. 10. 3. 2024]

Dále viz ŠIMÁČKOVÁ, Kateřina. Čl. 11 [Ochrana vlastnictví]. V: WAGNEROVÁ, Eliška a kol. Listina základních práv a svobod: komentář. [Dostupné online, cit. 10. 3. 2024]

¹⁷⁹ Viz BOBEK, Michal. Kapitola XXV [Ochrana majetku (čl. 1 Protokolu č. 1)]. V: KMEC, Jiří, KOSAR, David, KRATOCHVÍL, Jan, BOBEK, Michal. Evropská úmluva o lidských právech, str. 1257, marg. č. 26. [Dostupné online, cit. 10. 3. 2024]

¹⁸⁰ Viz rozsudek ESLP ze dne 14. 2. 2008, č. 55179/00, ve věci Glaser proti České republice, odst. 50.

¹⁸¹ Viz náleze Ústavního soudu ze dne 13. 9. 2007, sp. zn. I. ÚS 643/06, odst. 43.

dle občanského zákoníku, nevyklučuje to bez dalšího její ústavně právní, resp. mezinárodně právní majetkovou ochranu. Jinými slovy, na ochranu pověsti dle čl. 11 odst. 1 Listiny nemá vliv, zda je pověst předmětem vlastnického práva dle občanského zákoníku. Postačí, že naplňuje definici majetku ve smyslu Listiny, resp. Úmluvy. Domnívám se, že pověst právnické osoby definici vyhovuje, protože je určitou majetkovou hodnotou. Ovlivňuje hodnotu právnické osoby, její majetkovou situaci a zásah do pověsti může způsobit právnické osobě materiální škodu (blíže viz kap. 2.2).

Širší pojetí majetku dle Úmluvy a Listiny je navíc v souladu s definicí majetku uvedenou v občanském zákoníku. Ani občanský zákoník totiž majetek výslovně nespojuje pouze s věcmi v právním smyslu. V souladu s § 495 o. z. je majetkem vše, co osobě patří. Jelikož definice nijak neodkazuje na věci v právním smyslu, lze dovozovat, že majetkem mohou být i jiné hodnoty, které věcmi v právním smyslu nejsou. To potvrzuje i důvodová zpráva, dle které majetek vytváří nejen souhrn věcí, ale též práv a jiných majetkových hodnot náležejících dané osobě.¹⁸²

Vzhledem k tomu, že majetkem je jakákoliv majetková hodnota, a pověst právnické osoby je majetkovou hodnotou, pověst právnické osoby je proto majetkem ve smyslu čl. 11 odst. 1 Listiny i § 495 o. z. Ochrana pověsti proto spadá pod ochranu vlastnického práva dle Listiny, což je zásadním východiskem zejména v otázce odčinění nemajetkové újmy (blíže viz kap. 5.5).

2.2.2.2. Pověst jako věc v právním smyslu

Přestože pověst je majetkem, neznamená to, že je bez dalšího též vlastnictvím. Dle důvodové zprávy se pojmem *vlastnictví* rozumí předmět vlastnického práva¹⁸³, kterým mohou být dle § 1011 o. z. pouze věci, a to věci hmotné i nehmotné. Zatímco věc je vždy součástí majetku, naopak tato teze neplatí, protože majetek mohou tvořit i jiné majetkové hodnoty, které věci být nemusí. Je proto otázkou, zda je pověst nejen majetkem, ale i věcí v právním smyslu, a zda tedy může být vlastnictvím.

Pojem *věc* definuje občanský zákoník v § 489 o. z. tak, že věcí v právním smyslu je vše, co je rozdílné od osoby a slouží potřebě lidí. Věcí nehmotnou jsou dle § 496 odst. 2 o. z. též „*práva, jejichž povaha to připouští, a jiné věci bez hmotné podstaty.*“ Dle právní teorie každá věc musí kumulativně splňovat tři definiční znaky, kterými jsou rozdílnost od osoby, užitečnost a ovladatelnost. Podmínka rozdílnosti od osoby znamená, že věcí je, téměř, vše, co není osobou,

¹⁸² Viz důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Zvláštní část, k § 495.

¹⁸³ Viz důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Zvláštní část, k § 1012.

jinými slovy je od osoby odlišné.¹⁸⁴ Jednou z výjimek jsou však právě práva osobnostní povahy. Přestože tato práva nejsou osobou, jsou s osobou bezprostředně a neoddělitelně spojena. Na základě toho právní teorie dovozuje, že práva osobnostní povahy nejsou věci v právním slova smyslu.¹⁸⁵

Dle právní teorie je však za věc v právním smyslu třeba považovat majetková práva v oblasti duševního vlastnictví, například práva autorská, práva k vynálezům nebo průmyslovým vzorům, přestože mají osobnostní základ. Důvodem je, že výsledek jejich činnosti je odlišný od osoby, která jej vytvořila, a že mohou být předmětem právních vztahů. Například autorská práva majetková mohou být předmětem licence dle § 2358 odst. 1 o. z.¹⁸⁶

Z výše uvedených majetkových práv, která jsou považována za věci v právním smyslu, však nelze dovozovat to, že by věci v právním smyslu měla být též pověst právnické osoby. Přestože existují i franšizové smlouvy, jejichž účelem je zaštitit činnost osoby a kvalitu jejích služeb dobrou pověstí osoby jiné,¹⁸⁷ nelze dovozovat, že pověst je způsobilá být předmětem právních vztahů a měla by být považována za věc v právním smyslu. Hlavním předmětem franšizové smlouvy je totiž umožnit jiné osobě provozovat činnost pod názvem jiné osoby s využitím jejího know-how, ochranných známek a podobných oprávnění.¹⁸⁸ Předmětem právního vztahu tak není propůjčení pověsti jako takové, ale především jiných práv, která jsou sama považována za věci v právním smyslu. Zatímco tato práva příjemce franšizy bude pouze využívat, ale nebude do nich blíže zasahovat, pověst si vybuduje vlastní, přestože může být ovlivněna pověstí poskytovatele franšizy.

S ohledem na výše uvedené důvody se přikláním k závěru, že pověst právnické osoby není věci v právním smyslu. A jelikož se nejedná o věc v právním smyslu, pověst nemůže být ani vlastnictvím, tedy předmětem vlastnického práva. To však nevylučuje, že je majetkem ve smyslu občanského zákoníku i Listiny.

¹⁸⁴ THÖNDEL, Alexandr. Věc jako předmět práv a povinností. V: DVOŘÁK, Jan; ŠVESTKA, Jiří, ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kol. Občanské právo hmotné, str. 377 a 378.

¹⁸⁵ Viz SVOBODA, Karel. § 496 [Věci hmotné a nehmotné]. V: ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef a kol. Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1 – 654). [Dostupné online, cit. 10. 3. 2024] Srov. THÖNDEL, op. cit. 184, str. 377 a 378.

¹⁸⁶ Viz např. KOUKAL, Pavel. § 496 [Věci hmotné a nehmotné]. V: LAVICKÝ, Petr a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1 – 654), s. 1530, marg. č. 19. [Dostupné online, cit. 10. 3. 2024]

¹⁸⁷ Viz COE a BROWN, op. cit. 122. [Dostupné online, cit. 10. 3. 2024]

¹⁸⁸ Viz např. BUREŠOVA, Jana. Franchising. [Dostupné online, cit. 10. 3. 2024]

3. Odpovědnost za zásah do pověsti

Předpokladem odpovědnosti za zásah do pověsti právnické osoby dle § 135 o. z. je kumulativní splnění následujících podmínek: (1) existence zásahu do pověsti nebo jeho hrozba, (2) neoprávněnost neboli protiprávnost zásahu a (3) příčinná souvislost mezi jednáním určité osoby a neoprávněným zásahem do pověsti osoby jiné. Judikatura dovozuje též podmínku, že se musí jednat o zásah do *dobré* pověsti právnické osoby, a to i přesto, že současná právní úprava již s pojmem dobrá pověst nepracuje, ale používá pouze pojem pověst bez přívlastku dobrá.¹⁸⁹ Vystává proto otázka, zda je třeba trvat na splnění podmínky existence dobré pověsti i nadále, nebo zda s ohledem na změnu právní úpravy již není relevantní.

Zásah do pověsti je deliktem založeným na objektivní odpovědnosti. Nevyžaduje se tedy zavinění jako subjektivní předpoklad odpovědnosti. Ačkoliv pro odpovědnost za zásah do pověsti dle § 135 o. z. se zavinění nevyžaduje, s ohledem na § 2895 o. z. by se zavinění zkoumalo v případě náhrady újmy způsobené zásahem do pověsti. V těchto případech se totiž jedná o ochranu pověsti prostřednictvím deliktního práva, nikoliv na základě § 135 o. z., a uplatní se proto obecná pravidla vztahující se na deliktní závazky. Při posuzování náhrady újmy způsobené zásahem do pověsti se proto jedná o odpovědnost subjektivní, založenou na zavinění škůdce jako nezbytné podmínce odpovědnosti. Dle § 2911 o. z. však platí, že se presumuje zavinění ve formě nedbalosti. Poškozená osoba tedy není povinna nedbalostní zavinění prokazovat, ale břemeno tvrzení a důkazní by ji tížilo až v souvislosti s prokazováním úmyslného zavinění škůdce nebo v případě vyvrácení domněnky protistranou.

Zásah do pověsti je dále ohrožovacím deliktem. Nevyžaduje se proto vznik újmy nebo jiného škodlivého následku, ale pro vznik odpovědnosti dle § 135 o. z. stačí, pokud zásahem byla pověst jen ohrožena.¹⁹⁰ Též je nerozhodné, zda právnické osobě byla zásahem nebo ohrožením pověsti způsobena újma. Pokud újma vznikne, právnická osoba se její náhrady může domáhat, ale musí postupovat dle právní úpravy obecného deliktního práva, ne dle § 135 o. z. Ustanovení § 135 o. z. totiž nepřiznává právnické osobě v souvislosti s ochranou pověsti právo na náhradu způsobené újmy, ale hovoří pouze o možnosti domáhat se upuštění od zásahu nebo odstranění jeho následku. Tím se liší od předchozí úpravy. Přímo na základě § 19b o. z. z roku 1964, který byl základem ochrany pověsti právnické osoby a obdobou současného § 135 o. z., se totiž právnické osoby mohly domáhat i přiměřeného zadostiučinění, pokud bylo neoprávněně zasaženo do jejich pověsti. V § 135 o. z. však podobná formulace chybí, proto judikatura dovozuje,

¹⁸⁹ Viz např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 3. 2021, sp. zn. 23 Cdo 3874/2020.

¹⁹⁰ Viz JANOŠEK, op. cit. 18, marg. č. 2 [Dostupné online, cit. 20. 1. 2024]

že náhradu újmy lze případně požadovat pouze na základě ustanovení upravujících závazky z deliktů, nikoliv přímo na základě § 135 o. z.¹⁹¹

Pro účely § 135 o. z. též není relevantní, zda se zásahem do pověsti škůdce obohatil. Obdobně jako v případě vzniku újmy, ani to ale nevylučuje, že se tak skutečně může stát. V takovém případě poškozené právnické osobě náleží též právo na vydání bezdůvodného obohacení, ale opět dle obecné úpravy bezdůvodného obohacení, ne přímo prostřednictvím § 135 o. z.¹⁹²

Vzhledem k tomu, že se náhrada újmy i vydání bezdůvodného obohacení řídí obecnou právní úpravou obsaženou v části čtvrté občanského zákoníku, která neobsahuje speciální úpravu ve vztahu k ochraně pověsti právnických osob, další výklad v této práci bude zaměřen pouze na odpovědnost za zásah do pověsti dle § 135 o. z. a z oblasti obecného deliktního práva pouze na spornou otázku práva na odčinění nemajetkové újmy, která je aktuálně předmětem diskuzí v právní teorii i judikatuře. Naopak práce se blíže nezabývá náhradou škody ani vydáním bezdůvodného obohacení.

3.1. Existence nebo hrozba zásahu

První podmínkou odpovědnosti za zásah do pověsti je existence zásahu nebo jeho hrozba. Zásahem do pověsti může být jakékoliv jednání, a to konání i opomenutí, které je objektivně způsobilé ovlivnit, jak je právnická osoba vnímána. Pro účely poskytnutí ochrany proti zásahům do pověsti však budou zpravidla relevantní pouze negativní zásahy, které způsobí změnu v dosavadním vnímání právnické osoby k horšímu, tedy změnu dobré pověsti v horší nebo dokonce ve špatnou pověst.¹⁹³ Je totiž nelogické, aby se právnická domáhala ochrany proti jednání, které její pověst zlepšilo.

V prvé řadě je proto třeba zkoumat, zda do pověsti právnické osoby bylo zasaženo nebo jestli takový zásah minimálně hrozil. Jinými slovy, zda určité jednání změnilo k horšímu to, jak je dotčená právnická osoba vnímána jinými osobami (blíže viz kap. 2.1.1), nebo jestli toto vnímání aspoň zhoršit mohlo. Jak již bylo zmíněno, odpovědnost za zásah do pověsti je pouze ohrožovacím deliktem. Není proto nezbytné, aby skutečně došlo k zásahu do pověsti, ale postačí, pokud k zásahu dojít mohlo – tedy jestli pověst byla aspoň ohrožena.¹⁹⁴

Jestliže občanský zákoník nevyžaduje existenci zásahu, ale postačí jeho hrozba, je logické, že nevyžaduje ani opakování nebo trvání zásahu. Pro splnění této podmínky proto postačí i jediný

¹⁹¹ Viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2021, sp. zn. 23 Cdo 327/2021, odst. 59 – 61.

¹⁹² Viz LASÁK, op. cit. 42, s. 523, marg. č. 18. [Dostupné online, cit. 20. 1. 2024]

¹⁹³ Srov. DEVÁTÝ a TOMAN, op. cit. 13, str. 43.

¹⁹⁴ Viz usnesení Ústavního soudu ze dne 29. 1. 2021, sp. zn. II. ÚS 3440/20, odst. 11.

zásah do pověsti nebo jediná hrozba zásahu. Přestože občanský zákoník používá přítomný čas slovesa a hovoří o odpovědnosti toho, kdo *zasahuje* do pověsti právnické osoby, nikoliv toho, kdo do pověsti *zasáhl*, judikatura dovozuje, že zásah nemusí trvat v době, kdy se zasažená právnická osoba ochrany domáhá. Pro účely ochrany dle § 135 o. z. postačí, že trvá jeho následek anebo hrozí opakování zásahu (blíže viz kap. 4.4 dále).¹⁹⁵

Zákon blíže nestanoví ani formu samotného zásahu. Zásahem do pověsti právnické osoby proto může být jakékoliv jednání bez ohledu na to, jakým způsobem je vyjádřeno. Z hlediska formy se tedy může jednat o vyjádření písemné¹⁹⁶ nebo sdělené ústně¹⁹⁷. Do pověsti právnické osoby mohou zasahovat i grafické symboly¹⁹⁸ nebo videa¹⁹⁹. Libovolný může být i prostředek zásahu.²⁰⁰ Do pověsti právnické osoby může být zasaženo sdělením uvedeným v médiích – ať už internetových, tištěných, televizních nebo rozhlasových. Vyloučen však není ani zásah do pověsti způsobený internetovou diskuzí, úkonem orgánu veřejné moci²⁰¹ anebo nemedializovanými soukromými úkony – například inzerátem²⁰².

Pro splnění podmínky existence nebo hrozby zásahu je potřeba, aby byl zásah dostatečně konkrétní. Zasažená právnická osoba proto musí přesně označit a popsat jednání, kterým škůdce zasáhl do její pověsti nebo ji ohrozil.²⁰³

Jednání škůdce musí být nejen přesně vymežitelné, ale i objektivně způsobilé zasáhnout do pověsti právnické osoby,²⁰⁴ tedy objektivně způsobilé přivodit právnické osobě újmu.²⁰⁵ Není podstatné, zda se poškozená právnická osoba cítí zásahem poškozena nebo ohrožena. Ostatně, pokud se právnická osoba rozhodne domáhat ochrany, bude se tak cítit vždy. Subjektivní přesvědčení též nelze prokázat, což je dalším důvodem, proč nemůže být dostatečným podkladem pro závěr o existenci nebo hrozbě zásahu. Existenci nebo hrozbu zásahu do pověsti právnické osoby proto nelze posuzovat z hlediska subjektivního, tedy jestli se jednání jevílo jako zásah do pověsti nebo jeho hrozba dané právnické osobě, ale z hlediska objektivního, zda dané jednání skutečně zasáhlo do pověsti právnické osoby nebo k tomu aspoň bylo způsobilé.

¹⁹⁵ Viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 4. 2012, sp. zn. 23 Cdo 4532/2011, nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2023, sp. zn. 23 Cdo 444/2023.

¹⁹⁶ Srov. usnesení Ústavního soudu ze dne 7. 6. 2022, sp. zn. IV. ÚS 573/22, nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2022, sp. zn. 23 Cdo 679/2022.

¹⁹⁷ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2023, sp. zn. 23 Cdo 2482/2022, nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2023, sp. zn. 23 Cdo 444/2023.

¹⁹⁸ Srov. náleží Ústavního soudu ze dne 20. 2. 2018, sp. zn. I. ÚS 3819/14.

¹⁹⁹ Srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2023, sp. zn. 23 Cdo 444/2023.

²⁰⁰ Viz LASÁK, op. cit. 42, s. 523, marg. č. 18. [Dostupné online, cit. 20. 1. 2024]

²⁰¹ Viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 2. 2020, sp. zn. 23 Cdo 4295/2018.

²⁰² Viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 2. 7. 2009, sp. zn. 30 Cdo 2448/2007.

²⁰³ Viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2023, sp. zn. 23 Cdo 2482/2022, odst. 21.

²⁰⁴ Tamtéž.

²⁰⁵ Viz ONDREJOVÁ, ŘÍMANOVÁ a ZVONÍČEK, op. cit. 55, str. 50.

Dále se musí jednat o zásah způsobený třetí osobou, nikoliv samotnou právnickou osobou. Může se stát, že si svou pověst poškodí sama právnická osoba, ale v takovém případě jí z povahy věci ochrana pověsti nenáleží.

V této souvislosti však vyvstává otázka, jestli se právnická osoba může účinně domáhat ochrany své pověsti vůči osobám, které za ni jednájí. Vzhledem k tomu, že právnická osoba nemůže jednat jiným způsobem než prostřednictvím fyzických osob jako svých zástupců, jejichž jednání je přičitatelné přímo právnické osobě, je třeba přijmout závěr, že nemůže. Pokud do pověsti právnické osoby zasáhne osoba za danou právnickou osobu jednáající, právnické osobě v takovém případě ochrana dle § 135 o. z. bez dalšího nenáleží, protože pověst byla zasažena jejím vlastním jednáním. To však nevylučuje odpovědnost jednáající osoby v případě excesu, případně na základě jiného právního důvodu. V úvahu připadá například smluvní odpovědnost nebo odpovědnost z titulu porušení péče řádného hospodáře.

Protože téměř jakákoliv zmínka související s právnickou osobou může ovlivnit její pověst (blíže viz kap. 2.1.2), domáhat se úspěšně ochrany je možné jedině tehdy, pokud zásah nebo jeho hrozba dosáhne určité intenzity. Judikatura dovodila, že vyšší riziko zásahu hrozí tehdy, pokud podobným jednáním již v minulosti došlo aspoň k ohrožení pověsti. Na posouzení závažnosti zásahu má vliv také skutečnost, jestli škůdce tehdy od jednání upustil dobrovolně, nebo až na základě soudní ingerence – například na základě předběžného opatření nebo rozhodnutí ve věci.²⁰⁶

Závěr o splnění podmínky existence nebo hrozby zásahu závisí na konkrétních okolnostech daného případu, a to na konkrétním jednání a jeho objektivní způsobilosti zasáhnout do pověsti právnické osoby. Přestože na základě soudních rozhodnutí lze vyzorovat určité typy jednání, které jsou často shledány jako zásah do pověsti, nelze obecně říct, že dané jednání bude zásahem vždy.

3.2. Neoprávněnost zásahu

I pokud bude splněna podmínka existence nebo hrozby zásahu, pro závěr o odpovědnosti za zásah do pověsti právnické osoby je podstatné též to, aby byl zásah neoprávněný. Druhou podmínkou odpovědnosti je tedy neoprávněnost zásahu do pověsti – slovy občanského zákoníku, že se jedná o zásah „*bez zákonného důvodu*“²⁰⁷, neboli zásah protiprávní. O neoprávněný zásah se jedná tehdy, když je jednání v rozporu s právními předpisy a není dána žádná okolnost, která

²⁰⁶ Viz např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2023, sp. zn. 23 Cdo 444/2023.

²⁰⁷ Viz § 135 odst. 2 o. z.

by neoprávněnost zásahu vylučovala. Naopak zásah není protiprávní tehdy, pokud je s právními předpisy v souladu anebo jeho protiprávnost vylučuje určitá okolnost.

V § 135 odst. 2 o. z. jsou jako okolnosti vylučující protiprávnost zásahu uvedeny zákonné licence, a to licence vědecká, umělecká a zpravodajská. Výslovně nezmíněnými okolnostmi vylučujícími protiprávnost zásahu jsou také souhlas dotčené právnické osoby s jednáním, které je způsobilé zasáhnout do její pověsti. Dále sem patří výkon dovolené činnosti, pod který spadá též plnění povinnosti uložené právními předpisy a výkon jiného subjektivního práva, které v daném případě převáží nad ochranou pověsti na základě testu proporcionality.²⁰⁸

Právě posuzování neoprávněnosti zásahu je ve většině řízení o ochraně pověsti klíčové. Nebývá problematické prokázat existenci určitého jednání způsobilého zasáhnout do pověsti právnické osoby. Rozhodnutí soudu proto často závisí až na posouzení, zda se jednalo o zásah neoprávněný, nebo zda je protiprávnost zásahu vyloučena, přestože se zásah negativně dotýká pověsti právnické osoby.

Podmínka existence zásahu a podmínka jeho protiprávnosti jsou však v některých případech nesprávně zaměňovány nebo spojovány. V soudních rozhodnutích se lze setkat s úvahou, že oprávněnost jednání vylučuje, aby se jednalo o zásah do pověsti právnické osoby. To vede k závěru, že pokud byla kritika právnické osoby oprávněná, nemohla zasáhnout do její pověsti, a není proto splněna podmínka existence zásahu. Takový závěr je však nepřesný, protože oprávněnost zásahu představuje až výlukou z protiprávnosti zásahu, ale není relevantní pro posouzení, jestli byl zásah způsobilý zasáhnout do pověsti právnické osoby.²⁰⁹

3.2.1. Zákonné licence

Občanský zákoník výslovně uvádí, že o neoprávněný zásah do pověsti právnické osoby se nejedná v případě, kdy je do pověsti právnické osoby zasaženo pro účely vědecké či umělecké nebo se jedná o tiskové, rozhlasové, televizní nebo obdobné zpravodajství. Obdobnou formulaci obsahuje i § 89 o. z., který umožňuje zachycení podoby člověka a jeho další použití i bez souhlasu zachycené osoby tehdy, pokud se tak děje k vědeckému nebo uměleckému účelu a pro tiskové, rozhlasové, televizní nebo obdobné zpravodajství.

Vědecká a umělecká licence jsou odrazem ústavně zaručené svobody vědeckého bádání a umělecké tvorby.²¹⁰ Jejich smyslem je zvýhodnit vědecké výzkumy a umělecká díla na úkor

²⁰⁸ Viz ONDREJOVÁ, ŘÍMANOVÁ a ZVONÍČEK, op. cit. 55, str. 51.

Obdobně též DEVÁTÝ a TOMAN, op. cit. 13, str. 45 – 46. Autoři jako další okolnost vylučující protiprávnost zásahu zmiňují též pravdivost sdělené informace. Tento závěr nepovažují za správný, jelikož dle judikatury i pravdivá informace může představovat neoprávněný zásah do pověsti právnické osoby (blíže viz kap. I.3.2.3).

²⁰⁹ Viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 2. 2020, sp. zn. 23 Cdo 3945/2019.

²¹⁰ Srov. čl. 15 odst. 2 Listiny.

ochrany jiných práv, v tomto kontextu ochrany pověsti právnické osoby. Občanský zákoník blíže nevynezuje, co považuje za vědeckou nebo za uměleckou činnost. Nejsou tak stanoveny konkrétní podmínky, které by činnosti anebo jejich výsledky musely splňovat, aby se bez pochyb jednalo o danou činnost, a bylo tedy možné uvažovat o vyloučení protiprávnosti zásahu do pověsti právnické osoby na základě umělecké nebo vědecké licence.

Dle komentářové literatury je pro posouzení uplatnění vědecké nebo umělecké licence podstatný účel, za jakým byl vědecký výzkum proveden nebo umělecké dílo vytvořeno. Pokud je primárním účelem právě vytvoření vědeckého nebo uměleckého díla, uplatní se zákonná licence. Pokud by však dílo bylo vytvořeno primárně s jiným záměrem, například pro účely komerční, na takové dílo se uvedené zákonné licence nebudou vztahovat, a na dílo se proto neuplatní ani jejich ochrana.

Pozdější využití díla už však není relevantní. Proto i vědecké nebo umělecké dílo, které je následně komerčně využito, požívá ochrany v rámci vědecké nebo umělecké licence. Zákonná licence tak pokrývá i případy, kdy je umělecké dílo následně použito například v reklamě. Podstatné však je, aby použití v reklamě nebylo primárním důvodem pro vytvoření daného uměleckého díla.²¹¹ Pokud by tomu tak bylo, umělecká licence by se na toto dílo nevztahovala.

Stejně jako nejsou stanoveny požadavky na činnost nebo samotné dílo, nejsou stanoveny ani požadavky na osobu, která dílo vytváří. Není proto podstatné postavení osoby, která se vyloučení protiprávnosti zásahu s odkazem na vědeckou nebo uměleckou licenci dovolává. Nemusí se jednat pouze o vědce nebo umělce v pravém slova smyslu, kteří vědeckou nebo uměleckou činnost běžně vykonávají. Pokud bylo dílo vytvořeno za vědeckým nebo uměleckým účelem, nezáleží na tom, kdo jej vytvořil. Vědecká licence proto svědčí i osobám, které nejsou vědci. Obdobně umělecké licence se mohou dovolávat i osoby, které nepůsobí v umělecké oblasti.

Toto pravidlo však platí i opačně. I pokud dané dílo vytvoří vědec nebo umělec, neznamená to, že jejich činnost bude vždy podřaditelná pod některou z licencí. Jinými slovy, i profesionální umělec může vytvořit dílo, které nebude chráněno uměleckou licencí. Tak tomu bude například tehdy, pokud dílo vytvoří pro komerční účely. Pro uplatnění umělecké nebo vědecké licence je tak podstatná skutečně pouze povaha činnosti a účel, za kterým bylo dílo vytvořeno, a nikoliv statut osoby, která dílo vytvořila.²¹²

Výše uvedené platí obdobně i pro zpravodajskou licenci, která vychází z ústavně zaručeného práva na informace, zejména z práva rozšiřovat informace směrem k široké

²¹¹ Viz LASÁK, op. cit. 42, s. 523, marg. č. 19 – 22. [Dostupné online, cit. 20. 1. 2024]

²¹² Viz TŮMA, Pavel. § 89 [Bezúplatná zákonná licence vědecká, umělecká a zpravodajská]. V: LAVICKÝ, Petr a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1 – 654), s. 374, marg. č. 8. [Dostupné online, cit. 20. 1. 2024]

veřejnosti.²¹³ Občanský zákoník výslovně omezuje ochranu pověsti pro účely tiskového, rozhlasového a televizního zpravodajství, což míří především na zpravodajství poskytované tradičními sdělovacími prostředky. Občanský zákoník však odkazuje též na *obdobné* zpravodajství, kterým je třeba rozumět především zpravodajství internetové.

Ani v případě zpravodajské licence není rozhodný status osoby, ale účel a povaha činnosti. Ačkoliv zpravodajskou licenci využívají především média a novináři, není vyloučeno, aby svědčila též osobě, která se běžně zpravodajské činnosti nevěnuje, a to i kdyby informovala veřejnost pouze jednou.²¹⁴ Stejně tak i novináři mohou protiprávně zasáhnout do pověsti právnické osoby, protože jejich jednání nemusí být vždy podřaditelné pod zpravodajskou licenci.

Zpravodajská licence se nevztahuje pouze na sdělování objektivních faktů, ale též na jejich subjektivní hodnocení. Přípustné je též podání informací zjednodušeným způsobem. Ne každé zjednodušení nebo zkrácení je proto neoprávněným zásahem do pověsti právnické osoby, ale může být chráněno zpravodajskou licenci.²¹⁵

Věta za středníkem uvedená v § 135 odst. 2 o. z. však stanoví limity pro uplatnění zákonných licencí, když stanoví, že „*ani takový zásah však nesmí být v rozporu s oprávněnými zájmy právnické osoby.*“ Obdobné omezení platí i ve vztahu k pořízení nebo rozšiřování záznamu podoby člověka bez jeho souhlasu na základě zákonné licence, protože dle § 90 o. z. platí, že záznam „*nesmí být využit nepřiměřeným způsobem v rozporu s oprávněnými zájmy člověka.*“ Uvedené zákonné licence proto nepůsobí jako okolnosti vylučující protiprávnost v každé situaci. Účinně se jich nelze dovolat tehdy, pokud by zásah byl v rozporu s oprávněnými zájmy poškozené právnické osoby.

Judikatura k ochraně pověsti právnické osoby dle § 135 o. z. však s limity zákonných licencí zatím blíže nepracuje. Není proto doposud zřejmé, jakým způsobem budou soudy poměřovat střet zákonných licencí s oprávněnými zájmy právnické osoby ani za jakých podmínek oprávněné zájmy právnické osoby převáží nad vyloučením protiprávnosti. Předchozí občanský zákoník podobné omezení nestanovil, proto nelze najít oporu v předchozí judikatuře.

Vzhledem k tomu, že zákonné licence jsou výjimkou z protiprávnosti jednání, a oprávněné zájmy jsou až výjimkou z uplatnění této výjimky, pojem *oprávněné zájmy právnické osoby* je třeba v daném kontextu vykládat spíše restriktivně. Lze vycházet ze závěrů přijatých k § 90 o. z., dle kterých se oprávněnými zájmy člověka rozumí pouze zájmy zcela nedotknutelné, na jejichž

²¹³ Srov. čl. 17 Listiny.

²¹⁴ Viz TŮMA, op. cit. 212, s. 375, marg. č. 12. [Dostupné online, cit. 20. 1. 2024]

²¹⁵ Viz LASÁK, op. cit. 42, s. 523 – 524, marg. č. 19 – 24. [Dostupné online, cit. 20. 1. 2024]

zajištění je třeba bezpodmínečně trvat za všech okolností.²¹⁶ Naopak při extenzivním výkladu by byla téměř popřena existence zákonných licencí, protože zásah do pověsti právnické osoby bude vždy v určité míře v rozporu s jejími oprávněnými zájmy. Relevantní by tak měla být až vysoká závažnost nebo intenzita zásahu, která bude v dané věci odůvodňovat neuplatnění zákonné licence jako okolnosti, která by jinak protiprávnost vylučovala.

3.2.2. Výkon dovolené činnosti

Přestože to občanský zákoník výslovně neuvádí, judikatura dovodila, že okolností vylučující neoprávněnost zásahu je i výkon zákonem stanovených oprávnění nebo povinností. Jedná se například o postup orgánů předpokládaný zákonem, o úkony účastníků a jiných osob v soudním řízení, včetně advokáta zmocněného klientem nebo vyhotovení znaleckého posudku pro účely řízení před soudem.

Pokud se jednájící osoba nedopustí excesu a nevybočí z přípustných mezí stanovených práv a povinností, její činnost nebude představovat neoprávněný zásah do pověsti právnické osoby.²¹⁷ Naopak, pokud se bude jednat o exces jednájící osoby, protiprávnost zásahu do pověsti nebude vyloučena. Protiprávnost totiž nevylučuje každý výkon práva nebo povinnosti, ale pouze právo nebo povinnost vykonávané v souladu se zákonem. Dle judikatury je třeba zásah posuzovat v celkovém kontextu všech okolností, za kterých k zásahu došlo. Je též třeba přihlídnout k funkci, kterou zákonem stanovená práva nebo povinnosti plní.²¹⁸

Exces v případě postupu orgánů bude představovat to, pokud orgány nejednaly způsobem, který zákon stanoví nebo předpokládá, nebo pokud úřední osoby postupovaly neprofesionálně.²¹⁹ Naopak excesem není zveřejnění výsledku kontroly ani zveřejnění tiskové zprávy, která vychází z kontrolního závěru, protože se jedná o zákonem předvídané úkony – i přes to, že zveřejnění tiskové zprávy zákon výslovně neupravuje.²²⁰

Exces v rámci soudního řízení je dán tehdy, pokud se osoba dopustí trestného činu křivého obvinění nebo trestného činu křivé výpovědi.²²¹ Excesem může dále být i osočení, hanlivé označení nebo jiná urážka účastníka řízení, ale v těchto případech posouzení závisí na konkrétních okolnostech dané věci. Je třeba posoudit, zda zásah spočíval v realizaci procesních práv a zda žaloba nepředstavuje šikanózní výkon práva, který nepožívá právní ochrany.²²² Poněkud

²¹⁶ Viz TŮMA, Pavel. § 90 [Použití zákonné licence]. V: LAVICKÝ, Petr a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1 – 654), str. 377, marg. č. 7. [Dostupné online, cit. 16. 3. 2024]

²¹⁷ Viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2022, sp. zn. 23 Cdo 302/2022.

²¹⁸ Viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 2. 2020, sp. zn. 23 Cdo 4295/2018.

²¹⁹ Viz stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 14. 4. 2010, sp. zn. Cpjn 13/2007.

²²⁰ Viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 2. 2020, sp. zn. 23 Cdo 4295/2018.

²²¹ Viz stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 14. 4. 2010, sp. zn. Cpjn 13/2007.

²²² Viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 2. 2021, sp. zn. 23 Cdo 1887/2020.

extenzivním výkladem judikatura dovodila, že výkonem zákonem stanoveného oprávnění v soudním řízení může být i jednání směřující vůči osobám, které nejsou účastníky daného řízení. Konkrétně se jednalo o to, že žalovaný zaslal dopisy osobám na řízení nezúčastněným, ve kterých v návaznosti na soudní spor kritizoval činnost žalobce, čímž údajně zasáhl do jeho pověsti. Žalobce se následně domáhal ochrany proti tomuto zásahu v jiném řízení. Nejvyšší soud však dospěl k závěru, že zásah představoval výkon zákonem stanovených oprávnění v původním soudním řízení, přestože jednání směřovalo vůči osobám, které v řízení nevystupovaly.²²³

3.2.3. Výkon jiného subjektivního práva

Zásah do pověsti též není protiprávní tehdy, pokud nad ochranou pověsti v daném případě převáží jiné právo na základě testu proporcionality. Pokud dojde ke kolizi práva na ochranu osobnosti s jiným právem, je posuzování neoprávněnosti zásahu založeno na vzájemném poměrování střetávajících se práv. V případě zásahů do pověsti stojí na straně jedné obvykle svoboda projevu a právo na informace dle čl. 17 odst. 1 Listiny, na straně druhé poté základní právo každého na zachování dobré pověsti zaručené čl. 10 odst. 1 Listiny. Ochrana pověsti však může být ve střetu též s jinými ústavně zaručenými právy, například již byl posuzován střet s právem petičním zaručeným čl. 18 odst. 1 Listiny,²²⁴ ale ve většině dosavadních případů tvrzeného zásahu do pověsti se jednalo právě o střet se svobodou projevu.

V případě kolize ústavně zaručených práv judikatura vychází z předpokladu, že práva jsou si rovna a žádné není samo o sobě nadřazeno právu druhému. Každý případ zásahu do pověsti je proto třeba posuzovat jednotlivě, podle konkrétních okolností daného případu. Nelze obecně říct, zda převáží ochrana pověsti nebo jiné právo. S ohledem na výchozí rovnost práv je třeba postupovat primárně tak, aby byla zachována obě práva, a to každé v co největší míře. Až pokud zachování obou práv současně není možné, lze jedno z práv omezit na základě testu proporcionality, v rámci kterého se posuzuje intenzita zásahu v kontextu se svobodou projevu nebo jiným zaručeným právem.

Významnou okolností je při vyvažování práva na ochranu pověsti se svobodou projevu především to, zda byl výrok skutkovým tvrzením nebo hodnotícím soudem,²²⁵ protože v závislosti na povaze výroku se uplatňují odlišná kritéria pro posouzení, jestli je výrok neoprávněný. U skutkového tvrzení záleží zejména na tom, zda je výrok pravdivý. Naopak u hodnotícího soudu se neposuzuje jeho pravdivost, ale přiměřenost výroku a úmysl kritika.²²⁶

²²³ Viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 4. 2022, sp. zn. 23 Cdo 684/2022.

²²⁴ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 3. 2018, sp. zn. 23 Cdo 5173/2017.

²²⁵ Viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2023, sp. zn. 23 Cdo 2482/2022, odst. 27.

²²⁶ Tamtéž. Dále usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2023, sp. zn. 23 Cdo 444/2023.

Skutkové tvrzení popisuje určitý stav nebo děj, které skutečně existují.²²⁷ Jedná se tak o konstatování faktů, jejichž pravdivost, úplnost a přesnost lze ověřit pomocí dokazování.²²⁸ V rámci dokazování se posuzuje, zda tvrzení odpovídá objektivní realitě,²²⁹ nebo aspoň to, zda odpovídá subjektivnímu přesvědčení osoby o tom, že informace je pravdivá. Ani v případě nepravdivého výroku se tak nemusí nutně jednat o neoprávněný zásah do pověsti. Záleží na tom, zda byla daná osoba přesvědčena o pravdivosti výroku, který se následně ukázal jako nepravdivý. Pokud osoba prokáže, že tvrzení je pravdivé²³⁰ nebo že pronesla skutkové tvrzení v dobré víře, tedy že se na základě rozumných důvodů domnívala, že tvrzení je pravdivé, a podnikla relevantní kroky k ověření jeho pravdivosti, nemusí se jednat o neoprávněný zásah, ani pokud se tvrzení následně ukáže jako nepravdivé.²³¹

U skutkových tvrzení obecně platí, že pokud je informace pravdivá, nemůže neoprávněně zasáhnout do pověsti jiného; naopak nepravdivé tvrzení zpravidla představuje neoprávněný zásah do pověsti.²³² Z tohoto obecného pravidla ale existují výjimky v obou směrech. I pravdivá informace může být neoprávněným zásahem do pověsti, pokud je podána tak, že zkresluje skutečnost nebo takový dojem vyvolává, nebo pokud zveličuje určité skutečnosti, a proto působí difamačně. Naopak ani nepravdivá informace do pověsti není vždy neoprávněným zásahem. Kromě výše uvedené dobré víry v pravdivost tvrzení tomu tak není ani tehdy, pokud zásah nepřesáhne určitou míru intenzity, kterou by v demokratické společnosti již nebylo možné tolerovat.²³³

Naopak hodnotící soud, též hodnotící úsudek nebo kritika, není založen na objektivní realitě, ale představuje pouze subjektivní názor hodnotitele a jeho postoj k dané problematice. U hodnotících soudů proto nelze dokazovat jejich pravdivost, ale je možné hodnotit pouze jejich přípustnost.²³⁴ Pro závěr o přípustnosti hodnotícího soudu je nutné posuzovat, jestli se vyslovený názor zakládá na konkrétní a pravdivé informaci, dále jestli je kritika přiměřená z hlediska obsahu i formy prezentace a konečně jaký je její primární cíl.

O neoprávněnou kritiku se jedná tehdy, pokud kritika není věcná, tedy pokud se nezakládá na pravdivé informaci. Přestože posuzování pravdivosti samotného hodnotícího úsudku není z povahy věci možné, protože se jedná o vlastní názor dané osoby, musí se jednat o podložený

²²⁷ Viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 2. 2020, sp. zn. 23 Cdo 3945/2019.

²²⁸ Tamtéž.

²²⁹ Viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2023, sp. zn. 23 Cdo 444/2023.

²³⁰ Srov. BARTOŇ, Michal. Svoboda projevu: principy, garance, meze, str. 264.

²³¹ Viz usnesení Ústavního soudu ze dne 4. 1. 2022, sp. zn. II. ÚS 2802/21, odst. 20.

²³² Viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2023, sp. zn. 23 Cdo 444/2023.

²³³ Viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2023, sp. zn. 23 Cdo 2482/2022, odst. 28.

²³⁴ Viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 2. 2020, sp. zn. 23 Cdo 3945/2019.

názor. Podstatné je, aby tento názor bylo možné logicky dovodit na základě objektivních skutečností, jejichž pravdivost je možné ověřit. Proto, aby byl hodnotící soud přípustný, musí být jeho závěr logicky odvoditelný na základě existujících skutečností. Z toho vyplývá, že každý hodnotící soud je částečně i skutkovým tvrzením, protože vždy reaguje na objektivně zjištělý skutkový stav.²³⁵

Aby byla kritika přípustná, musí též vycházet z dostatečně konkrétního skutkového stavu, tedy být podložena konkrétními skutečnostmi či jednáním kritizované osoby. Naopak je nepřipustné, aby byl hodnotící soud založen na všeobecném, blíže nezdůvodněném názoru.²³⁶ Pokud kritika zcela postrádá věcný základ a není žádným způsobem zdůvodnitelná, jedná se o kritiku nepřiměřenou.²³⁷ O nedostatečně podloženou kritiku se jednalo například ve věci tvrzených nedostatečných znaleckých posudků společnosti, kterých bylo údajně několik. Společnost zpracovávající znalecké posudky však v řízení vysvětlila domnělé pochybení u jednoho posudku. U druhého výslovně zmíněného posudku prokázala, že jej zpracovala osoba, která s ní nespolupracuje, a proto ji se společností nelze spojovat. Obdobně prokázala, že u dalších zmíněných projektů znalecké posudky vůbec nezpracovala. Proto kritika, která odkazovala na opakovaně nekvalitní práci znalecké společnosti, byla shledána za překračující meze přípustného hodnotícího soudu.²³⁸

Hodnotící soudy musí být též přiměřené. Kritika nesmí překročit meze, které jsou nezbytné k dosažení sledovaného, společensky přípustného, účelu. Z hlediska obsahu sdělení překračuje přípustné meze kritika, která používá příliš expresivní výrazy nebo vyslovuje názor, který vybočuje z pravidel slušnosti uznávaných v demokratické společnosti, zejména pokud z ní vyplývá úmysl danou osobu znevažít nebo urazit. Příkladem překročení pravidel slušnosti jsou odkazy na nacistickou ideologii a přirovnání k ní.²³⁹ Ochrany nepožívají ani výrazy vulgární, obscénní nebo hrubě urážlivé.²⁴⁰ Naopak použití nadsázky a novinářských zkratk je obecně přípustné,²⁴¹ ale je třeba rozlišovat povahu sdělení a komu je určeno. Například v oblasti ochrany spotřebitele se uplatňují přísnější kritéria než v běžném zpravodajství, protože sdělení určené spotřebiteli má být náležitě odborné a objektivní, ideálně bez expresivních výrazů nebo nadsázky.²⁴² Naopak při debatách o věcech veřejných je dovoleno používat i výrazy senzacechtivé

²³⁵ Viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2023, sp. zn. 23 Cdo 444/2023.

²³⁶ Tamtéž.

²³⁷ Viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 2. 2020, sp. zn. 23 Cdo 3945/2019.

²³⁸ Viz usnesení Ústavního soudu ze dne 7. 6. 2022, sp. zn. IV. ÚS 573/22, odst. 12.

²³⁹ Viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2023, sp. zn. 23 Cdo 444/2023.

²⁴⁰ Viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 6. 2019, sp. zn. 23 Cdo 3372/2018.

²⁴¹ Viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2022, sp. zn. 23 Cdo 679/2022.

²⁴² Viz náleze Ústavního soudu ze dne 20. 2. 2018, sp. zn. I. ÚS 3819/14, odst. 33.

či bulvární, které primárně působí na emoce čtenáře, aniž by obsahovaly významné obsahové sdělení.²⁴³ Hlavním záměrem kritiky však nesmí být znevažování kritizované osoby. Pokud by tomu tak bylo, jednalo by se o nepřipustnou kritiku. Naopak pokud kritika do pověsti nezasahuje záměrně, ale zásah je pouze jejím nevyhnutelným důsledkem, nejedná se o neoprávněný zásah.²⁴⁴

Při posuzování oprávněnosti zásahu do pověsti hodnotícím soudem je též třeba zkoumat to, zda se kritika týká věcí soukromých nebo záležitostí veřejného zájmu. Věcí veřejnou je vše, co na sebe upoutává pozornost veřejnosti. Osobou veřejného zájmu je poté každý, kdo zastává určitou roli ve veřejném životě.²⁴⁵ Dle Ústavního soudu může být vodítkem pro určení, jestli je daná osoba osobou veřejně činnou, skutečnost, zda má tato osoba snadnější přístup k médiím. Pokud má osoba snadnější možnost komunikovat s veřejností, napovídá to, že se jedná o osobu veřejného zájmu.²⁴⁶

Osoby veřejného zájmu požívají nižší ochrany jejich pověsti než soukromé subjekty. Důvodem je vyšší zájem na informování veřejnosti o jejich osobě a činnosti – obzvláště tehdy, pokud osoba zastává veřejnou funkci nebo jiný způsobem obstarává veřejné záležitosti. Bez bližších informací by totiž veřejnost neměla možnost posoudit, jestli je daná osoba způsobilá funkci vykonávat z hlediska odborného i morálního a jestli ji vykonává řádně.²⁴⁷ Nižší ochrana osob veřejného zájmu se projevuje též při rozdělení důkazního břemene, jelikož při kritice veřejné záležitosti vykonávané osobou veřejného zájmu platí domněnka, že se jedná o kritiku dovolenou.²⁴⁸ Je to proto právě veřejně činná osoba, která musí prokazovat neoprávněnost kritiky, zatímco v ostatních případech tíží procesní břemeno škůdce, který musí tvrdit a prokázat, že kritika byla oprávněná.²⁴⁹

Odlišit, zda se jedná o skutkové tvrzení nebo hodnotící soud, může být v praxi obtížné, protože jeden výrok, dokonce i jedno slovo, může obsahovat skutkové tvrzení i hodnotící soud.²⁵⁰ Mezi skutkovými tvrzeními a hodnotícími soudy ani nemůže existovat ostrá hranice, protože hodnotící soudy vždy v určité míře vychází ze skutkových tvrzení, a naopak bez hodnotících soudů není možné skutková tvrzení podrobit kritickému přezkumu. Hodnotící soudy a skutková tvrzení jsou tak často pronášeny společně, proto právní teorie uznává též třetí kategorii výroků

²⁴³ Viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 6. 2019, sp. zn. 23 Cdo 3372/2018.

²⁴⁴ Viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2023, sp. zn. 23 Cdo 2482/2022, odst. 31, nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2023, sp. zn. 23 Cdo 444/2023.

²⁴⁵ Viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2023, sp. zn. 23 Cdo 2482/2022, odst. 32, 34 a 35.

²⁴⁶ Viz usnesení Ústavního soudu ze dne 7. 6. 2022, sp. zn. IV. ÚS 573/22, odst. 11.

²⁴⁷ Viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2023, sp. zn. 23 Cdo 2482/2022, odst. 34.

²⁴⁸ Tamtéž. Dále rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 6. 2019, sp. zn. 23 Cdo 3372/2018.

²⁴⁹ Viz BARTOŇ, op. cit. 230, str. 264 – 265.

²⁵⁰ Tamtéž, str. 260.

s označením *skutková tvrzení s hodnotovým nádechem*, která zahrnuje hybridní tvrzení obsahující jak skutková tvrzení, tak hodnotící soudy.²⁵¹ Rozdělení výroků na skutková tvrzení na straně jedné a hodnotící soudy na straně druhé je proto vhodné chápat spíše jako dvě modelové kategorie projevů, které umožňují jednoduše popsat pravidla pro posuzování jejich oprávněnosti, než se snažit striktně zařazovat konkrétní výroky pouze do jedné kategorie.²⁵² V případě výroků obsahujících skutková tvrzení i hodnotící soudy je nezbytné posuzovat jejich skutkový základ, a to postupem obdobným pro posuzování oprávněnosti skutkových tvrzení, a přiměřenost výroku poté tak, jako se posuzuje přípustnost hodnotícího soudu.²⁵³

3.3. Příčinná souvislost

K odpovědnosti za zásah do pověsti je třeba též existence příčinné souvislosti mezi jednáním určité osoby a neoprávněným zásahem do pověsti osoby jiné. V souvislosti s ochranou pověsti se soudy bližším posouzením příčinné souvislosti příliš často nezabývají. V případech, ve kterých soudy dospějí k závěru, že není splněna podmínka existence zásahu nebo jeho neoprávněnosti, je posuzování příčinné souvislosti již nadbytečné a soudy se k této otázce proto nevyjadřují. V ostatních případech soudy příčinnou souvislost buď nezmiňují vůbec anebo pouze okrajově jako jednu z podmínek odpovědnosti za zásah do pověsti, aniž by posuzovaly její splnění.²⁵⁴ Protože judikatura zřejmě nedovodila speciální pravidla, pro posouzení, zda je dána příčinná souvislost mezi určitým jednáním a zásahem do pověsti právnické osoby, je proto možné vycházet ze závěrů obecného deliktního práva.

Dle deliktního práva je příčinná souvislost dána tehdy, pokud by bez určité skutečnosti zásah do pověsti nenastal. Soudy při posuzování existence příčinné souvislosti vycházejí ze závěru judikovaného Ústavním soudem, dle kterého „*je nutné, aby skutečnost, která má být příčinou, byla nutnou podmínkou (conditio sine qua non) toho, že se následek uskutečnil právě tak, jak se uskutečnil, tj. daným způsobem, v daném čase a v daném místě. Pro výsledek je příčinou taková událost, kterou si nelze odmyslet, aniž by nutně odpadl i sám výsledek*“.²⁵⁵ Jednání je tedy v příčinné souvislosti se zásahem do pověsti právnické osoby, pokud by bez tohoto jednání zásah nevznikl. Nemusí se přitom jednat o jedinou příčinu, ale příčin zásahu může být i více. V takovém případě je mezi jednáním a zásahem dána příčinná souvislost tehdy, pokud bude jednání podstatnou příčinou zásahu.²⁵⁶

²⁵¹ Viz ONDREJOVÁ, ŘÍMANOVÁ a ZVONÍČEK, op. cit. 55, str. 53.

²⁵² Viz BARTOŇ, op. cit. 230, str. 260.

²⁵³ Srov. ONDREJOVÁ, ŘÍMANOVÁ a ZVONÍČEK, op. cit. 55, str. 53.

²⁵⁴ Viz např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 6. 2021, sp. zn. 23 Cdo 3350/2020.

²⁵⁵ Viz náleží Ústavního soudu ze dne 1. 11. 2007, sp. zn. I. ÚS 312/05, odst. 23.

²⁵⁶ Viz LASÁK, op. cit. 42, s. 524, marg. č. 26. [Dostupné online, cit. 21. 1. 2024]

3.4. Existence dobré pověsti?

Předchozí občanský zákoník z roku 1964 stanovil výslovně, že právnická osoba je chráněna proti neoprávněným zásahům do dobré pověsti.²⁵⁷ Dobrá pověst právnické osoby se posuzovala zejména podle jejího chování v obchodních vztazích – například dle toho, jestli obvykle plnila své závazky řádně a včas.²⁵⁸ Soudy přitom vycházely z presumpce dobré pověsti, dle které se předpokládalo, že je podmínka existence dobré pověsti splněna. V řízení ale mohl být prokázán opak, tedy že dotčená právnická osoba dobré pověsti nepožívá.²⁵⁹ Právnická osoba, jejíž pověst byla špatná, se poté nemohla úspěšně domáhat ochrany pověsti dle § 19b o. z. z roku 1964, protože tato ochrana se vztahovala pouze na pověst dobrou.²⁶⁰ Dobrá pověst tak nebyla pouze prázdnou formulací, ale existence dobré pověsti byla čtvrtou nezbytnou podmínkou odpovědnosti za zásah do pověsti právnické osoby.

Současný občanský zákoník z roku 2012 však pojem *dobrá pověst* nepřevzal, a to proto, že vzbuzuje otázku, která pověst je dobrá. Důvodová zpráva polemizuje nad tím, jestli vydavatel tiskovin bulvárního nebo erotického charakteru vůbec může mít dobrou pověst. Proto občanský zákoník již nezuzuje právní ochranu pouze na dobrou pověst. Nyní to, jaká „*pověst právnické osoby si zaslouží ochranu, musí plynout z konkrétních okolností případu a z logického obsahu zákona.*“²⁶¹

Občanský zákoník již sice nechrání pouze pověst dobrou, ale přesto tento pojem z právního řádu nezmizel. Stále jej používá Listina, která v čl. 10 odst. 1 zakotvuje právo každého na zachování dobré pověsti, ale i judikatura vztahující se k současnému občanskému zákoníku. Přestože na existenci dobré pověsti už není odkazováno ve výčtu podmínek odpovědnosti a judikatura výslovně uznává, že současný občanský zákoník používá pouze pojem pověst bez přívlastku dobrá, následně dodává, že obsah tohoto pojmu se nezměnil.²⁶² To naznačuje, že dle judikatury by i nadále mohla být chráněna jen dobrá pověst. O tom svědčí též skutečnost, že se v judikatuře stále opakují stejná kritéria, která byla dovozena pro posuzování dobré pověsti, a že se Nejvyšší soud i nyní hlásí též k presumpci dobré pověsti.²⁶³

²⁵⁷ Viz § 19b o. z. z roku 1964.

²⁵⁸ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 11. 2000, sp. zn. 29 Cdo 630/99.

²⁵⁹ Viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 2017, sp. zn. 29 Cdo 5640/2015.

²⁶⁰ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 11. 2000, sp. zn. 29 Cdo 630/99.

Dále srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2004, sp. zn. 30 Cdo 842/2004, ve kterém Nejvyšší soud soudům nižších stupňů vytýkal, že se existencí dobré pověsti právnické osoby zřejmě nezabývaly. Ze spisu totiž nebylo zřejmé, jestli a jak soudy ověřovaly konkrétní skutečnosti vypovídající o tom, jestli pověst byla dobrá, a uložil soudům posoudit její chování v obchodních vztazích.

²⁶¹ Viz důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Zvláštní část, k § 132–135.

²⁶² Viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 2. 2020, sp. zn. 23 Cdo 4295/2018.

²⁶³ Viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 4. 2022, sp. zn. 23 Cdo 2398/2021.

Doposud však nebyl řešen případ, ve kterém by soud shledal splnění všech tří podmínek odpovědnosti zásahu do pověsti, ale nepřiznal zasažené právnické osobě ochranu jen proto, že nepožívala dobré pověsti. Není proto zcela jasné, jak by se v takovém případě soudy zachovaly a jestli by existenci dobré pověsti skutečně i nadále považovaly za nezbytnou podmínku vzniku odpovědnosti, obdobně jako tomu bylo za účinnosti předchozího občanského zákoníku z roku 1964, nebo pouze za doplňující okolnost, která by neměla na závěr o odpovědnosti vliv.

Podle mého názoru by ani existence špatné pověsti neměla být překážkou odpovědnosti za zásah do pověsti, protože opačný výklad by byl v rozporu se zněním zákona. Občanský zákoník chrání právnickou osobu proti zásahům do pověsti bez dalšího, aniž by vylučoval ochranu špatné pověsti. Z důvodové zprávy je zřejmé, že zákonodárce podmínku dobré pověsti do současného občanského zákoníku nepřevzal záměrně. Účelem ochrany pověsti je chránit právnickou osobu před neoprávněnými zásahy, které by mohly způsobit, že právnická osoba bude vnímána hůře než před zásahem. A právnická osoba nepochybně může být vnímána hůře i tehdy, když ani před zásahem nebyla vnímána zcela pozitivně.

S ohledem na znění zákona, úmysl zákonodárce i účel právní úpravy by proto právnické osobě měla náležet ochrana i v případě, že nepožívá dobré pověsti. Dle současného občanského zákoníku se proto ochrany pověsti může domáhat každá právnická osoba bez ohledu na to, zda je její pověst dobrá, nebo špatná. Soudy se již nadále nemusejí existencí dobré pověsti zabývat a neměly by odmítnout poskytnout právní ochranu ani špatné pověsti.

4. Ochrana pověsti

Právníkům osobám náleží právo na ochranu pověsti, které jim umožňuje bránit se proti zásahům do ní, ať už svépomocí za podmínek stanovených v § 14 o. z., nebo soudní cestou. Pokud jsou splněny podmínky odpovědnosti za zásah do pověsti, tedy existence nebo hrozba zásahu, jeho neoprávněnost a příčinná souvislost mezi jednáním škůdce a zásahem, zasažené právnické osobě náleží nárok na poskytnutí ochrany dle § 135 o. z. Jedná se o nárok zdržovací a nárok odstraňovací, které se označují jako zvláštní prostředky ochrany pověsti právnické osoby, protože slouží pouze k ochraně práv osobnostní povahy.²⁶⁴

Protože zásah do pověsti je též porušením zákonné povinnosti ve smyslu § 2910 o. z., zasažená právnická osoba se může domáhat též náhrady újmy, resp. škody, nebo vydání bezdůvodného obohacení dle obecné úpravy deliktního práva, pokud zásah způsobil též újmu nebo vznik bezdůvodného obohacení na úkor zasažené právnické osoby. Tyto nároky se označují jako obecné prostředky ochrany pověsti, protože slouží k ochraně jakéhokoliv subjektivního práva, nikoliv pouze práv osobnostní povahy.²⁶⁵

S ohledem na to, že svépomoc, náhrada škody i vydání bezdůvodného obohacení v důsledku zásahu do pověsti právnické osoby se řídí obecnou úpravou, která nevykazuje žádná specifika v souvislosti s ochranou pověsti, těmito aspekty se práce blíže nezabývá. Jiná situace nastává v otázce práva na odčinění nemajetkové újmy, kterému je věnována následující kapitola této práce.

4.1. Veřejný zájem na ochraně pověsti

Ačkoliv by se na první pohled mohlo zdát, že ochrana pověsti právnické osoby je pouze soukromou záležitostí dotčené osoby, na ochraně pověsti fyzických i právnických osob je též veřejný zájem. Zásah do pověsti totiž může mít dopad nejen na zasaženou právnickou osobu, ale též na společnost, protože pověst právnické osoby může ovlivnit mnohá celospolečenská rozhodnutí.²⁶⁶ Ústavní soud judikoval, že pověst osoby, v daném případě fyzické, má nejen soukromou rovinu, ale i rovinu společenskou, občanskou a profesionální. Příkladem uvedl, že pověst ovlivňuje rozhodnutí, koho zaměstnavatel zaměstná, případně opačně, pro jakého zaměstnavatele má zájem uchazeč pracovat, kdo postoupí na vyšší pozici v práci nebo funkci, s kým navázat obchodní vztahy, ale též koho zvolit ve volbách. Pokud je jednou poškozena pověst osoby, může už zůstat poškozená navždy, což může být ke škodě jednotlivce i společnosti. Ústavní

²⁶⁴ Viz ONDREJOVÁ, ŘÍMANOVÁ a ZVONÍČEK, op. cit. 55, str. 79.

²⁶⁵ Tamtéž.

²⁶⁶ Viz TŮMA, op. cit. 7, s. 312, marg. č. 159. [Dostupné online, cit. 29. 1. 2024]

soud proto judikoval, že ochranu pověsti je třeba vnímat též jako ochranu veřejného statku.²⁶⁷ Není přitom důvod, proč by se výše uvedené závěry neměly vztahovat též na pověst právnických osob, jejichž činnost může ovlivnit společnost v mnoha ohledech dokonce více než jednání fyzické osoby. Zejména velké společnosti zásadním způsobem ovlivňují ekonomickou situaci a často i politiku. V zahraničí zaznívají i názory, že s ohledem na silný vliv mezinárodních společností je nezbytné dbát na zaručení svobody slova umožňující kritizovat i soukromé subjekty, což musí být bráno minimálně se stejnou vážností jako svoboda slova ve vztahu k voleným orgánům.²⁶⁸

4.2. Univerzální ochrana právnických osob

Přestože kritika zejména významných právnických osob je z hlediska společnosti žádoucí a potřebná, není bezbřehá. Právnickým osobám musí být poskytnuta možnost, jak se proti neoprávněným zásahům do své pověsti bránit. Paradoxně to však nejsou právě velké a významné společnosti, které je nutné nejvíce chránit. Velké společnosti totiž zpravidla disponují finančními a marketingovými prostředky a jinými zdroji v oblasti PR potřebnými k tomu, aby se mohly proti neoprávněným zásahům do pověsti účinně bránit i svépomocí. Naopak menší společnosti takové možnosti zpravidla nemají. Na pověsti menších právnických osob navíc často závisí jejich samotná existence, protože jsou častokrát odkázány pouze na podporu svého bezprostředního okolí, zejména doporučení spokojených zákazníků. Pro menší společnosti tak často ochrana prostřednictvím soudu zůstává jedinou účinnou možností ochrany pověsti.²⁶⁹

Potřeby zvýšené ochrany menších právnických osob si byl vědom též australský zákonodárce. V roce 2005 byla schválena novela místního zákona o difamacii, která znemožňuje, aby se právnické osoby s 10 a více zaměstnanci úspěšně domáhaly ochrany své pověsti před soudem. Předpokládá se právě to, že větší právnické osoby se mohou účinně bránit jinými způsoby, a není proto nutný zásah soudní moci. Dle australského práva se tak soudní ochrany mohou domáhat pouze právnické osoby neziskové nebo ty, které mají méně než 10 zaměstnanců,²⁷⁰ u kterých se naopak předpokládá, že nedisponují potřebnými finančními prostředky na účinnou ochranu svépomocí a že mohou být poškozením pověsti více zasaženy. Přestože je tento přístup ve světě ojedinělý a byla podána řada návrhů na jeho změnu²⁷¹, v Austrálii se uplatňuje dodnes.

²⁶⁷ Viz náleží Ústavního soudu ze dne 11. 11. 2005, sp. zn. I. ÚS 453/03.

²⁶⁸ Srov. originální znění v anglickém jazyce: „*the power wielded by multi-national corporations is enormous and growing*’ and that the ability to criticise large companies ‘*may be at least as important in a democracy as the freedom to criticise the government*’“.

Viz stanovisko soudce Hale ze dne 11. 10. 2006 k rozhodnutí odvolacího soudu ve věci Jameel proti Wall Street Journal Europe Sprl. [Dostupné online, cit. 29. 1. 2024]

²⁶⁹ Viz COE a BROWN, op. cit. 122, str. 4. [Dostupné online, cit. 5. 11. 2023]

²⁷⁰ Viz čl. 9 odst. 2 zákona Australského společenství o difamacii z roku 2005, č. 77.

²⁷¹ Viz přezkum zákona o odškodnění z roku 2005, č. 77 provedený vládou Nového Jižního Walesu z června roku 2018, odst. 2.4. a 2.9. [Dostupné online, cit. 18. 2. 2024]

Jakkoliv je australský přístup odůvodněný reálnými možnostmi větších právnických osob zajistit si účinnou ochranu svépomocí, čímž může přispět k nižšímu počtu žalob a tím i zrychlení soudního rozhodování v jiných řízeních, domnívám se, že kritérium počtu zaměstnanců je vůči vyloučeným právnickým osobám diskriminační. Za vhodnější bych považovala kritérium založené na hospodářských výsledcích právnické osoby, zejména na zisku. Dále, přestože stanovení určité hranice je vždy vůči některým osobám méně spravedlivé a vůči jiným výhodnější, kritérium počtu 10 zaměstnanců považuji za příliš nízké číslo. Nejsem přesvědčena, že většina právnických osob zaměstnávajících právě 10 zaměstnanců je schopna zajistit si účinnou ochranu své pověsti svépomocí.

Obecně za vhodnější cestu považuji řešení zvolené českým zákonodárcem, který australský přístup nesdílí. Soudní ochrana proti zásahům do pověsti dle českého práva není vázána na počet zaměstnanců zasažené právnické osoby, její ekonomické výsledky ani žádná jiná kritéria. Judikatura Nejvyššího soudu sice klade důraz i na postavení dotčené osoby a naznačuje, odlišně od australského přístupu, že čím větší a známější je právnická osoba, tím závažnější následky bude mít zásah do její pověsti,²⁷² ale i tak ochrana náleží všem právnickým osobám bez rozdílu, pokud jsou splněny podmínky odpovědnosti za zásah do pověsti. Z dříve uvedené judikatury Ústavního soudu sice vyplývá, že veřejně činné právnické osoby musí snést vyšší míru kritiky (blíže viz kap. 3.2.3), ale ani ony nejsou *a priori* vyloučeny z možnosti domáhat se soudní ochrany.

S ohledem na závazky vyplývající České republice z Úmluvy je i otázkou, zda by český zákonodárce vůbec mohl soudní ochranu pověsti právnických osob podmínit splněním určitých kritérií. Zatímco Austrálie není signatářem Úmluvy a není proto povinna dodržovat v ní uvedené závazky, Česká republika ano – stejně jako Velká Británie, která dříve uvažovala o tom následovat australský příklad. Objevily se však názory, že limitovat soudní ochranu pověsti pouze na určité právnické osoby by mohlo být v rozporu s čl. 6 a čl. 14 Úmluvy.²⁷³ ESLP totiž již dříve judikoval, že právo domáhat se soudní ochrany náleží i velkým nadnárodním společnostem, v daném případě konkrétně společnosti McDonald's.²⁷⁴ Britský zákonodárce proto od původního záměru upustil a přistoupil k omezení soudní ochrany prostřednictvím zvýšení nároků na závažnost újmy. Právnická osoba domáhající se ochrany své pověsti dle britského práva musí prokázat, že jí zásahem vznikla vážná újma anebo že jí vážná újma důvodně hrozí.²⁷⁵

²⁷² Viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 7. 2024, sp. zn. 29 Cdo 2716/2022, odst. 52.

²⁷³ Viz závěry Společného výboru pro návrh zákona o difamací: Ústní a související písemné důkazy, svazek II, str. 19, odst. 37 a 38. [Dostupné online, cit. 18. 2. 2024]

²⁷⁴ Viz rozsudek ESLP ze dne 15. 2. 2005, č. 68416/01, ve věci Steel a Morris proti Spojenému království, odst. 94.

²⁷⁵ Viz COE a BROWN, op. cit. 122, str. 8 – 9. [Dostupné online, cit. 5. 11. 2023]

4.3. Základ právní úpravy

Základem ochrany pověsti právnické osoby na ústavní úrovni je čl. 10 odst. 1 Listiny, který zaručuje každému právo na zachování dobré pověsti.²⁷⁶ Přestože z hlediska systematiky je čl. 10 zařazen do oddílu označeného jako „*Základní lidská práva a svobody*“, dle Ústavního soudu svědčí ústavněprávní garance dobré pověsti i právnickým osobám, a to i přes to, že čl. 10 Listiny se o právnických osobách výslovně nezmiňuje. V souladu s judikaturou Ústavního soudu je pověst právnické osoby třeba vnímat též jako součást práva vlastnit majetek dle čl. 11 odst. 1 Listiny, přičemž Ústavní soud majetkové pojetí dokonce označil za přílehavější interpretaci práva na ochranu pověsti.²⁷⁷

Osobnostní a majetkový aspekt práva na ochranu pověsti rozlišuje též Úmluva. Osobnostní aspekt je spojen s ochranou soukromého života zaručeného čl. 8 odst. 1 Úmluvy, zatímco majetkový aspekt je spojen s čl. 1 Protokolu č. 1 Úmluvy, který poskytuje ochranu všem majetkovým hodnotám v rámci ochrany vlastnictví. V souvislosti s Úmluvou však vyvstává problém, že ESLP doposud výslovně nepotvrdil, zda Úmluva zaručuje ochranu pověsti též v případě právnických osob, a v právní teorii nejsou názory na tuto otázku jednotné (blíže viz kap. 2.2).

Z uvedených článků Úmluvy vychází i Listina EU, která je podkladem ochrany pověsti právnických osob na úrovni Evropské unie. Osobnostní aspekt je teoreticky možné podřadit pod čl. 7 Listiny EU, který odpovídá čl. 8 odst. 1 Úmluvy,²⁷⁸ zatímco u aspektu majetkového lze uvažovat o ochraně v rámci práva na vlastnictví dle čl. 17 Listiny EU, který je založen na čl. 1 protokolu č. 1 Úmluvy a poskytuje stejný rozsah ochrany.²⁷⁹ Stejně jako ESLP, ani SDEU však doposud nepotvrdil, zda je ochranu pověsti právnických osob možné podřadit pod některý z článků Listiny EU.

Na vnitrostátní zákonné úrovni je základem právní úpravy § 135 o. z., který právnickým osobám právo na ochranu pověsti výslovně přiznává. Právo proto není nezbytné dovozovat z mezinárodního nebo unijního práva. V tomto ohledu proto není relevantní, že na mezinárodní ani na unijní úrovni není otázka ochrany pověsti právnické osoby jednoznačná.

²⁷⁶ Viz DEVÁTÝ a TOMAN, op. cit. 13, str. 47.

²⁷⁷ Viz nálezn Ústavního soudu ze dne 20. 2. 2018, sp. zn. I. ÚS 3819/14, odst. 23 a násl.

²⁷⁸ Viz Vysvětlení k článku 7 – Respektování soukromého a rodinného života. V: Vysvětlení k Listině základních práv.

²⁷⁹ Viz Vysvětlení k článku 17 – Právo na vlastnictví. V: Vysvětlení k Listině základních práv.

4.4. Soukromoprávní ochrana

Právnícká osoba, do jejíž pověsti bylo neoprávněně zasaženo nebo které takový zásah hrozí, se může na základě § 135 o. z. domáhat toho, „*aby bylo od neoprávněného zásahu upuštěno nebo aby byl odstraněn jeho následek.*“ Nárok, aby bylo od zásahu upuštěno, se v právní teorii označuje jako nárok zdržovací,²⁸⁰ nebo též zápůrčí či negatorní²⁸¹. Nárok právnické osoby na to, aby byl odstraněn následek zásahu, právní teorie poté běžně označuje jako nárok odstraňovací²⁸² nebo restituční²⁸³.

Výčet nároků uvedených v § 135 o. z. je taxativní. Právnícká osoba se proto na základě § 135 o. z. nemůže úspěšně domáhat jiného nároku. To však nevylučuje, aby právnická osoba jednou žalobou uplatnila i jiné nároky na podkladě jiných zákonných ustanovení, například nárok na náhradu škody nebo vydání bezdůvodného obohacení. Pro vyhovění jiným nárokům však musí splnit všechny podmínky pro úspěšné uplatnění práva dle daného ustanovení, které jsou odlišné než podmínky odpovědnosti za zásah do pověsti dle § 135 o. z. Pro úspěšné uplatnění nároku na náhradu škody musí být splněny následující podmínky: (1) protiprávní čin, (2) vznik škody, (3) příčinná souvislost mezi nimi a (4) zavinění²⁸⁴, přičemž při porušení zákonné povinnosti, včetně povinnosti uvedené v § 135 o. z.²⁸⁵, se presumuje zavinění ve formě nedbalosti²⁸⁶. Podobné podmínky jsou potřeba pro úspěšné uplatnění nároku na vydání bezdůvodného obohacení, pro které se vyžaduje (1) nabytí majetkových hodnot jednou osobou, (2) majetková újma jiné osoby, (3) bezdůvodnost tohoto obohacení, (4) příčinná souvislost mezi obohacením jedné osoby a ochuzením osoby jiné.²⁸⁷

Právnícká osoba, do jejíž pověsti bylo neoprávněně zasaženo, může kromě nároků dle jiných ustanovení současně uplatnit i oba nároky dle § 135 o. z. kumulativně. Může se tak domáhat ochrany proti zásahu v užším slova smyslu, tedy aby bylo od zásahu upuštěno, a současně i ochrany proti následku zásahu spočívající v jeho odstranění.

²⁸⁰ Viz např. JANOŠEK, op. cit. 18, marg. č. 9. [Dostupné online, cit. 18. 2. 2024]

Dále LASÁK, op. cit. 42, s. 522, marg. č. 9. [Dostupné online, cit. 18. 2. 2024]

²⁸¹ Viz PILÍK, op. cit. 37. [Dostupné online, cit. 18. 2. 2024]

²⁸² Viz např. JANOŠEK, op. cit. 18, marg. č. 9. [Dostupné online, cit. 18. 2. 2024]

Dále LASÁK, op. cit. 42, s. 522, marg. č. 9. [Dostupné online, cit. 18. 2. 2024]

²⁸³ Viz PILÍK, op. cit. 37. [Dostupné online, cit. 18. 2. 2024]

²⁸⁴ BEZOUŠKA, Petr. § 2910 [Porušení zákona]. V: HULMÁK, Milan a kol. Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055 – 3014), s. 1542, marg. č. 20. [Dostupné online, cit. 11. 2. 2024]

²⁸⁵ Viz LASÁK, op. cit. 42, s. 524, marg. č. 28. [Dostupné online, cit. 11. 2. 2024]

²⁸⁶ Viz § 2911 o. z.

²⁸⁷ Viz BÍLKOVÁ, Jana. § 2991 [Povinnost k vydání bezdůvodného obohacení a skutkové podstaty]. V: BÍLKOVÁ, Jana. Bezdůvodné obohacení v novém občanském zákoníku, s. 39. [Dostupné online, cit. 11. 2. 2024]

4.4.1. Nárok zdržovací

Nárok zdržovací vyjadřuje právo zasažené právnické osoby domáhat se, slovy občanského zákoníku, „*aby bylo od neoprávněného zásahu upuštěno*“.²⁸⁸ Slouží k tomu, aby se zabránilo pokračování zásahu do pověsti, který trvá, nebo hrozí jeho uskutečnění nebo opakování. Zdržovací nárok tedy neslouží pouze k zabránění v pokračování trvajících zásahu, ale též k zabránění opakování zásahu, pokud přestal, ale hrozí jeho opakování, nebo i k prvotnímu odvrácení hrozby, že by k zásahu do pověsti mohlo dojít, přestože k němu doposud nedošlo.²⁸⁹ V případě hrozícího zásahu se často jedná až o situace, kdy hrozí opakování zásahu, protože hrozbu prvního zásahu právnická osoba zpravidla nebude mít možnost předem zjistit.

Zdržovací nárok působí do budoucna. Úspěšné uplatnění nároku proto předpokládá, že uložení povinnosti zdržet se určitého jednání je do budoucna nezbytné, protože zásah do pověsti trvá nebo hrozí.²⁹⁰ Skutečnost, že zásah trvá nebo hrozí, musí prokázat ohrožená právnická osoba.²⁹¹ Naopak nárok nelze úspěšně uplatnit tehdy, pokud byl neoprávněný zásah již ukončen a ani nehrozí nebezpečí jeho opakování.²⁹²

Dále má zdržovací nárok preventivní povahu. Není proto třeba prokázat konkrétní plánování nebo přípravu zásahu, ale pouze jeho hrozbu. Na posuzování toho, jestli zásah hrozí, má vliv skutečnost, zda už k zásahu v minulosti došlo, nebo jestli se jedná o první případ.²⁹³ Pokud již v minulosti k protiprávnímu jednání došlo, je pravděpodobnost jeho opakování vyšší, proto zásah nelze bez dalšího vyloučit,²⁹⁴ což usnadňuje dotčené právnické osobě prokazování hrozby. To platí obzvláště tehdy, pokud žalovaný dříve neukončil své protiprávní jednání způsobující zásah do pověsti dobrovolně, ale až na základě vydaného předběžného opatření²⁹⁵, případně rozsudku. Pokud tedy již v minulosti došlo k zásahu do pověsti právnické osoby jednáním stejné osoby, napomáhá to ohrožené právnické osobě prokázat hrozbu zásahu. Naopak, pokud k zásahu doposud nedošlo, je procesní situace ohrožené právnické osoby ohledně prokazování hrozby složitější.

Vzhledem k tomu, že jednou z podmínek vzniku odpovědnosti za zásah do pověsti je existence zásahu, žaloba musí směřovat vůči konkrétnímu zásahu, který nastal nebo který hrozí. V případě zdržovacího nároku to znamená, že v žalobě musí být popsáno konkrétní jednání

²⁸⁸ Viz § 135 o. z.

²⁸⁹ Viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2023, sp. zn. 23 Cdo 444/2023.

²⁹⁰ Tamtéž. Dále rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 4. 2012, sp. zn. 23 Cdo 4532/2011.

²⁹¹ Viz ONDREJOVÁ, ŘÍMANOVÁ a ZVONÍČEK, op. cit. 55, str. 80.

²⁹² Viz DEVÁTÝ a TOMAN, op. cit. 13, str. 58.

²⁹³ Viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 1. 2013, sp. zn. 23 Cdo 3893/2010, nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2023, sp. zn. 23 Cdo 444/2023.

²⁹⁴ Viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 7. 2013, sp. zn. 23 Cdo 2939/2011, nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2023, sp. zn. 23 Cdo 444/2023.

²⁹⁵ Viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2013, sp. zn. 23 Cdo 2415/2012, nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2023, sp. zn. 23 Cdo 444/2023.

žalovaného, kterého se má zdržet. To sebou přináší praktické problémy ohledně formulace petitu v souvislosti s popisem nežádoucího jednání.

Pokud bude vytýkané jednání žalovaného popsáno skutečně konkrétně, například označením a citací vyjádření, kterého se má žalovaný zdržet, rozsudek nebude vykonatelný pro případné změny a úpravy původního vyjádření, které může žalovaný jednoduše provést. V takovém případě by žalovaný sice splnil uloženou povinnost, pokud by se zdržel pronášení uvedených vyjádření, ale to by mu nezabránilo zasahovat do pověsti právnické osoby i nadále tím, že původní vyjádření pouze přeformuluje. České soudy totiž obvykle nepostupují dle tzv. teorie v jádru stejných jednání jako je tomu v praxi německých soudů, ale rozhodují pouze v souvislosti s konkrétním jednáním. Ani v rámci výkonu rozhodnutí se obvykle nepřistupuje k extenzivnímu výkladu soudního výroku, který by zahrnoval i obdobná jednání, přestože nebyla ve výroku výslovně uvedena.²⁹⁶ Proti upravenému, ale v jádru stejnému vyjádření by se proto dotčená právnická osoba nemohla bránit v rámci výkonu rozhodnutí na základě již vydaného rozsudku, ale musela by podat novou žalobu směřující proti upraveným formulacím. A i kdyby byla úspěšná i s druhou žalobou, není zaručeno, že by žalovaný svá vyjádření znovu nepřeformuloval. Tato situace by se přitom mohla opakovat neustále.²⁹⁷

Příliš úzce a konkrétně formulovaný petit žaloby na zdržení tak neposkytuje účinnou právní ochranu pověsti právnických osob. Je proto vhodné, aby žalobce petit neformuloval pouze na základě popisu již způsobeného zásahu, ale obecněji. Tento postup aproboval Nejvyšší soud v případě ochrany proti nekalé soutěži, jehož závěry lze uplatnit i v řízeních na ochranu pověsti. V daném řízení se žalobce domáhal, aby se žalovaný zdržel uvádění určitých sdělení. Žalobce přitom vystihl pouze podstatu sdělení, kterých se žalovaný měl zdržet. Neuvedl konkrétní citace těchto sdělení a ani odkaz na konkrétní zdroje a média, ve kterých byla sdělení uveřejněna.²⁹⁸ Odvolací soud uvedl, že takto formulovanou povinnost nelze žalovanému uložit, protože jednotlivá tvrzení jsou vytržena z kontextu a uvedena bez vazby na jakýkoliv konkrétní zdroj. Z tohoto důvodu nevystihují podstatu závadného jednání žalovaného, a uplatněný zdržovací nárok je proto nepřijatelný. Nejvyšší soud s názorem odvolacího soudu nesouhlasil. Naopak považoval

²⁹⁶ Viz ONDREJOVÁ, ŘÍMANOVÁ a ZVONÍČEK, op. cit. 55, str. 80.

²⁹⁷ Srov. obdobně k zdržovacímu nároku ve věcech ochrany proti nekalé soutěži HRUDA, Ondřej. Vynucování právní úpravy nekalé soutěže, str. 58. [Dostupné online, cit. 11. 2. 2024]

²⁹⁸ Konkrétně se žalový měl zdržet „*propagace minerálních vod za použití sdělení, že některé minerální vody mají mnoho magnesia, případně hořčíku, a takové minerální vody je třeba střídat; sdělení, že některé minerální vody mají mnoho magnesia v kombinaci s informací, že vysoký obsah magnesia, případně hořčíku, v lidském těle může způsobit necitlivost; sdělení, že některé minerální vody mají mnoho magnesia v kombinaci s informací, že žalovanou propagovaná minerální voda obsahuje vyvážený poměr minerálů, a sdělení, že některé minerální vody mají mnoho magnesia v kombinaci s informací, že vysoký obsah magnesia, případně hořčíku, v lidském těle může způsobit apatii.*“ Viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 8. 2012, sp. zn. 23 Cdo 4669/2010.

za správné, že žalobce se neomezoval pouze na konkrétní výroky, ale pod nárok se snažil zahrnout i veškerá jednání v budoucnu hrozící, ale přitom ve své podstatě stejná. Nejvyšší soud potvrdil, že „Bylo by neúčelným držet se striktně pouze toho konkrétního jednání, které bylo podnětem k podání žaloby. Pak by mohly žalované své jednání jen mírně modifikovat a pokračovat tak v nekalé soutěži“.²⁹⁹

Problémem však může být nejen příliš úzce formulovaný petit, ale i petit příliš obecný, ze kterého nebude zřejmé, jakého konkrétního jednání se má žalovaný zdržet. V takovém případě by však soud měl nárok žalobce sám upřesnit v rozhodnutí a v nepřípustné části žalobu zamítnout, nikoliv zamítnout celou žalobu pro neurčitost.³⁰⁰ Platí totiž, že „Pouze soud rozhoduje, jak bude formulován výrok jeho rozhodnutí; případným návrhem žalobce na znění výroku rozhodnutí přitom není vázán.“³⁰¹ Proto, pokud je petit přesný, určitý a srozumitelný, soud je oprávněn jej při stanovení výroku rozhodnutí přeformulovat. Musí ale vyjádřit podstatu uplatněného nároku žalobce.³⁰² V případě příliš široce formulovaného petitu soudu nic nebrání ani v tom, aby žalobě vyhověl pouze částečně – v rozsahu nároku žalobce, který má za prokázány. Pokud by žalobce například požadoval, aby se žalovaný zdržel jakýchkoliv zásahů do pověsti žalobce, soud je oprávněn výrok zúžit. Soud by mohl rozhodnout tak, že žalovaný je povinen zdržet se pouze konkrétního zásahu, který byl předmětem daného řízení, a ve zbytku uplatněného nároku žalobu zamítnout.

Formulaci petitu zdržovacího nároku je proto třeba věnovat náležitou pozornost, aby nebyl zaměřen příliš konkrétně, ale ani příliš obecně. Zatímco v prvním případě by zasažené právnické osobě nemusel poskytnout účinnou právní ochranu, v druhém případě by soud žalobě nemusel nevyhovět.

Vhodným řešením je vystihnout podstatu výroků, které zasahují do pověsti právnické osoby, nikoliv uvádět pouze jejich přesnou citaci. Citace však může být uvedena jako příklad, a to například s dovětkem, že žalovaný je povinen zdržet se též jakýchkoliv obdobných tvrzení. Na druhou stranu ale není vhodné, aby se žalobce domáhal zdržení se jakýchkoliv nežádoucích výroků obecně, bez návaznosti na konkrétní vyjádření, protože by se jednalo o nepřipustné omezení svobody projevu.

²⁹⁹ Viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 8. 2012, sp. zn. 23 Cdo 4669/2010.

³⁰⁰ Srov. obdobně k zdržovacímu nároku ve věcech ochrany proti nekalé soutěži HRUDA, op. cit. 297, str. 58. [Dostupné online, cit. 11. 2. 2024]

Závěr potvrzuje i ONDREJOVÁ, ŘÍMANOVÁ a ZVONÍČEK, op. cit. 55, str. 80.

³⁰¹ Viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 8. 2012, sp. zn. 23 Cdo 4669/2010.

³⁰² Tamtéž.

4.4.2. Nárok odstraňovací

Nárok odstraňovací umožňuje domáhat se ochrany proti zásahu do pověsti tím, „*aby byl odstraněn jeho následek*“.³⁰³ Nárok tak cílí na obnovení stavu, který existoval před tím, než k zásahu do pověsti došlo, a to prostřednictvím odstranění nepříznivých následků zásahu.³⁰⁴ Nepříznivými následky zásahu se rozumí vše, co přetrvává i poté, co bylo od samotného zásahu upuštěno. Pro úspěšné uplatnění tohoto nároku je však třeba, aby závadný následek zásahu trval.³⁰⁵ Není přitom relevantní, zda stále trvá i samotný zásah ani zda hrozí jeho opakování. Tím se nárok odstraňovací liší od nároku zdržovacího, protože nárok zdržovací poskytuje ochranu proti samotnému zásahu, ale ne proti jeho následkům. Druhá podmínka pro úspěšné uplatnění odstraňovacího nároku spočívá v tom, že způsobený následek je objektivně možné odstranit.³⁰⁶

Odstraňovací nárok v konečném důsledku splývá s nárokem na odčinění škody uvedením v předešlý stav dle § 2951 odst. 1 o. z., který též slouží k odstranění nepříznivých následků porušení práva obnovením předchozího stavu. V praxi však budou zasažené právnické osoby zřejmě upřednostňovat nárok odstraňovací dle § 135 o. z. Odpovědnost za zásah do pověsti dle § 135 o. z. je totiž založena na principu objektivní odpovědnosti, zatímco v případě odpovědnosti za újmu se jedná o odpovědnost subjektivní, byť s presumovaným nedbalostním zaviněním dle § 2911 o. z.³⁰⁷ Právnická osoba tak bude mít snadnější procesní pozici, jelikož pro úspěšné uplatnění odstraňovacího nároku není třeba prokázat vznik škody ani případné zavinění škůdce.

Problémy s formulací vhodného petitu uvedené v souvislosti se zdražovacím nárokem přetrvávají i v případě odstraňovacího nároku. I zde platí stejná doporučení jako v předchozí kapitole. V souvislosti s odstraňovacím nárokem ještě navíc vyvstává otázka, jak má žalobce formulovat výrok z hlediska způsobu odstranění následku. Zejména, zda má žalobce uvést i konkrétní opatření, kterým požaduje způsobený následek odstranit, nebo zda volba konkrétního prostředku náleží žalovanému. Jakkoliv odpověď na tuto otázku není jednoznačná, právní teorie se přiklání k názoru, že volba způsobu odstranění následku je ponechána žalovanému.³⁰⁸

V souvislosti s odstraňovacím nárokem se též diskutovalo, zda se jeho prostřednictvím může zasažená právnická osoba úspěšně domáhat omluvy. Přestože se tyto úvahy objevovaly v právní teorii i dříve³⁰⁹, judikatura se jimi začala blíže zabývat až po vydání rozsudku Nejvyššího

³⁰³ Viz § 135 o. z.

³⁰⁴ Viz JANOŠEK, op. cit. 18, marg. č. 10. [Dostupné online, cit. 11. 2. 2024]

³⁰⁵ Viz PILÍK, op. cit. 37. [Dostupné online, cit. 11. 2. 2024]

³⁰⁶ Srov. DEVÁTÝ a TOMAN, op. cit. 13, str. 58 – 59.

³⁰⁷ Viz ONDREJOVÁ, ŘÍMANOVÁ a ZVONÍČEK, op. cit. 55, str. 82.

³⁰⁸ Blíže viz HRUDA, op. cit. 297, str. 74. [Dostupné online, cit. 11. 2. 2024]

³⁰⁹ Viz PILÍK, op. cit. 37. [Dostupné online, cit. 11. 2. 2024]

Shodně též CHALOUPKOVÁ, HOLÝ a URBÁNEK, op. cit. 109, s. 375, marg. č. 4. [Dostupné online, cit. 11. 2. 2024]

soudu, dle kterého právníkům osobám bez dalšího nenáleží právo na odčinění nemajetkové újmy způsobené zásahem do pověsti. Zasažené právnícké osoby se následně pokoušely obejít závěr Nejvyššího soudu a argumentovat, že omluva je podřaditelná pod odstraňovací nárok. Nejvyšší soud však této argumentaci zatím nepřisvědčil, i když připustil, že za určitých okolností by omluva mohla sloužit k odstranění nepříznivých následků zásahu. Podmínkou je, aby následky zásahu objektivně mohly být odstraněny právě omluvou³¹⁰, resp. obecně uveřejněním požadovaného textu³¹¹.³¹² Dle Nejvyššího soudu by tomu tak mohlo být například tehdy, pokud by zásah do pověsti spočíval právě v neodeslání nebo zadržení dopisu s omluvou³¹³, nebo zneprístupnění již dříve uveřejněného textu obsahujícího omluvu³¹⁴.³¹⁵ V takových případech by obdržení omluvy mohlo odstranit neoprávněný následek způsobeného zásahu do pověsti, a omluva by proto mohla být přiznána v rámci odstraňovacího nároku.

Obecně však platí, že nárok odstraňovací a satisfakční nelze zaměňovat, a omluva proto není obecně podřaditelná pod odstraňovací nárok. Nejvyšší soud připomíná, že je třeba rozlišovat mezi zvláštními deliktními nároky sloužícími k ochraně jednotlivých práv osobnostní povahy, jako je nárok zdržovací a odstraňovací, na straně jedné, a obecným deliktním závazkem k odčinění nemajetkové újmy na straně druhé. Nároky poté nelze zaměňovat, protože jsou povahově odlišné a vázány na splnění jiných podmínek.³¹⁶ S výjimkou specifických případů, kdy by zásah do pověsti spočíval právě v neobdržení omluvy, se tak nelze domáhat omluvy v rámci odstraňovacího nároku. Jinak by se jednalo o nepřípustné obcházení zákona v otázce odčinění nemajetkové újmy a stanovených podmínek, za kterých lze omluvu přiznat.³¹⁷ Na tomto závěru nemění nic ani to, zda zasažená právnícká osoba požaduje přímou omluvu, nebo pouze uveřejnění určitého textu, aniž by obsahoval textaci „*omlouvám se za to, že*“.³¹⁸ Opačný názor by byl neudržitelný, protože nelze připustit, aby pouze vypuštění slov *omlouvám se* znamenalo, že se již nejedná o omluvu, a s tímto argumentem požadovat uveřejnění takového textu prostřednictvím odstraňovacího nároku.

Též ONDREJOVÁ, ŘÍMANOVÁ a ZVONÍČEK, op. cit. 55, str. 82 – 83.

³¹⁰ Viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 7. 2023, sp. zn. 23 Cdo 2494/2022.

³¹¹ Viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 2023, sp. zn. 23 Cdo 2683/2022.

³¹² Viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2023, sp. zn. 23 Cdo 3675/2022.

³¹³ Viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 7. 2023, sp. zn. 23 Cdo 2494/2022.

³¹⁴ Viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 2023, sp. zn. 23 Cdo 2683/2022.

³¹⁵ Viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2023, sp. zn. 23 Cdo 3675/2022.

³¹⁶ Viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 7. 2023, sp. zn. 23 Cdo 2494/2022, dále usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 2023, sp. zn. 23 Cdo 2683/2022, a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2023, sp. zn. 23 Cdo 3675/2022.

³¹⁷ Tamtéž.

³¹⁸ Viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 2023, sp. zn. 23 Cdo 2683/2022.

4.5. Zásah do pověsti způsobený orgánem veřejné moci

Pověst právnických osob je dle § 135 o. z. chráněna před zásahy bez ohledu na to, kdo se zásahu dopustil – zda osoba soukromého práva, nebo orgán veřejné moci. Přestože proti zásahům orgánů veřejné moci obecně slouží ochrana prostřednictvím správního soudnictví, domnívám se, že ochrany pověsti se tímto způsobem domáhat nelze. Zasažená právnická osoba musí zvolit cestu civilní žaloby, i kdyby jí zásah do pověsti způsobil správní orgán vystupující jako orgán veřejné moci.³¹⁹ Judikatura však není v této otázce jednotná a právní teorie se jí doposud blíže nevěnovala.

4.5.1. Pravomoc civilních nebo správních soudů?

Proti nezákonnému zásahu správního orgánu se lze obecně bránit prostřednictvím správního soudnictví v řízení před nezákonným zásahem, pokynem nebo donucením správního orgánu.³²⁰ Je však otázkou, zda se touto žalobou může bránit i právnická osoba proti zásahu do její pověsti, pokud do ní zasáhl správní orgán. I takové případy už byly v judikatuře správních soudů řešeny, aniž by soudy odmítly pověst zásahovou žalobou chránit. Zásah do pověsti byl v řízení o zásahové žalobě úspěšně namítán při provádění nezákonné daňové kontroly³²¹, nezákonném shromažďování listin v průběhu daňové kontroly a jejich založení do vyměřovacích spisů³²² a zveřejnění nepravdivé informace zjištěné při kontrole³²³. Neúspěšně poté v případě ukončení daňové kontroly³²⁴, nesprávných kontrolních zjištění obsažených v kontrolním protokolu³²⁵ nebo stanovisku správního orgánu vydaného na základě prošetření stížnosti³²⁶.

V poslední zmíněné věci, v řízení ve věci Proton, však Nejvyšší správní soud naznačil, že pokud by správní orgán zveřejnil informaci získanou při kontrole, resp. při prošetřování stížnosti, a tím zasáhl to práv dotčené osoby, nelze se ochrany domáhat zásahovou žalobou, ale civilní žalobou proti neoprávněnému zásahu do dobré pověsti právnické osoby.³²⁷ Tím odmítá závěr Nejvyššího správního soudu vyjádřený dříve ve věci Vinospol, která se týkala zveřejnění informace získané při kontrole. Ve věci Vinospol soud poskytl ochranu pověsti na základě zásahové správní žaloby, aniž by pochyboval o své pravomoci, a žalobce neodkázal na civilní

³¹⁹ K odlišnému názoru viz JANOŠEK, op. cit. 18, marg. č. 2. [Dostupné online, cit. 5. 11. 2023]

³²⁰ Viz § 82 a násl. zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní.

³²¹ Viz usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 31. 8. 2005, č. j. 2 Afs 144/2004-110, nebo rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 29. 9. 2005, č. j. 1 Aps 3/2004-60.

³²² Viz rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 25. 7. 2007, č. j. 1 Aps 1/2007-80.

³²³ Viz rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 10. 6. 2020, č. j. 2 As 291/2019-32, odst. 22.

³²⁴ Viz rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 20. 9. 2006, č. j. 3 Aps 3/2005-139, nebo rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 30. 10. 2018, č. j. 8 Afs 144/2018-30, odst. 20.

³²⁵ Viz rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 30. 11. 2016, č. j. 3 As 52/2016-28.

³²⁶ Viz rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 22. 12. 2020, č. j. 4 As 232/2020-63, odst. 22.

³²⁷ Tamtéž, odst. 21.

soudnictví.³²⁸ Nabízí se proto otázka, zda je v případě zásahu do pověsti právnické osoby dána pravomoc civilních nebo správních soudů.

Pravomoc civilních soudů je stanovena v § 7 o. s. ř. Základním pravidlem je, že civilní soudy rozhodují věci „*kteřé vyplývají z poměrů soukromého práva, pokud je podle zákona neprojednávají a nerozhodují o nich jiné orgány.*“³²⁹

Pravomoc civilního soudu by tak nepochybně byla dána tehdy, pokud by správní orgán vystupoval jako soukromoprávní subjekt, a přitom zasáhl do pověsti právnické osoby. Zasažená právnická osoba by se v takovém případě proti zásahu mohla bránit pouze civilní žalobou, protože se bez pochyby jedná o věc vyplývající z poměrů soukromého práva. Naopak by byla vyloučena správní žaloba proti zásahu. Zásahová žaloba je přípustná proti nezákonnému zásahu, který způsobil správní orgán. Subjekt vystupující v soukromoprávních vztazích však není správním orgánem, protože mu není „*svěřeno rozhodování o právech a povinnostech fyzických a právnických osob v oblasti veřejné správy*“³³⁰ – bez ohledu na to, že v jiných případech tentýž subjekt může být správním orgánem.

Pokud však správní orgán skutečně vystupuje jako orgán veřejné moci a zasáhne do pověsti právnické osoby, je otázka pravomoci méně jednoznačná. Na základě § 7 odst. 1 o. s. ř. by se na první pohled mohlo zdát, že proti zásahu správního orgánu do pověsti právnické osoby není přípustná civilní žaloba, protože civilní soudy nemají pravomoc tyto věci rozhodovat. V takovém případě se totiž jedná o zásah způsobený při výkonu veřejné moci, nikoliv o právní věc, která vyplývá z poměrů soukromého práva. Správní činnost, včetně postupu správního orgánu, který může být nezákonným zásahem do práva na ochranu pověsti dotčené osoby, nelze považovat za soukromoprávní poměr, ale činnost veřejnoprávní. Proto je možné uvažovat o tom, že v těchto případech nemůže být dána pravomoc civilních soudů, ale ochrany proti zásahu by bylo možné domáhat se pouze zásahovou správní žalobou.

Tomuto závěru přisvědčuje též Ústavní soud, který judikoval, že: „*Pro určení toho, zda se určitá věc bude projednávat a rozhodovat v civilním nebo ve správním soudnictví, je rozhodující soukromoprávní nebo veřejnoprávní povaha zásahu do vlastnického práva, nikoliv však právní povaha vlastnického práva samotného.*“³³¹ Vztaženo na ochranu pověsti by to znamenalo, že pro určení pravomoci není rozhodující povaha práva na ochranu pověsti, ale povaha zásahu do tohoto

³²⁸ Viz rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 10. 6. 2020, č. j. 2 As 291/2019-32.

³²⁹ Viz § 7 odst. 1 o. s. ř.

³³⁰ Srov. § 4 odst. 1 písm. a) s. ř. s. V tomto ohledu je názornější definice správního orgánu obsažená ve správní řádu, dle které jsou správním orgánem dané subjekty pouze tehdy, „*pokud vykonávají působnost v oblasti veřejné správy*“, srov. § 1 odst. 1 s. ř.

³³¹ Viz usnesení Ústavního soudu ze dne 7. 12. 2006, sp. zn. Pl. ÚS 14/06.

práva. Proto, pokud do práva na ochranu pověsti zasáhne správní orgán vystupující jako orgán veřejné moci, tento zásah nemá soukromoprávní povahu, ale povahu veřejnoprávní. Nejedná se tedy o věc vyplývající z poměrů soukromého práva ve smyslu § 7 odst. 1 o. s. ř., proto na základě tohoto ustanovení nelze dovést pravomoc civilních soudů.

Nelze však zapomínat na § 7 odst. 3 o. s. ř., který umožňuje, aby soudy projednaly a rozhodly v občanském soudním řízení i jiné věci, pokud tak stanoví zákon. A v § 9 odst. 2 písm. i) o. s. ř. v souvislosti s věcnou příslušností je poté stanoveno, že ve věcech ochrany názvu a pověsti právnické osoby rozhodují krajské soudy jako soudy prvního stupně. Domnívám se, že *zákonem* ve smyslu § 7 odst. 3 o. s. ř. nemusí být pouze hmotněprávní předpis, ale též zákon procesní povahy. Proto, pokud občanský soudní řád stanoví, že ve věcech ochrany pověsti právnických osob rozhodují krajské soudy, je toto ustanovení nutné považovat za zákonem stanovenou civilní pravomoc ve smyslu § 7 odst. 3 o. s. ř. Na základě § 7 odst. 3 ve spojení s § 9 odst. 2 písm. i) o. s. ř. tak bude dána pravomoc civilních soudů i tehdy, pokud by byl zásah do pověsti právnické osoby způsoben správním orgánem při výkonu veřejné moci.

Lze však nalézt i argumenty svědčící ve prospěch pravomoci správního soudnictví, která je dle § 2 s. ř. s. dána v případech, kdy se poskytuje ochrana veřejným subjektivním právům. Přestože ochrana pověsti je zakotvena primárně v občanském zákoníku, což je předpis soukromého práva, nelze zapomínat na to, že dle Ústavního soudu je na ochraně pověsti i veřejný zájem (blíže viz kap. 4.1). Proto lze právo na ochranu pověsti považovat též za veřejné subjektivní právo. Právní teorie navíc dovozuje, že v řízení o ochraně před nezákonným zásahem nezáleží na tom, zda správní orgán zasáhl do veřejného nebo soukromého subjektivního práva,³³² ale pro přípustnost žaloby je podstatné pouze to, zda zásah učinil správní orgán. Z judikatury vztahující se k žalobě proti rozhodnutí lze navíc dovést, že pro přípustnost zásahové žaloby postačuje, pokud je rozhodnutím správního orgánu „dotčena právní sféra žalobce“³³³, aniž by žalobce musel tvrdit, zda a jaké konkrétní jeho veřejné subjektivní právo rozhodnutí porušuje.³³⁴

Možná i s ohledem na výše uvedené nejasnosti se v praxi pravomoc civilního a správního soudnictví striktně nerozlišuje. O tom svědčí skutečnost, že ochranu pověsti v důsledku zásahu způsobeného správním orgánem při výkonu veřejné moci posuzují jak správní soudy v rámci zásahové žaloby, tak i civilní soudy v rámci žaloby na ochranu pověsti.

³³² Viz BLAŽEK, Tomáš. § 2 [Účel správního soudnictví]. V: BLAŽEK, Tomáš, JIRÁSEK, Jan, MOLEK, Pavel, POSPÍŠIL, Petr, SOCHOROVÁ, Vendula, ŠEBEK, Petr. Soudní řád správní. [Dostupné online, cit. prostř. 10. 2. 2024]

³³³ Viz usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 23. 3. 2005, č. j. 6 A 25/2002-42.

³³⁴ Srov. BLAŽEK, op. cit. 332. [Dostupné online, cit. prostř. 10. 2. 2024]

Civilní soudy posuzovaly případ podobný výše zmíněné věci Vinospol, který se týkal zveřejnění tiskové zprávy Nejvyšším kontrolním úřadem, která vycházela z dříve provedené kontroly. Věc posuzoval Nejvyšší soud a následně i Ústavní soud a ani jeden z nich nepochyboval o tom, že by k projednání věci neměly pravomoc civilní soudy.³³⁵ Ve stejné době přitom ve správním soudnictví probíhalo i řízení ve věci Vinospol proti Státní zemědělské a potravinářské inspekci a ani Nejvyšší správní soud nepochyboval o pravomoci, v tomto případě však správních soudů.³³⁶ Později opět skutkově stejný případ jako ve věci Vinospol, který se týkal dokonce znovu Státní zemědělské a potravinářské inspekce, posuzovaly civilní soudy, opět bez jakýchkoliv pochybností o své pravomoci,³³⁷ přestože ve věci Vinospol již dříve rozhodly správní soudy. Až později, ve věci Proton, už sám Nejvyšší správní soud naznačil, že při zásahu do pověsti způsobeným správním orgánem se nelze domáhat ochrany správní žalobou, ale pouze žalobou civilní.³³⁸

Vzhledem k tomu, že ohledně řízení o zásahu do pověsti právnické osoby způsobeného orgánem veřejné moci lze nalézt argumenty svědčící jak pro pravomoc civilních soudů, tak pro pravomoc správního soudnictví, otázka pravomoci by měla být vyřešena postupem dle zákona č. 131/2002 Sb., o rozhodování některých kompetenčních sporů. Současný stav, dle kterého skutkově stejný případ projednávají civilní i správní soudy, totiž není žádoucí.

Otázka pravomoci však není pouze akademická, ale má též praktické dopady. Významně ovlivňuje především to, jakých nároků se může zasažená právnická osoba domáhat. Zásahovou žalobou se lze navíc domáhat i určení nezákonnosti zásahu,³³⁹ což může být významné pro řízení dle zákona o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci.

4.5.2. Odpovědnost za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci

Dle zákona o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci stát odpovídá za újmu, kterou způsobí některý z jeho orgánů při výkonu veřejné moci, a to včetně újmy způsobené zásahem do pověsti právnické osoby. Obdobným způsobem odpovídají územní samosprávné celky za újmu, kterou způsobí při výkonu veřejné moci v samostatné působnosti.³⁴⁰ Újma může vzniknout v důsledku nezákonného soudního či správního rozhodnutí nebo nesprávného úředního postupu.³⁴¹

³³⁵ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 2. 2020, sp. zn. 23 Cdo 4295/2018 a usnesení Ústavního soudu ze dne 11. 5. 2021, sp. zn. III. ÚS 1585/20-2.

³³⁶ Srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 10. 6. 2020, č. j. 2 As 291/2019-32.

³³⁷ Viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 6. 2021, sp. zn. 23 Cdo 1420/2020-II.

³³⁸ Viz rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 22. 12. 2020, č. j. 4 As 232/2020-63, odst. 21.

³³⁹ Viz § 87 s. ř. s.

³⁴⁰ Viz § 1 z. o.

³⁴¹ Viz § 5 z. o.

Odpovědnost za újmu způsobenou výkonem veřejné moci je odpovědností objektivní. Nevyžaduje se proto zavinění. Dále se jedná o absolutní objektivní odpovědnost, tedy bez liberačních důvodů, a není proto možné se odpovědnosti zprostit. Odpovědnost státu, případně územního samosprávného celku je dána vždy, pokud jsou kumulativně splněny následující podmínky: (1) existence nezákonného rozhodnutí nebo nesprávného úředního postupu, (2) vznik nemajetkové újmy anebo škody a (3) příčinná souvislost mezi nimi.³⁴² Nesmí se však jednat o exces jednajících osoby. V takovém případě za způsobenou újmu odpovídá sama jednající osoba podle obecné úpravy obsažené v občanském zákoníku.³⁴³

Přestože se jedná o odpovědnost za způsobenou újmu, která je nezávislá na odpovědnosti za zásah do pověsti, nemajetková újma může být spatřována právě v poškození pověsti zasažené právnické osoby. Judikatura toto potvrzuje a dále dovodila, že nároky na náhradu újmy dle zákona o odpovědnosti nelze vůči státu uplatnit žalobou podle občanského zákoníku, ale pouze na základě zákona o odpovědnosti. Ten je totiž „speciální úpravou v oblasti ochrany osobnosti tam, kde bylo do těchto práv zasaženo při výkonu veřejné moci“,³⁴⁴ a má proto přednost před obecnou úpravou obsaženou v občanském zákoníku.

Zasažená osoba však nemusí v žalobě konkretizovat, že se domáhá náhrady újmy dle zákona o odpovědnosti, jelikož se jedná o právní posouzení, které je věcí soudu. Soud proto musí posoudit, zda správní orgán zasáhl do pověsti osoby při výkonu veřejné moci a jakou právní úpravu má v dané věci aplikovat.³⁴⁵ Pokud se žalobce nesprávně domáhá ochrany dle občanského zákoníku, nebo naopak nesprávně dle zákona o odpovědnosti, je na soudu, aby žalobce o svém právním názoru informoval a umožnil mu doplnit nové rozhodující skutečnosti a označit důkazy k jejich prokázání, které umožní posoudit nárok žalobce dle druhého, příslušného zákona.³⁴⁶ To je pro žalobce užitečné zejména tehdy, pokud se jedná o sporný případ a není zřejmé, zda orgán při zásahu do pověsti vystupoval v pozici orgánu veřejné moci, nebo jako osoba soukromého práva. Žalobce nemůže být ve sporu neúspěšný pouze na základě toho, že zvolí nesprávnou právní kvalifikaci, ale soud mu musí poskytnout možnost svá tvrzení doplnit.

Žaloba na náhradu újmy však nenahrazuje žalobu na ochranu pověsti a je nezbytné od sebe obě žaloby rozlišovat. Žalobou dle zákona o odpovědnosti se žalobce domáhá odčinění způsobené újmy – ať již nemajetkové újmy nebo majetkové škody. Žalobou dle zákona o odpovědnosti se ale

³⁴² VOJTEK, Petr. § 2 [Nemožnost liberace]. V: VOJTEK, Petr, BIČÁK, Vít. Odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 31, marg. č. 2. [Dostupné online, cit. prošť. 11. 2. 2024]

³⁴³ Viz náleží Ústavního soudu ze dne 2. 2. 2021, sp. zn. IV. ÚS 3076/20, odst. 36.

³⁴⁴ Viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 6. 2021, sp. zn. 23 Cdo 1420/2020-II, odst. 38.

³⁴⁵ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 6. 2021, sp. zn. 23 Cdo 1420/2020-II, odst. 32.

³⁴⁶ Viz § 118a odst. 2 o. s. ř.

nelze domáhat bezprostřední ochrany proti zásahu do pověsti spočívající v zákazu zásahu nebo příkázání odstranění jeho následku. Těchto nároků se lze domáhat pouze žalobou na základě § 135 o. z., kterou se naopak dle Nejvyššího soudu nelze domáhat odčinění újmy (blíže viz kap. 5.2.1.2).

Právě k odčinění újmy však slouží žaloba dle zákona o odpovědnosti, ovšem pouze v řízeních ve věcech právnických osob proti správním orgánům. Není však spravedlivé, aby se rozsah poskytované ochrany lišil pouze v závislosti na tom, zda do pověsti právnické osoby zasáhl správní orgán nebo soukromá osoba. Ještě více nespravedlivé by potom bylo, pokud by právo na odčinění nemajetkové újmy záviselo též na tom, zda správní orgán vystupoval při výkonu veřejné moci, nebo jako soukromý subjekt, případně zda se úřední osoba dopustila excesu. Přesně to je však důsledkem rozsudku, ve kterém Nejvyšší soud judikoval, že právnické osoby bez dalšího nemají právo na odčinění nemajetkové újmy způsobené zásahem do pověsti.³⁴⁷ Na základě judikatury Nejvyššího soudu tak dochází k paradoxní situaci, kdy v případě zásahu do pověsti způsobeného správním orgánem při výkonu veřejné moci má zasažená právnická osoba nárok na odčinění způsobené nemajetkové újmy, ale při zásahu soukromé osoby nebo při excesu úřední osoby toto právo nemá, i když by se jednalo o jinak totožné jednání. To nelze považovat za spravedlivý a udržitelný závěr (blíže viz kap. 5.4.3).

³⁴⁷ Viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2021, sp. zn. 23 Cdo 327/2021.

5. Otázka práva na odčinění nemajetkové újmy

Občanský zákoník rozlišuje dva druhy újmy, a to újmu nemajetkovou jako újmu v užším slova smyslu a újmu majetkovou, která se též označuje jako škoda. Újma nemajetková představuje jakýkoliv nežádoucí dopad deliktu do jiných hodnot než majetkových. V případě zásahu do pověsti právnické osoby bude nemajetkovou újmu často již samotné poškození vnímání právnické osoby veřejností, které může vést též ke škodě v podobě ušlého zisku způsobeného ztrátou zákazníků, obchodních partnerů nebo zaměstnanců.³⁴⁸

K odčinění újmy slouží nárok satisfakční, který spočívá v případě nemajetkové újmy v poskytnutí přiměřeného zadostiučinění. Dle § 2951 odst. 2 o. z. se újma odčínuje primárně ve formě morální, zejména omluvou. Až pokud morální forma zadostiučinění nezajistí skutečné a dostatečně účinné odčinění způsobené újmy, je možné přistoupit k finanční formě a poskytnout přiměřené zadostiučinění v penězích. Obě formy odčinění lze uplatnit i současně, volba je zcela v dispozici poškozené osoby. To však neznamená, že by soud následně musel přiznat oba uplatněné nároky, ale může žalobě vyhovět pouze částečně.³⁴⁹ Účelem poskytnutí přiměřeného zadostiučinění, byť peněžní formou, přitom není nahradit vzniklou újmu. To ostatně ani není možné, jelikož nemajetkovou újmu není možné přesně vyčíslit. Cílem je pouze kompenzovat vzniklou újmu a poskytnout poškozenému určitou útěchu za způsobené obtíže.³⁵⁰

Přestože není pochyb o tom, že zásah do pověsti je způsobilý vyvolat nemajetkovou újmu na straně zasažené právnické osoby, čehož si je vědom i sám zákonodárce³⁵¹, v právní teorii ani judikatuře nepanují jednotné názory na otázku, zda právnickým osobám dle současné právní úpravy náleží právo na odčinění nemajetkové újmy způsobené zásahem do jejich pověsti. V neprospěch tohoto práva svědčí absence výslovné právní úpravy v občanském zákoníku, z čehož vychází Nejvyšší soud a judikuje, že právnickým osobám právo nenáleží. Zastánci existence práva však uvádějí, že se jedná o mezeru v zákoně a právo je třeba dovodit na základě analogie. Tak postupuje Městský soud v Praze, který právo dovozuje i přes odlišnou judikaturu Nejvyššího soudu.

V této kapitole bude nejprve představena relevantní právní úprava, poté argumenty Nejvyššího soudu i Městského soudu v Praze, teoretická východiska k této problematice a související judikurní závěry učiněné v řízeních o jiných nárocích. Na jejich základě je poté

³⁴⁸ Viz ONDREJOVÁ, ŘÍMANOVÁ a ZVONÍČEK, op. cit. 55, str. 84 – 86.

³⁴⁹ Tamtéž, str. 87 – 88.

³⁵⁰ Viz GIAOUI, op. cit. 142, str. 11 – 12. [Dostupné online, cit. 5. 5. 2024]

³⁵¹ Viz pracovní verze návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník z roku 2014, cit. prostř. rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2021, sp. zn. 23 Cdo 327/2021, odst. 119. Shodně též ONDREJOVÁ, ŘÍMANOVÁ a ZVONÍČEK, op. cit. 55, str. 90.

cílem odpovědět na otázku, zda by právníkům osobám mělo právo na odčinění nemajetkové újmy způsobené zásahem do jejich pověsti náležet, nebo nikoliv.

5.1. Východiska právní úpravy

Ustanovení § 135 o. z. s ochranou pověsti právníků osob právo na odčinění nemajetkové újmy výslovně nespojuje. Na základě znění § 135 o. z. proto právníkům osobám náleží pouze nárok zdržovací, aby bylo od neoprávněného zásahu do pověsti upuštěno, a nárok odstraňovací, aby byl odstraněn následek zásahu. Dle judikatury nárok satisfakční nelze podřadit pod nárok odstraňovací, ale existenci nároku satisfakčního je třeba posuzovat jako odlišný nárok na základě obecných ustanovení upravujících závazky z deliktů (blíže viz kap. 4.4).³⁵²

Právo na odčinění nemajetkové újmy za zásah do pověsti však není v občanském zákoníku výslovně uvedeno ani v souvislosti se závazky s delikty. Zatímco dle § 2894 odst. 1 o. z. platí, že „*Povinnost nahradit jinému újmu zahrnuje vždy povinnost k náhradě újmy na jmění (škody)*.“, u odčinění nemajetkové újmy zákonodárce zvolil jiné jazykové vyjádření. Ustanovení § 2894 odst. 2 o. z. stanoví, že „*Nebyla-li povinnost odčinit jinému nemajetkovou újmu výslovně ujednána, postihuje škůdce, jen stanoví-li to zvlášť zákon*.“ Dle občanského zákoníku tak má poškozený právo na náhradu škody vždy, zatímco právo na odčinění nemajetkové újmy pouze tehdy, pokud si tak strany ujednaly, nebo pokud tak zákon v daném případě stanoví.

Nárok na odčinění nemajetkové újmy zákon poškozeným přiznává například v následujících situacích:

- závažné porušení základních členských práv spolku dle § 261 o. z.;
- porušení práva k obchodní firmě dle 423 odst. 2 ve spojení s § 2988 o. z.;
- nekalosoutěžní jednání dle § 2990 ve spojení s § 2988 o. z.;
- náhrada škody dle § 3 odst. 2 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích a družstvech;
- porušení autorských práv dle § 40 odst. 1 písm. e) autorského zákona;
- porušení práv z průmyslového vlastnictví dle § 5 zákona č. 221/2006 Sb., o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví a ochraně obchodního tajemství;
- nezákonné rozhodnutí nebo nesprávný úřední postup dle § 31a z. o. (blíže viz kap. 4.5.2).

³⁵² Odstraňovacím nárokem se lze domáhat obnovení předchozího stavu, pokud protiprávní stav stále přetrvává, bez ohledu na to, zda vyvolal vznik újmy. Naopak nárokem satisfakčním se lze domáhat odčinění vzniklé nemajetkové újmy, bez ohledu na to, zda porušení práva stále trvá. Viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2023, sp. zn. 23 Cdo 3675/2022.

V souvislosti se zásahem do pověsti právnické osoby však občanský zákoník právo výslovně nepřiznává. Otázkou ale zůstává, zda výslovné nepřiznání práva znamená, že právnickým osobám toto právo nenáleží s ohledem na § 2894 odst. 2 o. z., nebo zda lze jeho existenci na základě právní úpravy přesto dovodit. V právní teorii i judikatuře se lze setkat s oběma názory.

5.2. Aktuální rozpor v judikatuře

Debata, zda právnické osoby mají dle současné právní úpravy právo na odčinění nemajetkové újmy, vyvstala koncem roku 2021 po zveřejnění rozsudku Nejvyššího soudu ve věci sp. zn. 23 Cdo 327/2021. Nejvyšší soud dospěl k závěru, že nikoliv.³⁵³ Rozsudek Nejvyššího soudu vyvolal řadu diskuzí. Nesouhlas se závěrem Nejvyššího soudu vyjádřil též Městský soud v Praze, který je přesvědčen, že absence výslovné úpravy je mezerou v právu, která má být překlenuta analogií.³⁵⁴ Jak Nejvyšší soud, tak i Městský soud v Praze si za svými závěry stojí a potvrzují je i v dalších rozhodnutích. Ústavní soud se k názorovému rozporu doposud meritorně nevyjádřil.

5.2.1. Nejvyšší soud

Před rozhodnutím Nejvyššího soudu ve věci sp. zn. 23 Cdo 327/2021 soudy zasaženým právnickým osobám odčinění nemajetkové újmy na základě občanského zákoníku z roku 2012 i nadále přiznávaly,³⁵⁵ stejně jako za účinnosti předchozího občanského zákoníku z roku 1964. Ani sám Nejvyšší soud dříve nenaznačil, že by s ohledem na změnu právní úpravy právnickým osobám právo nadále nenáleželo, přestože zásahy do pověsti spojenými s požadavkem na odčinění újmy se zabýval. Nabízí se proto otázka, zda Nejvyšší soud nepotvrdil existenci práva konkludentně, pokud doposud v některém z dřívějších řízení týkajícím se ochrany pověsti existenci práva nezpochybnil.

5.2.1.1. Potvrzení existence práva dřívější judikaturou?

Přestože Nejvyšší soud neexistenci práva na odčinění nemajetkové újmy způsobené zásahem do pověsti právnické osoby dovodil až v rozsudku ve věci sp. zn. 23 Cdo 327/2021, ochranu pověsti dle občanského zákoníku posuzoval již dříve, aniž by vyjádřil pochybnosti o existenci práva. Nejvyšší soud sice již dříve zrušil některá rozhodnutí, která právnické osobě

³⁵³ Viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2021, sp. zn. 23 Cdo 327/2021, odst. 66.

³⁵⁴ Viz rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 3. 11. 2022, sp. zn. 22 Co 200/2022, odst. 28.

³⁵⁵ Viz např. rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 22. 9. 2021, sp. zn. 3 Cmo 26/2020, dále rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 11. 9. 2019, sp. zn. 21 Cm 31/2018; rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 10. 11. 2016, sp. zn. 17 Cm 32/2014, nebo rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 9. 12. 2015, sp. zn. 59 Cm 304/2015.

přiznávala právo na omluvu nebo poskytnutí přiměřeného zadostiučinění v penězích.³⁵⁶ Neučinil tak ale z důvodu, že by právníckým osobám toto právo nemělo náležet, ale kvůli nedostatečnému posouzení některého z předpokladů odpovědnosti za zásah do pověsti, když odvolací soud nesprávně či nedostatečně posoudil, zda k zásahu do pověsti došlo, nebo nikoliv. Nejvyšší soud se dříve výslovně nezabýval otázkou, zda má právnícké osobě právo na odčinění nemajetkové újmy vůbec náležet.

Přesto se nabízí otázka, zda dosavadním přístupem Nejvyšší soud nepotvrdil, že odčinění nemajetkové újmy právníckým osobám náleží i dle občanského zákoníku z roku 2012. Pokud Nejvyšší soud dříve ani okrajově nezminil, že by zásah do pověsti neměl být spojen s právem na odčinění nemajetkové újmy, lze uvažovat, že Nejvyšší soud mohl existenci práva potvrdit konkludentně. Naopak pokud by byl skutečně přesvědčen o neexistenci práva, neměl tuto domněnku vyjádřit dříve v rámci odůvodnění některého ze svých rozhodnutí?

Je třeba odpovědět, že neměl. Nejvyšší soud se touto otázkou nemohl zabývat, pokud ji žádný z účastníků nenamítal. Dle § 242 odst. 3 o. s. ř. platí, že „*Rozhodnutí odvolacího soudu lze přezkoumat jen z důvodu vymezeného v dovolání.*“³⁵⁷ Jinými slovy, Nejvyšší soud nemůže rozhodnutí přezkoumat z jiného důvodu, než které dovolatel uvede v dovolání.³⁵⁸ Nejvyššímu soudu proto, až na výjimky spočívající ve vadách v průběhu řízení³⁵⁹, nepřísluší vyjadřovat se k právnímu posouzení věci soudem nižší instance, které dovolatel nerozporoval. Nejvyšší soud je vymezením dovolacího důvodu vázán natolik, že není oprávněn posuzovat ani další důvody, pro které by rozhodnutí mohlo být nesprávné. Dokonce ani tehdy, pokud by jiné nesprávné právní posouzení věci vyplývalo z rozhodnutí soudu nižší instance nebo obsahu spisu.³⁶⁰ Proto, dokud Nejvyššímu soudu nebyla předložena otázka spočívající v nesprávném právním posouzení existence práva právnícké osoby na odčinění nemajetkové újmy způsobené zásahem do pověsti,

³⁵⁶ Viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 6. 2019, sp. zn. 23 Cdo 3372/2018, dále rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 6. 2018, sp. zn. 23 Cdo 5145/2017, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 3. 2018, sp. zn. 23 Cdo 5173/2017.

³⁵⁷ Viz § 242 odst. 3 věta první o. s. ř.

³⁵⁸ Viz VOJTEK, Petr. § 242 [Rozsah přezkumné činnosti dovolacího soudu]. V: LAVICKÝ, Petr a kol. Občanský soudní řád: Praktický komentář, marg. č. 4. [Dostupné online, cit. 21.10.2023].

Shodně i DOLEŽÍLEK, Jiří. § 242 [Rozsah přezkumné činnosti dovolacího soudu]. V: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, DOLEŽÍLEK, Jiří a kol. Občanský soudní řád, marg. č. 10. Dostupné online, cit. 18. 2. 2024]

³⁵⁹ Srov. § 242 odst. 3 o.s.ř., který ukládá dovolacímu soudu zabývat se nad rámec dovolání *ex officio* i uvedenými vadami řízení za podmínky, že je dovolání přípustné. Z výše uvedených bylo dovolání shledáno jako přípustné ve věcech sp. zn. 23 Cdo 5145/2017 a sp. zn. 23 Cdo 5173/2017. Ani v tomto řízení se však Nejvyšší soud nemohl vyjádřit k otázce nároku na odčinění nemajetkové újmy, protože žaloba byla zamítnuta již byla v části požadující omluvu.

Viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 6. 2018, sp. zn. 23 Cdo 5145/2017, a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 3. 2018, sp. zn. 23 Cdo 5173/2017.

³⁶⁰ Viz VOJTEK, op. cit. 358, marg. č. 4. [Dostupné online, cit. 21.10.2023]

Shodně i DOLEŽÍLEK, op. cit. 358, marg. č. 10. [Dostupné online, cit. 21.10.2023].

Nejvyšší soud se nemohl touto otázkou zabývat. A tato otázka mu byla poprvé položena až právě ve věci sp. zn. 23 Cdo 327/2021. Do té doby dovolatelé rozporovali jen posouzení podmínek vzniku odpovědnosti, nikoliv posouzení samotné existence práva. Nejvyšší soud tak nebyl oprávněn se touto otázkou dříve zabývat.

Na tomto závěru nemění nic ani to, že Nejvyšší soud je vázán pouze vymezeným právním posouzením věci, které dovolatel považuje za nesprávné. Naopak není vázán názorem dovolatele, jak měla být věc správně posouzena.³⁶¹ Nejvyšší soud sice není vázán názorem dovolatele ohledně správného právního posouzení dané otázky, ale otázkou samotnou vázán je. Proto, pokud dovolatelé sporovali pouze otázku posouzení podmínek vzniku odpovědnosti za zásah do pověsti, Nejvyšší soud nebyl oprávněn vyjadřovat se k existenci práva na odčinění nemajetkové újmy.

Kvůli vázanosti dovolacím důvodem tak Nejvyšší soud nebyl oprávněn vyjádřit se k existenci práva, dokud mu tato otázka nebyla předložena k rozhodnutí. Nelze proto dovozovat, že Nejvyšší soud právo právnické osoby na odčinění újmy způsobené zásahem do pověsti uznal, pokud jej neodmítl v některém z přechozích rozhodnutí vztahujících se k ochraně pověsti.

5.2.1.2. Klíčový rozsudek ve věci sp. zn. 23 Cdo 327/2021

Rozsudkem ve věci sp. zn. 23 Cdo 327/2021 Nejvyšší soud poprvé dovedl, že dle současné právní úpravy právnickým osobám právo na odčinění nemajetkové újmy způsobené zásahem do pověsti bez dalšího nenáleží.

Nejvyšší soud vychází z předpokladu, že současná právní úprava je založena na jednotné úpravě deliktního práva. Povinnost k odčinění nemajetkové újmy tak není spojena s porušením jakéhokoliv soukromého práva, ale je součástí pouze obecné úpravy deliktního práva. Je proto nezbytné rozlišovat mezi deliktními závazky, které vznikají již na základě neoprávněného porušení konkrétního práva, a obecným závazkem k odčinění nemajetkové újmy. V souladu s § 2894 odst. 2 o. z. poté závazek k odčinění nemajetkové újmy není pravidelným důsledkem deliktu, ale je jím pouze tehdy, pokud povinnost odčinit nemajetkovou újmu byla výslovně ujednána nebo pokud tak stanoví zákon. Protože se zásahy do pověsti právnické osoby současná právní úprava nespojuje právo na odčinění nemajetkové újmy, právnickým osobám toto právo obecně nenáleží.³⁶²

Nejvyšší soud dále posuzoval, zda lze právo dovést na základě analogického použití jiného ustanovení, které právo na odčinění újmy přiznává. Uvedl, že předpokladem použití

³⁶¹ Viz VOJTEK, op. cit. 358, marg. č. 4. [Dostupné online, cit. 21.10.2023].

Shodně i DOLEŽÍLEK op. cit. 358, marg. č. 10. [Dostupné online, cit. 18. 2. 2024]

³⁶² Viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2021, sp. zn. 23 Cdo 327/2021, odst. 59 – 65.

analogie je existence tzv. otevřené nepravé (teleologické) mezery v právu.³⁶³ Nejvyšší soud se proto nejprve zabýval otázkou, zda absence výslovného zakotvení práva na odčinění nemajetkové újmy při neoprávněném zásahu do pověsti právnické osoby představuje tuto teleologickou mezeru. Při posuzování vzal do úvahy zejména ústavní východiska ochrany pověsti, rozdíly mezi fyzickými a právnickými osobami v souvislosti s ochranou práv osobnostní povahy, předchozí právní úpravu, úmysl zákonodárce i mezinárodní souvislosti.

Nejvyšší soud uznal, že ochrana dobré pověsti právnické osoby je ústavní hodnotou dle čl. 10 odst. 1 Listiny. Nicméně dle jeho názoru z ústavní garance ochrany pověsti bez dalšího nevyplývá též existence práva na odčinění nemajetkové újmy.³⁶⁴

V souvislosti s povahou práva na ochranu pověsti dle současné právní úpravy Nejvyšší soud zdůraznil, že existuje rozdíl mezi právem na ochranu pověsti, které je pouze spojeno s právní osobností právnické osoby, a osobnostním právem člověka, které je zákonnou garancí přirozených práv člověka.³⁶⁵ Rozdílné postavení fyzických a právnických osob Nejvyšší soud připomněl též v souvislosti s analýzou důvodů účinné právní úpravy. Uvedl, že dle důvodové zprávy je občanský zákoník založen na antropocentrickém pojetí soukromého práva. Proto právnické a fyzické osoby nejsou a ani nemohou být ve všech aspektech v rovném postavení, a to včetně práv osobnostní povahy. Proto z práva fyzických osob na odčinění nemajetkové újmy způsobené zásahem do jejich přirozených práv nelze dovozovat, že stejné právo má být přiznáno též právnickým osobám při zásahu do jejich práva na ochranu pověsti.³⁶⁶

Nejvyšší soud se dále zabýval otázkou, zda v minulosti právo na odčinění újmy způsobené zásahem do pověsti právnickým osobám náleželo. Dospěl k závěru, že nemajetkovou újmu odčiňovala právní úprava pouze v období od 1. 2. 1992 do 31. 12. 2013. Předchozí znění občanského zákoníku z roku 1964, dřívější ani jiné právní předpisy právo na odčinění nemajetkové újmy neobsahovaly a právní teorie jeho existenci rovněž nedovozovala.³⁶⁷ Právo na odčinění nemajetkové újmy proto v tomto případě nelze považovat za tradiční institut soukromého práva na našem území.³⁶⁸

Nejvyšší soud posuzoval též úmysl zákonodárce, když zásah do pověsti výslovně nespojil s právem na odčinění nemajetkové újmy. Na základě analýzy legislativních návrhů občanského zákoníku z roku 2012 Nejvyšší soud uvedl, že právo na poskytnutí přiměřeného zadostiučinění

³⁶³ Tamtéž, odst. 67 a 69.

³⁶⁴ Tamtéž, odst. 72 – 74.

³⁶⁵ Tamtéž, odst. 76 a 78.

³⁶⁶ Tamtéž, odst. 121 – 126 a 139.

³⁶⁷ Tamtéž, odst. 103 – 112.

³⁶⁸ Tamtéž, odst. 134.

s ochranou pověsti výslovně spojovala pouze první veřejnosti představená verze. Ostatní předložené návrhy obsahovaly pouze nárok zdržovací a odstraňovací. Později bylo přidání práva na legislativní úrovni diskutováno, ale pouze jednou v průběhu příprav novelizace již účinného občanského zákoníku, avšak úprava nakonec nebyla navržena. Nelze proto dovozovat, že úmyslem zákonodárce bylo spojit zásah do pověsti s právem na odčinění nemajetkové újmy, a to i vzhledem ke skutečnosti, že úmysl zákonodárce nesměřoval k dosažení absolutní rovnosti mezi právy fyzických a právnických osob.³⁶⁹

V rámci mezinárodního srovnání Nejvyšší soud posuzoval právní úpravy vybraných evropských států, mezinárodní smlouvy i nezávazné dokumenty mezinárodního soukromého práva. Nejvyšší soud uvedl, že právo na odčinění nemajetkové újmy za neoprávněný zásah do pověsti právnické osoby neexistuje ve Francii, Německu, Nizozemsku, Belgii a Finsku. Naopak v Itálii a Slovinsku judikatura právo na odčinění újmy uznává.³⁷⁰ Dle Nejvyššího soudu právo nevyplývá ani z Principů evropského deliktního práva, Společného referenčního rámce ani z rozhodovací praxe ESLP.³⁷¹ Nejvyšší soud proto dospěl k závěru, že právo právnické osoby na odčinění nemajetkové újmy není tradičním institutem ani v poměrech evropského kontinentálního práva.³⁷²

S ohledem na ústavní východiska ochrany pověsti, zdůraznění zásadních rozdílů mezi ochranou přirozených práv člověka a osobnostních práv právnické osoby i na základě srovnání historických tuzemských předpisů a mezinárodních právních úprav poté Nejvyšší soud dovodil, že se o teleologickou mezeru v právu nejedná. Dovození práva na základě analogie proto není možné.

Dále Nejvyšší soud posuzoval, zda právo nevyplývá z přímo použitelného ustanovení mezinárodního práva. Konstatoval, že mezinárodní smlouvy otázku odčinění nemajetkové újmy způsobené neoprávněným zásahem do pověsti právnické osoby neupravují a že ani v unijním právu není tato problematika harmonizována. Uzavřel proto, že právo nelze dovodit z žádného přímo použitelného ustanovení mezinárodního práva.³⁷³

S ohledem na absenci výslovného zákonného ustanovení, nemožnost použití analogie kvůli neexistenci teleologické mezery a absenci přímo použitelné normy mezinárodního práva Nejvyšší soud dospěl k závěru, že dle současné právní úpravy právnickým osobám bez dalšího nenáleží právo na odčinění nemajetkové újmy způsobené zásahem do jejich pověsti. Právnickým osobám

³⁶⁹ Tamtéž, odst. 114 – 120 a 139.

³⁷⁰ Tamtéž, odst. 76 a 78.

³⁷¹ Tamtéž, odst. 96 – 100.

³⁷² Tamtéž, odst. 133.

³⁷³ Tamtéž, odst. 89 – 94 a 142.

může být nemajetková újma odčiněna pouze tehdy, pokud tak bylo ujednáno, případně pokud tak zákon v daném případě stanoví, což však nečiní v případě ochrany pověsti právnických osob.

5.2.1.3. Navazující rozhodnutí

Nejvyšší soud potvrdil svůj závěr vyjádřený v rozsudku ve věci sp. zn. 23 Cdo 327/2021 i v dalších rozhodnutích.³⁷⁴ Výslovně uvedl, že neshledává důvod se od vyjádřeného závěru odchýlit,³⁷⁵ a to ani na základě argumentace dovolatelů, kteří se snažili jeho názor zvrátit.

Jeden z dovolatelů argumentoval, že uvedený závěr představuje velmi sofistikované odůvodnění nespravedlnosti, když „*škůdcům otevírá pole možností, jak proti právnickým osobám volně zasahovat s jistotou, že takový akt zůstane nepotrestán*“.³⁷⁶ Nejvyšší soud argumentaci odmítl a blíže zdůvodnil, proč považuje svůj závěr za správný a nepředstavuje vytýkané odůvodnění nespravedlnosti. Nejvyšší soud zdůraznil, že se nezabýval pouze jazykovým výkladem, přestože znění § 2894 odst. 2 o. z. považuje za zcela jednoznačné, ale právní normu interpretoval postupem, který je v souladu s judikaturou Ústavního soudu. Uvedl, že na základě použitých výkladových metod, a to konkrétně metody teleologické, systematické, historické a komparativní, a s ohledem na soulad výkladu z ústavního i mezinárodního hlediska, nemohl dospět k jinému závěru.

Pokud by dospěl k jinému závěru, rozhodnutí by se nezakládalo na racionální argumentaci. Jednalo by se o libovůli soudu porušující svrchované rozhodnutí zákonodárce a ústavní zásady svrchovanosti zákona a vázanosti soudu zákonem. Nejvyšší soud zdůvodnil, že zvláště při posuzování existence deliktního závazku musí být „*rozhodující výhradně obsah zákonné úpravy, neboť není (nesmí být) zákonného deliktu bez zákona a nelze bez zákona založit komukoli deliktní odpovědnost (např. proto, že se to může jinému subjektivně jevit jako „spravedlivé“)*“.³⁷⁷

K argumentu nepotrestání škůdce zasahujícího do pověsti právnické osoby Nejvyšší soud připomněl, že trestání jednotlivců není účelem soukromého práva. Soukromé právo slouží k úpravě vzájemných práv a povinností osob, a to v souladu s § 1 odst. 1 o. z. nezávisle na právu veřejném. Dodal, že právní úprava poskytuje poškozené právnické osobě prostředky ochrany, a to nárok zdržovací a odstraňovací, případně též nárok na náhradu škody nebo vydání bezdůvodného obohacení. Nejvyšší soud dodává, že stejná ochrana náleží též fyzickým osobám v situacích, kdy zákon zvláště nestanoví povinnost odčinit jim nemajetkovou újmu spojenou

³⁷⁴ Viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2022, sp. zn. 29 Cdo 2654/2020; usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 2023, sp. zn. 23 Cdo 2683/2022; usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2023, sp. zn. 23 Cdo 444/2023; usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2023, sp. zn. 23 Cdo 3675/2022.

³⁷⁵ Viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2023, sp. zn. 23 Cdo 444/2023.

³⁷⁶ Tamtéž.

³⁷⁷ Tamtéž.

se zásahem do jejich absolutních práv. Jako příklad zmiňuje citovou újmu, kterou vyvolá zabití domácího zvířete.³⁷⁸

5.2.2. Městský soud v Praze

Městský soud v Praze se odchýlil od rozsudku Nejvyššího soudu ve věci sp. zn. 23 Cdo 327/2021. Dospěl k opačnému závěru, tedy že právníkům osobám náleží právo na odčinění nemajetkové újmy způsobené zásahem do jejich pověsti. Dle Městského soudu v Praze se jedná o mezeru v zákoně, kterou je třeba vyplnit pomocí analogie, a to dokonce bez ohledu na to, zda se jednalo pouze o opomenutí zákonodárce, nebo jeho skutečný úmysl.³⁷⁹

Úvodem připomněl, že pověst právníkové osoby požívá ochrany i na ústavní úrovni. Městský soud sice souhlasí s Nejvyšším soudem v tom, že ústavní ochrana pověsti právníkové osoby nemusí zahrnovat i právo na odčinění nemajetkové újmy. Dodává však, že ústavní garance práva je důležitým argumentem ve prospěch použití analogie pro překlenutí mezery zákona.³⁸⁰

Ve prospěch použití analogie dle Městského soudu svědčí též to, že právo na odčinění nemajetkové újmy právní řád, včetně občanského zákoníku, právníkům osobám přiznává v mnoha srovnatelných, nebo dokonce i méně závažných situacích. Absence výslovného přiznání tohoto práva při neoprávněném zásahu do pověsti je proto dle Městského soudu v Praze „nepřijatelným, nespravedlivým a bezohledným uspořádáním práv“ a je nutno ji překlenout.³⁸¹

Městský soud je přesvědčen, že absence výslovného uvedení práva není skutečným úmyslem zákonodárce a výsledkem do detailu promyšleného promítnutí koncepce právníků osob jako fiktivních právních útvarů. Dle jeho názoru se totiž žádná taková koncepce v českém právním řádu ani neuplatňuje. S ohledem na absenci jakékoliv zmínky o záměrném nepřiznání práva v důvodové zprávě je naopak zřejmé, že se jedná o stav zákonodárcem nezamýšlený. Pokud by měla současná úprava záměrně oslabit práva právníků osob ve srovnání s předchozí úpravou, dle Městského soudu v Praze by tato skutečnost byla zmíněna v důvodové zprávě.³⁸²

Městský soud dále upozorňuje, že neexistuje rozumný důvod, proč by při zásahu do pověsti mohla být nahrazena újma majetková, zatímco újma nemajetková nikoliv. Existuje totiž řada právníků osob, kterým vznikne pouze újma nemajetková.³⁸³ Dále je nelogické, aby bylo odčinění nemajetkové újmy přiznáno, pokud by k zásahu do pověsti došlo v hospodářské soutěži

³⁷⁸ Tamtéž.

³⁷⁹ Viz rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 3. 11. 2022, sp. zn. 22 Co 200/2022, odst. 31 a 32.

³⁸⁰ Tamtéž, odst. 29.

³⁸¹ Tamtéž, odst. 32.

³⁸² Tamtéž, odst. 34.

³⁸³ Tamtéž, odst. 37.

nebo neoprávněným zásahem veřejné moci, zatímco při zásahu mimo hospodářskou soutěž nebo jednáním soukromého subjektu nikoliv, přestože by se jinak jednalo o shodné situace.³⁸⁴

Městský soud v Praze je dále přesvědčen, že analogií je třeba překlenout mezeru v zákoně i tehdy, pokud by nezařazení práva na ochranu pověsti mezi případy odčinění újmy bylo skutečným úmyslem zákonodárce. V této souvislosti odkazuje na náleží Ústavního soudu ze dne 23. 6. 2020 ve věci sp. zn. IV. ÚS 2257/18,³⁸⁵ kterým Ústavní soud judikoval, že právo na odpověď dle tiskového zákona je třeba analogicky aplikovat i v prostředí internetových médií, přestože dle znění tiskového zákona se toto právo vztahuje pouze k periodickému tisku.³⁸⁶ Městský soud v Praze upozorňuje na podobnost obou případů. V obou se jedná o zásah do pověsti právnické osoby a ani jedno právo nelze přímo dovozovat z ústavního pořádku nebo z mezinárodního či unijního práva.³⁸⁷ Pokud Ústavní soud na základě analogie dovedl právo na odpověď v internetových médiích, mělo by být dovozeno též právo na odčinění nemajetkové újmy při zásahu do pověsti.

Proti rozsudku Městského soudu v Praze bylo podáno dovolání. Nejvyšší soud sice vyjádřil nesouhlas s tím, že Městský soud nerespektuje judikaturu Nejvyššího soudu, ale shledal dovolání nepřijatelným.³⁸⁸ Uvedené závěry rozsudku Městského soudu však byly znovu potvrzeny Městským soudem v jiném řízení.³⁸⁹ Proti pozdějšímu rozsudku bylo podáno odvolání, o kterém doposud nebylo rozhodnuto.

5.2.3. Ústavní soud

Ústavní soud se doposud meritorně nevyjádřil k otázce práva právnické osoby na odčinění nemajetkové újmy způsobené zásahem do její pověsti. Zatím tak není zřejmé, zda se přikloní na stranu Nejvyššího soudu, nebo Městského soudu v Praze.

Proti rozsudku Nejvyššího soudu ve věci sp. zn. 23 Cdo 327/2021 sice podaly ústavní stížnost jak zasažená právnická osoba (žalobce), tak osoba, která do pověsti zasáhla (žalovaný). Žalovaný však rozporoval pouze posouzení podmínek vzniku odpovědnosti za zásah do pověsti a s tím spojený odstraňovací nárok, nikoliv otázku neexistence nároku satisfakčního. Ústavní soud se proto za základě stížnosti žalovaného nezabýval hlavním závěrem Nejvyššího soudu ve věci sp. zn. 23 Cdo 327/2021, tedy že právnickým osobám při zásahu do pověsti nenáleží právo

³⁸⁴ Tamtéž, odst. 39.

³⁸⁵ Tamtéž, odst. 48 a 49.

³⁸⁶ Viz náleží Ústavního soudu ze dne 23. 6. 2020, sp. zn. IV. ÚS 2257/18, odst. 58.

³⁸⁷ Viz rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 3. 11. 2022, sp. zn. 22 Co 200/2022, odst. 49.

³⁸⁸ Viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 2. 2024, sp. zn. 23 Cdo 429/2023-II.

³⁸⁹ Viz rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 21. 12. 2022, sp. zn. 32 Cm 31/2021, odst. 37 a násl.

na odčinění nemajetkové újmy.³⁹⁰ Vzhledem k tomu, že Nejvyšší soud rozhodnutím ve věci sp. zn. 23 Cdo 327/2021 věc vrátil k řízení soudu prvního stupně, ústavní stížnost zasažené právnické osoby byla odmítnuta pro předčasnost. Ústavní soud se tak věci meritorně nezabýval.³⁹¹

Z dosavadního přístupu v jiných řízeních však lze usuzovat, že Ústavní soud pravděpodobně dospěje k závěru, že právnická osoba se může domáhat přiměřeného zadostiučinění při zásahu do své pověsti.

Ústavnímu soudu byly předloženy dvě ústavní stížnosti, jejichž předmětem je nesouhlas stěžovatelů s názorem Nejvyššího soudu. V jedné věci byla věc předložena k rozhodnutí plénu³⁹², v druhém případě bylo řízení o ústavní stížnosti přerušeno do doby rozhodnutí pléna³⁹³. V plenárním řízení bylo následně řízení o ústavní stížnosti přerušeno a plénem zahájilo řízení o zrušení § 135 a § 2984 odst. 2 o. z., což jsou základní východiska právní úpravy odčinění nemajetkové újmy při zásahu do pověsti právnické osoby. Plénem dospělo k závěru, že by ustanovení mohla být v rozporu s ústavním pořádkem, a to zejména s čl. 10 odst. 1 Listiny. Proto nejprve posoudí jejich ústavnost, než rozhodne o ústavní stížnosti.³⁹⁴ Tento přístup naznačuje, že Ústavní soud není přesvědčen o správnosti závěru Nejvyššího soudu.

S Nejvyšším soudem přitom zřejmě nesouhlasí ani senát Ústavního soudu, který věc plénu předložil. Dle odůvodnění předkládacího usnesení odůvodňuje postoupení věci plénu skutečnost, že klíčový rozsudek Nejvyššího soudu byl publikován ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, a senát proto považuje za vhodné, aby se k otázce vyjádřilo přímo plénium. V této souvislosti odkázal na plenární náleží Ústavního soudu ve věci, která byla sice skutkově odlišná, ale procesně velmi podobná. I v této věci Nejvyšší soud dospěl ke kontroverznímu názoru, který byl publikován ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek. Plénium Ústavního soudu jej však následně shledalo protiústavním a rozhodnutí Nejvyššího soudu zrušilo.³⁹⁵ Pokud tedy senát předložil věc plénu s odkazem na uvedený plenární náleží, lze usuzovat, že senát zastává odlišný názor než Nejvyšší soud.

Přestože jsou zde náznaky, jaký názor Ústavní soud zastává, nezbývá než čekat na meritorní rozhodnutí ve věci a jestli Ústavní soud skutečně dovodí, že právnickým osobám právo na odčinění nemajetkové újmy způsobené zásahem do jejich pověsti náleží (k ústavně právní rovině dále viz kap. 5.5).

³⁹⁰ Viz usnesení Ústavního soudu ze dne 7. 6. 2022, sp. zn. IV. ÚS 573/22.

³⁹¹ Viz usnesení Ústavního soudu ze dne 28. 3. 2022, sp. zn. III. ÚS 803/22.

³⁹² Viz usnesení Ústavního soudu ze dne 26. 6. 2024, sp. zn. I. ÚS 2926/23.

³⁹³ Viz usnesení Ústavního soudu ze dne 17. 7. 2024, sp. zn. IV. ÚS 2672/23.

³⁹⁴ Viz usnesení Ústavního soudu ze dne 4. 9. 2024, sp. zn. Pl. ÚS 20/24.

³⁹⁵ Viz náleží Ústavního soudu ze dne 28. 5. 2024, sp. zn. Pl. ÚS 14/24.

5.3. Právní teorie

V komentářové literatuře se lze setkat se třemi skupinami názorů na existenci práva právnické osoby na odčinění nemajetkové újmy způsobené zásahem do její pověsti. V první řadě někteří autoři právo pouze nezmiňují ve výčtu práv, které právnickým osobám při zásahu do pověsti náleží, aniž by jej výslovně popírali či dovozovali.³⁹⁶ Druhou skupinu tvoří autoři, kteří právo výslovně neuznávají. Argumentují, že žádný zákon právo výslovně nepřiznává ve smyslu § 2894 odst. 2 o.z.³⁹⁷ Jelikož odčinění nemajetkové újmy je bez dohody stran možné pouze v případech, kdy to zákon zvlášť stanoví, což v tomto případě není splněno, právnickým osobám právo na odčinění nemajetkové újmy za zásah do pověsti nenáleží, a není proto možné jej přiznat bez opory v zákoně. Třetí skupina autorů právo právnickým osobám přiznává, a to buď bez bližšího odůvodnění³⁹⁸, nebo na základě analogie³⁹⁹.

Otázce práva na odčinění nemajetkové újmy se kromě komentářové literatury věnuje i jiná odborná právnická literatura, opět však s nejednoznačným závěrem.

Ve prospěch existence práva zaznívají argumenty, že právnická osoba může pociťovat i nemajetkovou újmu, což občanský zákoník ostatně na několika místech sám připouští. Újma může právnické osobě vzniknout zejména prostřednictvím újmy vzniklé fyzickým osobám v ní působícím, proto je na místě, aby se právnická osoba mohla domáhat odčinění nemajetkové újmy způsobené neoprávněným zásahem do její pověsti. Právo lze poté dovodit na základě rozumné interpretace zákona. V úvahu připadá zejména dovození práva analogicky z úpravy nekalé soutěže dle § 2988 o. z., protože jednání v hospodářské soutěži lze vykládat značně široce.⁴⁰⁰ Dle mého názoru ale ani extenzivní výklad nezajistí, že pod hospodářskou soutěž budou podřaditelná veškerá jednání zasahující do pověsti právnických osob. Zejména neziskovým právnickým osobám ochrana proti nekalé soutěži neposkytne účinnou právní ochranu, jelikož zásahy do jejich pověsti nebudou spadat pod jednání v hospodářské soutěži. Možná proto někteří autoři navrhnou dovést právo přímo z § 2951 odst. 2 o. z. upravujícího způsob odčinění nemajetkové újmy,⁴⁰¹ aniž by se však vypořádali s § 2894 odst. 2 o. z., dle kterého lze nemajetkovou újmu odčinit jen v případech stanovených zákonem nebo ujednaných stranami.

³⁹⁶ Viz LASÁK, op. cit. 42, s. 520 a násl. [Dostupné online, cit. 14. 10. 2023]

³⁹⁷ Viz SVEJKOVSKÝ, op. cit. 43, s. 43. [Dostupné online, cit. 14. 10. 2023]

Shodně i CHALOUPKOVÁ, HOLÝ a URBÁNEK, op. cit. 109, s. 375, marg. č. 4. [Dostupné online, cit. 14. 10. 2023].

³⁹⁸ Viz DVOŘÁK, op. cit. 109. [Dostupné online, cit. 14. 10. 2023]

³⁹⁹ Viz JANOŠEK, op. cit. 18, marg. č. 11. [Dostupné online, cit. 14. 10. 2023].

⁴⁰⁰ Viz HAJN, Petr. Může právnická osoba utrpět nemajetkovou újmu? [Dostupné online, cit. 25. 3. 2024].

Obdobně též ONDREJOVÁ, ŘÍMANOVÁ a ZVONÍČEK, op. cit. 55, str. 90.

⁴⁰¹ Viz TICHÝ, Luboš a DUBICKÝ, Jan. Náhrada nemajetkové újmy právnické osoby?. [Dostupné online, cit. 30. 3. 2024]

Odpůrci existence práva uvádějí, že právnická osoba není člověk a její podstata je majetková. Existuje tak výrazný rozdíl mezi pověstí člověka a právnické osoby, protože újma způsobená na pověsti právnické osoby nemá žádný morální rozměr. Právnické osobě proto zásahem do pověsti může vzniknout pouze majetková škoda, nikoliv nemajetková újma. Na základě současného znění občanského zákoníku proto právnickým osobám bez dalšího právo na odčinění nemajetkové újmy způsobené zásahem do pověsti nenáleží. Pokud by právnickým osobám mělo být přiznáno, bylo by nutné novelizovat občanský zákoník a právo do něj výslovně doplnit,⁴⁰² ale nelze jej dovozovat ze současné právní úpravy.

Ani právní teorie tak neposkytuje jednoznačnou odpověď na otázku existence práva na odčinění nemajetkové újmy způsobené zásahem do pověsti právnické osoby.

Na základě uvedených poznatků a argumentů bude dále posouzeno, zda výslovné nepřiznání práva bez dalšího znamená, že právnickým osobám toto právo nenáleží s ohledem na § 2894 odst. 2 o. z., nebo zda je možné jej dovést jiným způsobem, a to na základě analogie, ústavního pořádku nebo přímo použitelného ustanovení mezinárodního práva.

5.4. Analogie

Ustanovení § 10 o. z. umožňuje překlenout mezeru v zákoně pomocí analogie. Komentářová literatura⁴⁰³ i judikatura⁴⁰⁴ však zdůrazňují, že analogií je možné překlenout mezeru zákona pouze tehdy, pokud se jedná o mezeru, kterou zákonodárce nezamýšlel. Naopak pokud zákonodárce určitou situaci neupravil úmyslně, použití analogie není možné, protože by se jednalo o narušení dělby moci mezi mocí zákonodárnou a soudní.

Před použitím analogie je proto třeba zkoumat úmysl zákonodárce, zda danou problematiku neupravil úmyslně, nebo ji pouze upravit opomněl. Přitom je třeba vzít v úvahu výklad historický i teleologický a zkoumat záměr a rozhodnutí zákonodárce i objektivní důvody právní úpravy a obecné právní principy, včetně principu rovnosti.⁴⁰⁵ Na opomenutí zákonodárce je možné usuzovat tehdy, pokud se nezabýval účelem daného právního předpisu nebo právního řádu jako

⁴⁰² Viz ELIÁŠ, Karel. Úvahy nad právem a jeho ohýbáním. [Dostupné online, cit. 25. 3. 2024] Právní rozhledy, 2022, č. 18, s. 611-620.

⁴⁰³ LAVICKÝ, Petr. § 10 [Analogie]. V: LAVICKÝ, Petr a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1 – 654), s. 68, marg. č. 8. [Dostupné online, cit. 28. 10. 2023].

⁴⁰⁴ Např. nález Ústavního soudu ze dne 27. 3. 2014, sp. zn. III. ÚS 2264/13, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 8. 2021, sp. zn. 25 Cdo 2479/2020, a rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 23. 4. 2014, sp. zn. 6 Ads 99/2013-18.

⁴⁰⁵ Viz REMEŠ, Jiří. § 10 [Dotváření práva, analogie legis, analogie iuris]. V: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. Občanský zákoník, marg. č. 5. [Dostupné online, cit. 28. 10. 2023].

Shodně i LAVICKÝ, op. cit. 403, s. 68, marg. č. 8. [Dostupné online, cit. 28. 10. 2023]
Dále PELIKÁNOVÁ, Irena a PELIKÁN, Robert. § 10 [Analogie a jiné způsoby zaplňování mezer v zákoně]. V: ŠVESTKA, Jiří, DVORÁK, Jan, FIALA, Josef a kol. Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1 – 654). [Dostupné online, cit. 28. 10. 2023].

celku, jeho základními principy a chráněnými hodnotami.⁴⁰⁶ Naopak, pokud se zákonodárce těmito hledisky zabýval, přes to se rozhodl určitou otázku neupravit, nejedná se zřejmě o pouhé opomenutí, ale skutečný záměr zákonodárce, který je třeba respektovat. Pokud se jedná o úmyslnou mezeru zákona, není možné ji překlenout analogií, protože soud není oprávněn nahrazovat vůli zákonodárce, ale pouze korigovat jeho případná opomenutí.

V otázce práva právnické osoby na odčinění nemajetkové újmy způsobené zásahem do pověsti je tak třeba posoudit úmysl zákonodárce, zda bylo výslovné nepřiznání práva záměrné. Pokud se zákonodárce právem při legislativních přípravách blíže zabýval a následně jej právnickým osobám nepřiznal, zřejmě se jedná o jeho záměr. Obzvlášť, pokud zákonodárce své rozhodnutí odůvodnil. Naopak pokud se zákonodárce této otázce nevěnoval buď vůbec, nebo pouze okrajově, zřejmě se jedná pouze o neúmyslné opomenutí. V této souvislosti je důležité posoudit, zda zákonodárce zvažoval účel daného práva z hlediska ochrany pověsti právnické osoby, účel občanského zákoníku i celého právního řádu a právních principů. Zvláštní pozornost je třeba věnovat principu rovnosti, a to rovnosti fyzických a právnických osob i mezi právnickými osobami navzájem ve srovnatelných situacích.

Ale ani pokud by zákonodárce právo právnickým osobám nepřiznal záměrně, nemusí být analogie bez dalšího vyloučena. Ústavní soud totiž dovodil výjimky, při jejichž splnění je použití analogie možné i přes přímý úmysl zákonodárce. Těmi jsou změna faktických poměrů nebo změna právní úpravy. Ústavní soud judikoval, že pokud dojde „*k následné změně faktického stavu či právního řádu, která teprve způsobí či značně zesílí rozpornost zkoumaného ustanovení s teleologickým pozadím právního řádu, obecně nelze již hovořit o tom, že tento stav byl zákonodárcem chtěný, když se rozhodoval za zcela jiných podmínek; pak dotváření práva obecně přípustné je*“.⁴⁰⁷ Pokud tedy dojde ke změně faktických poměrů nebo právní úpravy, která způsobí nebo zesílí rozpor daného ustanovení s účelem zákona, lze analogií překlenout i původně zamýšlenou mezeru zákona.

Lze tedy uzavřít, že pokud zákonodárce pouze opomněl přiznat právnickým osobám právo na odčinění nemajetkové újmy způsobené zásahem do jejich pověsti, jednalo by se o nezamýšlenou mezeru v zákoně a právo by bylo možné analogicky dovodit. Naopak pokud bylo záměrem zákonodárce právo nepřiznat, nelze jej následně dovodit na základě analogie, ledaže by se od přijetí občanského zákoníku změnily faktické nebo právní poměry, které by odůvodňovaly právo dovodit i následně.

⁴⁰⁶ Srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 2. 12. 2020, sp. zn. 8 As 319/2018-59.

⁴⁰⁷ Viz náleží Ústavního soudu ze dne 27. 3. 2014, sp. zn. III. ÚS 2264/13.

5.4.1. Předchozí právní úprava

Dle předchozího občanského zákoníku z roku 1964 byla ochrana pověsti právnické osoby upravena v § 19b. Obdobně jako § 135 o. z., i § 19b o. z. z roku 1964 upravoval jak název právnické osoby, tak i ochranu její pověsti, ale ne ochranu soukromí. Dle § 19b odst. 2 o. z. z roku 1964 bylo možné domáhat se při neoprávněném užití názvu právnické osoby zdržení se neoprávněného užívání nebo odstranění závadného stavu. Dle § 19b odst. 3 o. z. z roku 1964 stejné nároky náležely právnické osobě i při neoprávněném zásahu do její dobré pověsti. Na rozdíl od současné právní úpravy ale § 19b odst. 2 o. z. z roku 1964 spojoval neoprávněné užití názvu i s nárokem satisfakčním, což dle odst. 3 téhož ustanovení platilo i pro neoprávněný zásah do pověsti. Předchozí občanský zákoník z roku 1964 tak výslovně přiznával právnickým osobám právo na odčinění nemajetkové újmy způsobené zásahem do pověsti. Zasažené právnické osoby se mohly domáhat poskytnutí přiměřeného zadostiučinění, které mohlo být požadováno i v penězích.⁴⁰⁸

Právo na odčinění nemajetkové újmy způsobené zásahem do pověsti právnických osob bylo dokonce původně považováno za širší než právo, které náleželo fyzickým osobám při zásahu do jejich osobnostního práva. Dle § 13 odst. 2 o. z. z roku 1964, který upravoval ochranu osobnosti člověka, totiž platilo, že právo požadovat náhradu nemajetkové újmy v penězích má fyzická osoba jen tehdy, pokud by nebylo dostačující nahradit vzniklou újmu přiznáním přiměřeného zadostiučinění v jiné formě, tedy omluvou jako morální satisfakcí. Peněžité satisfakce měla být přiznávána jen tehdy, pokud zásah do osobnosti člověka vyvolal závažné následky, zejména v případech, kdy byla ve značné míře snížena důstojnost člověka nebo jeho vážnost ve společnosti.⁴⁰⁹ V případě ochrany pověsti právnických osob však podobná podmínka chyběla. Ustanovení § 19b o. z. z roku 1964 uvádělo pouze to, že zasažená právnická osoba může požadovat přiměřené zadostiučinění, a to i v penězích.

Vyvstala proto otázka, jestli právnickým osobám právo na odčinění nemajetkové újmy formou peněžité satisfakce vzniká bez dalšího pouze na základě zásahu do pověsti právnické osoby, nebo zda bylo nezbytné vycházet analogicky z ochrany osobnosti člověka a peněžitou náhradu přiznat až tehdy, pokud k odčinění újmy nepostačovala omluva. V právní teorii převažoval první uvedený názor, tedy že odčinění újmy v penězích může být přiznáno vždy, bez ohledu na to, zda by k odčinění způsobené újmy postačovala omluva.⁴¹⁰ S tímto závěrem se nejdříve ztotožnil

⁴⁰⁸ Viz § 19b o. z. z roku 1964.

⁴⁰⁹ Srov. § 13 o. z.

⁴¹⁰ Viz FIALA, op. cit. 79, str. 113, marg. č. 6.

Shodně i TERYNGEL, Jiří. K možnostem ochrany dobrého jména právnické osoby, str. 13. Dále DEVÁTÝ a TOMAN, op. cit. 13, str. 63 a 64.

i Nejvyšší soud, který judikoval, že ochrana pověsti právnických osob je v otázce práva na odčinění nemajetkové újmy skutečně širší než ochrana osobnosti člověka, a to s ohledem na absenci podmínění peněžité satisfakce nedostatečným odčiněním nemajetkové újmy omluvou.⁴¹¹ Vzhledem k tomu, že § 19b o. z. z roku 1964 nepreferuje nepeněžitou satisfakci, zasažené právnické osoby se mohly domáhat odčinění újmy v penězích přímo. Soud navíc ani nebyl oprávněn posuzovat, zda by k odčinění újmy postačovala nepeněžitá satisfakce. Pokud došlo k zásahu do pověsti právnické osoby a zasažená právnická osoba uplatnila nárok na přiměřené zadostiučinění v penězích, soud nemohl návrh na peněžitou satisfakci zamítnout, ale případně pouze snížit její výši.⁴¹²

Později se však judikatura od tohoto závěru odklonila. Nejvyšší soud uvedl, že přestože § 19b o. z. z roku 1964 nepodmiňuje poskytnutí zadostiučinění v peněžité formě, na rozdíl od § 13, z § 13 je třeba analogicky vycházet. Proto právnickým osobám nelze přiznat peněžitou satisfakci, pokud by postačovalo poskytnutí zadostiučinění nepeněžitou formou.⁴¹³

Přestože ochrana pověsti právnických osob nakonec nebyla v otázce práva na přiznání zadostiučinění v penězích širší než ochrana osobnosti člověka, z hlediska existence práva na odčinění nemajetkové újmy byla stejná. Osoby fyzické i právnické se mohly domáhat odčinění nemajetkové újmy způsobené zásahem do jejich pověsti, a to i v penězích, pokud vzniklou újmu nebylo dostatečně odčinit omluvou.

Ochrana pověsti právnické osoby byla do občanského zákoníku z roku 1964 doplněna až novelou⁴¹⁴ s účinností od 1. 1. 1992. Do té doby podobné ustanovení v českém právním řádu chybělo.⁴¹⁵ Pověst právnické osoby tak nebyla chráněna, a zasaženým právnickým osobám proto nenáleželo ani právo na odčinění nemajetkové újmy. Dle důvodové zprávy k novele přitom bylo důvodem doplnění § 19b do občanského zákoníku z roku 1964 odstranění nedostatku dosavadní právní úpravy, který spočíval v tom, že „*úprava právního postavení právnických osob byla kusá a nedostatečná.*“⁴¹⁶ Důvodová zpráva též na několika místech zmiňuje rovnost fyzických a právnických osob jako subjektů právních vztahů,⁴¹⁷ byť ne v oblasti práv osobnostní povahy.

K opačnému názoru viz ELIÁŠ, Karel, NYKODÝM, Jiří. § 19b [Název]. V: ŠVESTKA, Jiří, SPÁČIL, Jiří, ŠKÁROVÁ, Marta, HULMÁK, Milan a kol. Občanský zákoník I, II, str. 250, marg. č. 16.

⁴¹¹ Viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. 9. 2002, sp. zn. 28 Cdo 1375/2002.

⁴¹² Viz DEVÁTÝ a TOMAN, op. cit. 13, str. 63 a 64.

⁴¹³ Viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2004, sp. zn. 30 Cdo 842/2004.

⁴¹⁴ Viz zákon č. 509/1991 Sb., kterým se mění, doplňuje a upravuje občanský zákoník.

⁴¹⁵ K historii právní úpravy blíže viz TICHÝ a DUBICKÝ, op. cit. 401. [Dostupné online, cit. 23. 3. 2024]

Dále i PILÍK, op. cit. 37. [Dostupné online, cit. 23. 3. 2024]

⁴¹⁶ Viz důvodová zpráva k zákonu č. 509/1991 Sb., kterým se mění, doplňuje a upravuje občanský zákoník. Zvláštní část, k § 19a, 19b, 19c, 20, 20a.

⁴¹⁷ Tamtéž. Zvláštní část, článek I; k § 420 a 420a v oblasti náhrady škody; a k části osmé upravující závazkové právo.

Dle předchozí právní úpravy obsažené v § 19b o. z. z roku 1964 bylo právo na odčinění nemajetkové újmy spojeno přímo se zásahem do pověsti právnické osoby. Nebylo součástí obecného deliktního práva, proto pro jeho přiznání bylo podstatné pouze splnění podmínek odpovědnosti za zásah do pověsti. Podmínkami byly (1) existence zásahu (2) do dobré pověsti, (3) neoprávněnost zásahu a (4) příčinná souvislost mezi jednáním a zásahem. Odpovědnost za zásah do pověsti byla též založena na principu objektivní odpovědnosti, a nevyžadovalo se proto zavinění.⁴¹⁸ I nárok na odčinění nemajetkové újmy způsobené zásahem do pověsti tak vznikal bez ohledu na zavinění škůdce.

5.4.2. Přípravy občanského zákoníku

Vzhledem k tomu, že předchozí právní úprava přiznávala pověsti právnických osob poměrně širokou ochranu včetně výslovného práva na odčinění nemajetkové újmy, které bylo v jednom období pojímáno dokonce širěji než právo fyzických osob, je nezbytné posoudit, zda se zákonodárce zamýšlel od tohoto pojetí odchýlit. Je totiž nepochybné, že současná právní úprava obsažená v § 135 o. z. ochranu pověsti právnické osoby zužuje, protože už s ní výslovně nespojuje právo na odčinění nemajetkové újmy. To je nadále součástí pouze obecného deliktního práva. Otázkou zůstává, jestli to byl skutečný záměr zákonodárce, nebo jeho pouhé opomenutí, což je podstatné pro případné dovození existence práva na základě analogie.

S ochranou pověsti právnických osob se počítalo od počátku příprav občanského zákoníku. Dle věcného záměru zákona z roku 2000 měla být v nově připravovaném kodexu občanského práva upravena ochrana dobré pověsti právnických osob, a to obdobně jako je chráněna právní osobnost člověka. Věcný záměr neuváděl, že by se ochrana pověsti měla jakkoliv zužovat ve srovnání s dosavadním pojetím. Naopak hovořil o rozšíření ochrany osobnostních práv právnických osob.⁴¹⁹ Věcný záměr dále výslovně uváděl, že fyzické a právnické osoby jsou si v soukromoprávních vztazích rovny⁴²⁰ a ani ochranu osobnosti fyzických osob nenadřazoval ochraně práv osobnostní povahy právnických osob.

Též první zveřejněná verze občanského zákoníku se v oblasti ochrany pověsti významně neodchylovala od dosavadní úpravy. Stále obsahovala právo na odčinění nemajetkové újmy.⁴²¹ Již ale zdůraznila, že hlavní zásadou občanského práva nebude nadále rovnost osob, ale princip autonomie vůle, protože mezi fyzickými a právnickými osobami nemůže být dosaženo faktické rovnosti, a to především v oblasti osobních práv. Proto odmítla antropologizaci právnických osob

⁴¹⁸ Viz TICHÝ a DUBICKÝ, op. cit. 401. [Dostupné online, cit. 23. 3. 2024]

⁴¹⁹ Viz Věcný záměr občanského zákoníku z roku 2000, odst. 7.7. [Dostupné online, cit. 23. 3. 2024]

⁴²⁰ Tamtéž, odst. 2.2, odst. 6.2.1. – 6.4. [Dostupné online, cit. 23. 3. 2024]

⁴²¹ Viz Návrh občanského zákoníku z roku 2005, § 111. [Dostupné online, cit. 23. 3. 2024]

a zdůraznila, že právnické osoby jsou pouze umělé útvary vytvořené „*proto, aby sloužily zájmům člověka, nikoli proto, aby mu byly ve všem postaveny naroveň*“.⁴²²

Přestože druhý návrh občanského zákoníku již akcentoval nerovnost mezi fyzickými a právnickými osobami v oblasti práv osobnostní povahy, právo na odčinění nemajetkové újmy druhá zveřejněná verze stále obsahovala. Navíc doplnila právo domáhat se určení práva na ochranu pověsti, resp. neoprávněnosti zásahu do ní.⁴²³

Právo na odčinění nemajetkové újmy ani právo na určení neoprávněnosti už ale neobsahovala třetí verze návrhu občanského zákoníku, která byla předložena vládě,⁴²⁴ a to bez bližšího zdůvodnění v důvodové zprávě.⁴²⁵ Právo se již neobjevilo ani později v žádné z následujících verzí.

Z návrhu tak sice vymizelo právo na odčinění nemajetkové újmy, ale s ohledem na novou formulaci daného ustanovení bylo slovo újma přidáno přímo do skutkové podstaty. Doposud totiž návrhy stanovily, že právo na ochranu náleží právnické osobě, která byla *dotčena* v právech ke svému názvu, a stejná ochrana poté náležela právnickým osobám proti tomu, kdo *zasahuje* do její pověsti nebo soukromí.⁴²⁶ Návrh předložený vládě však skutkovou podstatu doplnil tak, že ochrana náleží jak právnickým osobám, které byly *dotčeny* zpochybněním svého práva k názvu, tak též osobám, které kvůli neoprávněnému zásahu *utrpěly újmu* do práva k názvu. V souvislosti s ochranou pověsti zůstalo zachováno, že právnickým osobám náleží stejná ochrana jako při zásahu do práva k názvu.⁴²⁷ Nabízí se proto otázka, zda zákonodárce skutečně odstranil právo na odčinění nemajetkové újmy, nebo zda pouze přeformuloval dané ustanovení, ale právo zachoval.

Na zachování práva lze usuzovat na základě toho, že zákonodárce nijak nezdůvodnil, proč odstranil výslovný odkaz na právo na odčinění nemajetkové újmy. Pokud by nepřiznání práva skutečně mělo být úmyslem zákonodárce, lze předpokládat, že by své rozhodnutí vyjádřil v důvodové zprávě a případně jej blíže odůvodnil s ohledem na to, o jak zásadní změnu se jedná ve srovnání s předchozí právní úpravou. Zákonodárce však nic z toho neučinil, naopak odkázal na věcný záměr, který právo na odčinění újmy se zásahy do pověsti spojoval. V důvodové zprávě je uvedeno, že „*Ve shodě s věcným záměrem se rozšiřuje ochrana dalších práv spojených s právní osobností právnické osoby, přičemž se opouští dosavadní termín „dobrá pověst“*“.⁴²⁸ Důvodová

⁴²² Tamtéž, část B. hlavní principy, k § 19 až 27. [Dostupné online, cit. 23. 3. 2024]

⁴²³ Viz Návrh občanského zákoníku z roku 2007, § 121. [Dostupné online, cit. 23. 3. 2024]

⁴²⁴ Viz Návrh občanského zákoníku z roku 2009, § 134. [Dostupné online, cit. 23. 3. 2024]

⁴²⁵ Viz Důvodová zpráva k návrh občanského zákoníku z roku 2009, k § 131 až 134. [Dostupné online, cit. 23. 3. 2024]

⁴²⁶ Viz Návrh občanského zákoníku z roku 2005, § 111. [Dostupné online, cit. 23. 3. 2024]

Dále viz Návrh občanského zákoníku z roku 2007, § 121. [Dostupné online, cit. 23. 3. 2024]

⁴²⁷ Viz Návrh občanského zákoníku z roku 2009, § 134. [Dostupné online, cit. 23. 3. 2024]

⁴²⁸ Viz důvodová zpráva k návrh občanského zákoníku z roku 2009, k § 131 až 134. [Dostupné online, cit. 23. 3. 2024]

zpráva tak hovoří dokonce o rozšíření ochrany práv osobnostní povahy, což patrně vysvětluje rozšíření ochrany z *dobré* pověsti na jakoukoliv pověst a nově zavedenou ochranu soukromí právnické osoby. Důvodová zpráva dále výslovně uvádí, že se opouští pojem dobrá pověst, přestože tato skutečnost je patrná přímo ze znění zákona. Pokud tedy důvodová zpráva neuvádí, že se opouští též právo na odčinění nemajetkové újmy, lze předpokládat, že zákonodárce odněti práva nezamýšlel. Vzhledem k tomu, že tato skutečnost není zřejmá přímo ze znění zákona, zákonodárce by se k zamýšlenému nepřiznání práva zřejmě blíže vyjádřil, když vysvětlil i zcela zřejmou změnu spočívající v opuštění ochrany pouze *dobré* pověsti. Nelze tedy usuzovat na to, že nepřiznání práva na odčinění nemajetkové újmy způsobené zásahem do pověsti právnické osoby bylo skutečným úmyslem zákonodárce.

Pro úplnost je třeba dodat, že současný § 2894 odst. 2 o. z., který přiznává právo na odčinění nemajetkové újmy jen v zákonem stanovených případech nebo na základě dohody stran, se od počátku příprav občanského zákoníku příliš nezměnil. Od počátku tak bylo předpokládáno, že odčinění nemajetkové újmy nebude následkem každého deliktu, ale tuto povinnost bude možné škůdci uložit pouze tehdy, pokud tak zákon stanoví.⁴²⁹ Odůvodnění žádného z návrhů však nesvědčí o tom, že by se zamýšlelo omezit případy spojené s odčiněním nemajetkové újmy. Věcný záměr naopak uvádí, že se dosavadní pojetí škody rozšiřuje, a nadále proto bude možné domáhat se též odčinění nemajetkové újmy.⁴³⁰ Odůvodnění druhého návrhu dále uvádí, že „*případy, kdy poškozenému vznikne právo na náhradu - resp. odčinění - nemajetkové újmy, jsou pojaty dosti široce.*“⁴³¹ Zákonodárce tedy zřejmě zamýšlel spíše rozšířit případy spojené s odčiněním nemajetkové újmy než zúžit dosavadní úpravu, případně aspoň zachovat úroveň dosavadní ochrany. V důvodové zprávě k občanskému zákoníku je totiž uvedeno, že náhrada nemajetkové újmy se „*přiznává při protiprávních zásazích do osobních práv člověka nebo do obdobných (restriktivněji vymezených) práv právnické osoby. V tom směru se zásadně přejímá koncept dosavadní zákonné úpravy.*“⁴³² Z toho vyplývá, že zákonodárce zřejmě zamýšlel spojovat s ochranou pověsti právo na odčinění nemajetkové újmy i nadále.

Přípravné dokumenty vztahující se k občanskému zákoníku napovídají, že zákonodárce měl od počátku zájem chránit pověst právnické osoby. Žádná skutečnost nenasvědčuje tomu, že by se rozsah ochrany měl lišit od předchozí právní úpravy. Zákonodárce totiž původně právo výslovně přiznával a ze znění § 135 o. z. jej odstranil až následně. Současně však upravil

⁴²⁹ Viz Návrh občanského zákoníku z roku 2005, § 2401; dále Návrh občanského zákoníku z roku 2007, § 2583; a Návrh občanského zákoníku z roku 2009, § 2755. [Vše dostupné online, cit. 23. 3. 2024]

⁴³⁰ Viz Věcný záměr občanského zákoníku z roku 2000, odst. 1.4.3. [Dostupné online, cit. 23. 3. 2024]

⁴³¹ Viz Návrh občanského zákoníku z roku 2007, k § 2583 až 2588. [Dostupné online, cit. 23. 3. 2024]

⁴³² Viz důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Zvláštní část, k § 2951 až 2971.

skutkovou podstatu tak, aby se ochrany nadále mohly domáhat i právnické osoby, které utrpěly újmu neoprávněným zásahem do práva k názvu. V úvahu tak připadá vysvětlení, že zákonodárce právnickým osobám právo na odčinění nemajetkové újmy nikdy neodepřel. Pouze dané ustanovení přeformuloval, avšak bohužel nejednoznačně. Pokud by s právem k názvu bylo spojeno právo na odčinění nemajetkové újmy, bylo by spojeno i s ochranou pověsti, protože ochrana práva k názvu je dle § 135 odst. 2 o. z. podkladem pro ochranu pověsti.

Záměr zákonodárce zcela neobjasňuje ani zvažovaná novela občanského zákoníku, která v souvislosti s ochranou pověsti navrhovala znovuzavedení výslovného přiznání práva na odčinění nemajetkové újmy do § 135 o. z. Důvodem bylo, že právnickým osobám může zásahem do pověsti vzniknout i nemajetková újma, o čemž svědčí skutečnost, že soudy doposud právnickým osobám odčinění nemajetkové újmy přiznávaly. Pokud zásah do pověsti může vyvolat vznik nemajetkové újmy, nepřiznání práva na její odčinění by nedůvodně omezovalo ochranu pověsti právnických osob.⁴³³ Z připravované novely však nelze dovozovat, že by zákonodárce potvrdil, že právo na odčinění nemajetkové újmy způsobené zásahem do pověsti právnickým osobám nenáleží. Zákonodárce mohl pouze usilovat o vyjasnění nejasného znění zákona, proto navrhl právo uvést v § 135 o. z. výslovně, aniž by tím zpochybňoval dosavadní existenci práva.

Přestože zákonodárce zcela jednoznačně nevyjádřil, zda bylo jeho záměrem přiznat právnickým osobám při zásahu do pověsti též právo na odčinění nemajetkové újmy, neexistuje žádná skutečnost potvrzující to, že by zákonodárce zamýšlel právo odepřít. Přikláním se proto k závěru, že zákonodárce měl v úmyslu navázat na předchozí právní úpravu a právnickým osobám přiznat právo na odčinění nemajetkové újmy způsobené zásahem do jejich pověsti. Pokud by byl záměr zákonodárce opačný, upozornil by na to v některém z přípravných dokumentů k občanskému zákoníku, avšak nic takového neučinil. Naopak přípravné dokumenty svědčí spíše o tom, že zákonodárce skutečně zamýšlel právo zachovat.

5.4.3. Princip rovnosti

Pro závěr o přípustnosti použití analogie jsou relevantní i objektivní důvody právní úpravy a obecné právní principy, a to včetně principu rovnosti, který je v otázce odčinění nemajetkové újmy způsobené zásahem do pověsti obzvlášť významný. Závěr, že právnickým osobám bez dalšího nenáleží právo na odčinění nemajetkové újmy, kterou způsobil zásah do jejich pověsti, by totiž byl v rozporu s principem rovnosti, protože v jiných podobných situacích právnickým osobám toto právo náleží na základě speciálního ustanovení občanského zákoníku nebo jiného

⁴³³ Viz Pracovní text návrhu novely občanského zákoníku z 2014, cit. prostř. rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2021, sp. zn. 23 Cdo 327/2021, odst. 119.

zákonu. Situace se však liší pouze okolnostmi, které se netýkají některé z podmínek odpovědnosti za zásah do pověsti, proto nemohou odůvodňovat rozdílnou úroveň ochrany.

První příkladem je újma vzniklá v důsledku zásahu do pověsti způsobeného výkonem státní moci nebo územním samosprávným celkem dle zákona o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci. Dle § 31a z. o. platí, že se odčínuje též nemajetková újma způsobená nezákonným rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem.

Do pověsti právnické osoby může být ve dvou případech zasaženo stejným jednáním, které se liší pouze tím, že v jednom případě se zásahu dopustí soukromá osoba, zatímco ve druhém případě se zásahu do pověsti dopustí orgán veřejné moci. Je poté nespravedlivé, aby v prvním případě právnickým osobám nárok na odčinění nemajetkové újmy nenáležel, zatímco v druhém ano. Nespravedlnost je více patrná tehdy, když se v obou případech zásahu dopustí osoba určitým způsobem reprezentující veřejnou moc, jejíž jednání ale nebude státu nebo územně samosprávnému celku přičitatelné. Městský soud v Praze zmiňuje dva příklady. Pokud se zásahu dopustí člen vlády při úředním postupu, například při tiskové konferenci, právnickým osobám náleží nárok na odčinění nemajetkové újmy. Pokud ale stejný výrok pronese předseda politické strany vystupující za danou stranu, právnickým osobám nárok nenáleží, protože vystupování za politickou stranu není podřaditelné pod zákon o odpovědnosti. Obdobně je nepřipustné, aby existence práva závisela na tom, zda se úřední osoba dopustila excesu. Pokud by jednání úřední osoby nebylo excesem a bylo tedy přičitatelné státu nebo územnímu samosprávnému celku, právnickým osobám by náležel nárok na odčinění nemajetkové újmy. Naopak, pokud by se úřední osoba dopustila excesu, byť stejným jednáním, jen za jiných okolností, zásah do pověsti by se posuzoval dle občanského zákoníku, nikoliv dle zákona o odpovědnosti, a nebylo by poté spravedlivé, aby právnickým osobám v takovém případě nárok nenáležel.⁴³⁴

Podobně není žádoucí, aby právo na odčinění nemajetkové újmy záviselo na tom, zda k zásahu do pověsti došlo při jednání v rámci hospodářské soutěže, nebo mimo ni. Dle § 2988 o. z. platí, že osoba, jejíž právo bylo zasaženo nebo ohroženo nekalou soutěží, se může domáhat i odčinění nemajetkové újmy prostřednictvím přiměřeného zadostiučinění. Úprava nekalé soutěže se však dotýká zpravidla jen podnikatelů⁴³⁵, a to navíc ne každé jednání mezi podnikateli je pod nekalou soutěž podřaditelné, protože musí být splněny podmínky generální klauzule nekalé soutěže dle § 2976 odst. 1 o. z. Aby se jednalo o nekalou soutěž, jednání musí probíhat v hospodářském styku, být v rozporu s dobrými mravy soutěže a být způsobilé přivodit újmu

⁴³⁴ Viz rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 3. 11. 2022, sp. zn. 22 Co 200/2022, odst. 41.

⁴³⁵ Viz TICHÝ a DUBICKÝ, op. cit. 401. [Dostupné online, cit. 24. 3. 2024]

jiným soutěžitelům nebo zákazníkům. A ne každé jednání, byť uskutečňované mezi dvěma podnikateli, tyto podmínky splňuje.⁴³⁶

Není proto spravedlivé spojovat právo na odčinění nemajetkové újmy pouze s jednáním, které může být posouzeno jako výkon veřejné moci anebo nekalá soutěž. Posouzení, zda se jednalo o výkon veřejné moci nebo nekalou soutěž totiž nezávisí na samotném jednání, ale na jiných okolnostech, které nesouvisí s podmínkami odpovědnosti za zásah do pověsti. Tyto okolnosti by proto neměly odůvodňovat jinou úroveň ochrany zasažených právnických osob. Mohou nastat situace, kdy stejné jednání bude výkonem veřejné moci anebo nekalou soutěží, zatímco stejné jednání, jen uskutečněné za jiných okolností, výkonem veřejné moci ani nekalou soutěží nebude. Bylo by porušením zásady rovnosti, pokud by existence práva na odčinění nemajetkové újmy závisela pouze na okolnostech, za kterých bylo jednání učiněno, ale ne na jednáním samotném.

Pokud určité jednání zasahuje do pověsti právnické osoby, právnická osoba by proti tomuto jednání měla být chráněna stejně bez ohledu na to, kdo a za jakých okolností se zásahu dopouští. Pokud tedy právnickým osobám náleží právo na odčinění nemajetkové újmy způsobené v důsledku výkonu veřejné moci nebo nekalé soutěže, mělo by jim náležet stejné právo i v obdobných situacích, kdy jednání způsobující zásah do pověsti není podřaditelné pod žádnou speciální úpravu, která poškozeným výslovně přiznává právo na odčinění nemajetkové újmy. Výklad, dle kterého právnickým osobám na základě občanského zákoníku bez dalšího nenáleží právo na odčinění nemajetkové újmy způsobené zásahem do jejich pověsti, zatímco ve srovnatelných situacích na základě zvláštních zákonů ano, porušuje princip rovnosti, jelikož právnickým osobám ve srovnatelných situacích není poskytnuta stejná úroveň ochrany.

5.4.4. Zásah do práva k názvu právnické osoby

S ohledem na souvislosti odstranění výslovného práva na odčinění nemajetkové újmy ze současného § 135 o. z., kdy ale došlo k rozšíření skutkové podstaty uvedené v § 135 odst. 1 o. z. i na utrpění újmy do práva k názvu⁴³⁷ (viz kap. 5.4.2), je vhodné posoudit i v souvislosti s ochranou názvu, zda zákonodárce právo na odčinění nemajetkové újmy odstranil. Pokud by právnickým osobám při zásahu do jejich práva k názvu náleželo právo na odčinění nemajetkové újmy, náleželo by jim též v případě zásahu do pověsti, protože dle § 135 odst. 2 o. z. náleží

⁴³⁶ Blíže viz ONDREJOVÁ, Dana. § 2976 Základní ustanovení. V: ONDREJOVÁ, Dana. Nekalá soutěž v novém občanském zákoníku. [Dostupné online, cit. 24. 3. 2024]

⁴³⁷ Srov. § 135 odst. 1 o. z., dle kterého platí, že: „*Právnická osoba, která byla dotčena zpochybněním svého práva k názvu nebo která utrpěla újmu pro neoprávněný zásah do tohoto práva, nebo které taková újma hrozí, zejména neoprávněným užitím názvu, se může domáhat, aby bylo od neoprávněného zásahu upuštěno nebo aby byl odstraněn jeho následek.*“

právníckým osobám při zásahu do pověsti stejná ochrana jako v případě zásahu do práva k názvu.⁴³⁸

Ani v případě zásahu do práva k názvu však občanský zákoník právnické osobě právo na odčinění nemajetkové újmy výslovně nepřiznává. Ze znění § 135 odst. 1 o. z. je ale zřejmé, že právnická osoba může zásahem do práva k názvu utrpět újmu. Pokud zákonodárce uznal, že právnická osoba újmu utrpět může, je nelogické, pokud by současně zamýšlel odepřít jí právo na její odčinění. Pokud by zákonodárce skutečně neměl v úmyslu právnickým osobám právo na odčinění újmy přiznat, měl by své rozhodnutí vyjasnit a případně blíže odůvodnit v důvodové zprávě, což však neučinil, a to ani v žádném z dokumentů vztahujícím se k přípravám občanského zákoníku. Lze proto předpokládat, že pokud zákonodárce výslovně uznal, že právnické osoby mohou utrpět újmu zásahem do práva k názvu, bylo jeho záměrem, že tato újma má být též odčiněna.

Podmínku odčinění nemajetkové újmy uvedenou v § 2894 odst. 2 o. z. spočívající v tom, že odčinit nemajetkovou újmu je možné jen tehdy, pokud to zákon zvlášť stanoví, lze na základě § 135 o. z. považovat za splněnou. Ustanovení § 135 odst. 1 o. z. výslovně stanoví, že právnickým osobám může vzniknout újma a zákonodárce zřejmě zamýšlel umožnit odčinění této újmy, což lze považovat za zákonem stanovený případ odčinění nemajetkové újmy ve smyslu § 2894 odst. 2 o. z.

Nepřiznání práva na odčinění nemajetkové újmy v případě zásahu do práva k názvu by navíc porušovalo princip rovnosti, protože právo na odčinění újmy je spojeno se zásahem do práva k obchodní firmě.⁴³⁹ Obchodní firma je přitom názvem právnické osoby, pod kterým je podnikatel zapsán do obchodního rejstříku. Obchodní firma právnické osoby zapsané do obchodního rejstříku je tedy stejnou hodnotou jako název právnické osoby, ať už zapsané nebo nezapsané do obchodního rejstříku. Pokud je s obchodní firmou spojeno právo na odčinění nemajetkové újmy, není důvod, proč by stejné právo nemělo být spojeno též s názvem právnické osoby.

O tom, že zákonodárce nebyl vždy důsledný při výslovném stanovení práva na odčinění nemajetkové újmy, svědčí též skutečnost, že toto právo výslovně nespojuje ani se zásahem do jména člověka, ale v § 78 odst. 1 o. z. uvádí též jako způsob ochrany pouze nárok zdržovací a odstraňovací. Jméno člověka přitom dle komentářové literatury⁴⁴⁰ není přirozeným právem

⁴³⁸ Srov. § 135 odst. 2 o. z., dle kterého platí, že: „*Stejná ochrana náleží právnické osobě proti tomu, kdo bez zákonného důvodu zasahuje do její pověsti nebo soukromí (...).*“

⁴³⁹ Viz § 423 odst. 2 o. z. ve spojení s § 2988 o. z.

⁴⁴⁰ Viz TŮMA, Pavel. § 78 [Nároky ze zásahu do jména člověka]. V: LAVICKÝ, Petr a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1 – 654), str. 274, marg. č. 6.

člověka ve smyslu § 2956 o. z.⁴⁴¹, proto na základě tohoto ustanovení nelze dovodit právo na odčinění nemajetkové újmy způsobené zásahem do jména člověka. Důvodová zpráva k občanskému zákoníku blíže nezdůvodňuje, proč se zákonodárce odchýlil od předchozí právní úpravy, která se zásahem do jména člověka výslovně spojovala právo na odčinění nemajetkové újmy⁴⁴². Naopak z ní vyplývá, že návrh občanského zákoníku navazuje na dosavadní pojetí a zamýšlí ochranu jména dokonce rozšířit.⁴⁴³ Proto absenci výslovného uvedení práva na odčinění nemajetkové újmy v souvislosti s ochranou jména člověka nelze považovat za záměr zákonodárce, ale pouhé opomenutí a mezeru zákona. Obzvláště za situace, kdy občanský zákoník přiznává ochranu obchodní firmě, kterou může mít i člověk jako podnikající fyzická osoba.⁴⁴⁴ Jedná se přitom o stejnou situaci jako v případě zásahu do práva k názvu právnické osoby. Ani zde totiž zákonodárce výslovně neuvedl právo na odčinění nemajetkové újmy, ale z okolností je zřejmé, že nebylo jeho úmyslem právo právnickým osobám odeprít.

Z výše uvedených důvodů právnickým osobám v případě zásahu do práva k názvu náleží právo na odčinění nemajetkové újmy. Jelikož právnickým osobám, jejichž pověst byla neoprávněně zasažena, náleží stejná ochrana jako při zásahu do práva k názvu, právnickým osobám náleží též právo na odčinění nemajetkové újmy způsobené zásahem do jejich pověsti.

5.5. Ochrana pověsti na ústavní úrovni

Na základě čl. 10 odst. 1 Listiny má každý právo na to, aby byla zachována jeho dobrá pověst. Z čl. 10 ani jiného článku Listiny však nevyplývá, že by právo na zachování dobré pověsti zahrnovalo i právo na odčinění nemajetkové újmy způsobené zásahem do pověsti. Ústavní soud sice krátce po účinnosti současného občanského zákoníku z roku 2012 uvedl, že § 135 o. z. je v otázce ochrany pověsti právnických osob ekvivalentem § 19b o. z. z roku 1964,⁴⁴⁵ který právnickým osobám právo na odčinění nemajetkové újmy přiznával. Avšak vzhledem k tomu, že Ústavní soud sám poznamenal, že tento poznatek dodává pouze okrajově, nelze mu připisovat zásadní význam a dovozovat, že by tímto Ústavní soud potvrdil existenci práva na odčinění nemajetkové újmy. Srovnání obou ustanovení mělo zřejmě v daném kontextu vyjádřit pouze to, že úprava ochrany pověsti právnických osob, doposud zakotvená v § 19b o. z. z roku 1964, je nově

⁴⁴¹ Srov. § 2956 o. z., dle kterého platí, že: „Vznikne-li škůdci povinnost odčinit člověku újmu na jeho **přirozeném** právu chráněném ustanoveními první části tohoto zákona, nahradí škodu i nemajetkovou újmu, kterou tím způsobil (...)“

⁴⁴² Viz § 13 odst. 2 o. z. z roku 1964.

⁴⁴³ Viz důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Zvláštní část, k § 77 až 79.

⁴⁴⁴ Srov. rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 3. 11. 2022, sp. zn. 22 Co 200/2022, odst. 27.

⁴⁴⁵ Viz náleží Ústavního soudu ze dne 20. 2. 2018, sp. zn. I. ÚS 3819/14, odst. 25.

upravena v § 135 o. z. Ústavní soud patrně nemínil touto zmínkou závazně určit, že se jedná o zcela totožnou právní úpravu včetně existence práva na odčinění nemajetkové újmy.

Existenci práva tak nelze dovodit přímo na základě čl. 10 Listiny. Otázkou zůstává, jestli je možné právo dovodit z ústavního pořádku na základě jiného ustanovení nebo zda by Ústavní soud shledal výklad Nejvyššího soudu jako rozporný s ústavním pořádkem.

Není vyloučeno, že Ústavní soud nepřiznání práva na odčinění nemajetkové újmy jako rozporné s ústavním pořádkem shledá. Jak sice Ústavní soud opakovaně připomíná, jeho úkolem „není výklad podústavního práva a ani sjednocování jeho výkladu, jelikož tento úkol primárně náleží Nejvyššímu soudu“⁴⁴⁶, ale zkoumá pouze to, zda zvolený výklad není v rozporu s ústavním pořádkem, zejména s ústavně zaručenými základními právy účastníků řízení. Ústavní intenzity tak může dosáhnout i výklad práva přijatý obecnými soudy, pokud se v daném případě jedná „o zcela excesivní vybočení z dikce či smyslu aplikované zákonné normy“.⁴⁴⁷ S ohledem na to, že zásah do pověsti nelze považovat za úmysl zákonodárce, ale za mezeru v zákoně a právo by mělo být dovozeno na základě analogie, může se jevit odepření práva jako výklad zcela excesivní, který je založen na formalistickém výkladu textu zákona bez ohledu na jeho účel, úmysl zákonodárce i srovnání s jinými podobnými situacemi.

I dle § 2 odst. 1 o. z. platí, že každé ustanovení občanského zákoníku je třeba vykládat pouze ve shodě s Listinou, se zásadami občanského zákoníku a se zřetelem k hodnotám, které chrání, a tento výklad má přednost před jazykovým výkladem. Přestože ústavní pořádek právo na odčinění nemajetkové újmy při zásahu do pověsti výslovně neupravuje, nelze zapomínat na to, že pověst právnické osoby je na ústavní úrovni chráněna, a to jak výslovně jako právo osobnostní povahy, tak na základě judikatury Ústavního soudu též jako právo majetkové dle čl. 11 odst. 1 Listiny (blíže viz kap. 2.2.2).

U všech ústavně zaručených práv poté platí princip rovnosti a zákaz diskriminace, které znemožňují činit mezi jednotlivými osobami nedůvodné rozdíly.⁴⁴⁸ Obzvlášť u práv majetkových platí, že fyzické a právnické osoby jsou si v zásadě rovny, protože přímo Listina stanoví, že vlastnictví všech subjektů má stejný obsah a požívá i stejné ochrany.⁴⁴⁹ Zákonodárce je tedy oprávněn činit určité rozdíly mezi fyzickými a právnickými osobami v oblasti práv osobnostní povahy, jelikož v tomto ohledu se člověk a právnická osoba liší svou základní podstatou (blíže viz kap. 1.1). V oblasti majetkových práv by však měl k právnickým i fyzickým osobám

⁴⁴⁶ Viz např. usnesení Ústavního soudu ze dne 2. 3. 2021, sp. zn. III. ÚS 429/21, odst. 9.

⁴⁴⁷ Tamtéž.

⁴⁴⁸ Viz TOMOSZEK a VOMÁČKA, op. cit. 178, marg. č. 8. [Dostupné online, cit. 24. 3. 2024]

⁴⁴⁹ Viz čl. 11 odst. 2 Listiny.

přístupovat stejným způsobem. Proto, pokud občanský zákoník chrání vážnost člověka i prostřednictvím práva na odčinění nemajetkové újmy způsobené zásahem do ní,⁴⁵⁰ měla by být existence práva dovozena též v případě ochrany pověsti právnické osoby. Nikoliv na základě toho, že se jedná o právo osobnostní povahy a jako takovému by mu měla být poskytnuta stejná úroveň ochrany jako v případě ochrany osobnosti fyzických osob. Ale s ohledem na to, že pověst právnické osoby má též majetkový aspekt, proto při její ochraně není možné činit nedůvodné rozdíly ve srovnání s ochranou obdobných hodnot u fyzických osob.

Nemajetková újma přitom může být způsobena též při zásahu do majetkových práv, protože i zásahy do majetkových práv mohou být spojeny se vznikem újmy. Tak je tomu například u nahrazení ceny zvláštní obliby, která je spojena s poškozením věci. Přestože poškozením věci je porušeno majetkové právo a vzniká primárně majetková škoda, za podmínek stanovených v § 2969 odst. 2 o. z. se zohledňuje též nemajetková újma, která spočívá právě v nahrazení ceny zvláštní obliby.⁴⁵¹ Nelze proto argumentovat tím, že pokud je pověst majetkovým právem, má být její porušení spojeno pouze s náhradou majetkové škody, nikoliv nemajetkové újmy.

5.6. Mezinárodní právo

Existenci práva na odčinění nemajetkové újmy způsobené zásahem do pověsti právnické osoby lze dovozovat nejen na základě analogie nebo ústavního pořádku, ale případně též na základě mezinárodní smlouvy v souladu s čl. 10 Ústavy, pokud by určitá mezinárodní smlouva právo právnickým osobám přiznávala. S Nejvyšším soudem lze však souhlasit v tom, že žádná mezinárodní smlouva právnickým osobám toto právo výslovně nepřiznává, proto existenci práva nelze dovozovat na základě mezinárodního práva.⁴⁵²

Relevantní mezinárodní smlouvou je v otázce ochrany práv osobnostní povahy právnických osob Úmluva. ESLP však doposud jednoznačně neodpověděl na otázku, zda je pověst právnické osoby vůbec Úmluvou chráněna – ať už jako právo osobnostní dle čl. 8, nebo majetkové dle čl. 1 Protokolu č. 1 Úmluvy (blíže viz kap. 2.2 výše). Přestože dle Úmluvy je existence práva právnických osob na ochranu dobré pověsti a jeho rozsah diskutabilní, jak uvedl Nejvyšší soud,⁴⁵³ nelze opomíjet, že v odkazovaném rozhodnutí ESLP nakonec dovedl, že právnickým osobám náleží právo na ochranu jejich pověsti, které je způsobilé omezit svobodu slova.⁴⁵⁴ Z judikatury

⁴⁵⁰ Viz § 81 o. z. ve spojení s § 2956 o. z.

⁴⁵¹ Viz BEZOUŠKA, Petr. § 2894 [Povinnost nahradit újmu]. V: HULMÁK, Milan a kol. Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014), s. 1498, marg. č. 9. [Dostupné online, cit. 19. 5. 2024]

⁴⁵² Viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2021, sp. zn. 23 Cdo 327/2021, odst. 80 a násl.

⁴⁵³ Tamtéž, odst. 85.

⁴⁵⁴ Viz rozsudek ESLP ze dne 5. 3. 2018, č. 19657/12, ve věci Frisk a Jensen proti Dánsku.

ESLP tak spíše vyplývá, že pověst právnických osob je Úmluvou chráněna, a lze předpokládat, že ESLP tento závěr nakonec výslovně potvrdí.

Ve věci *Comingersoll* ESLP poškozené právnické osobě přiznal peněžitou kompenzaci jako náhradu újmy způsobené nepřiměřeně dlouhou délkou soudního řízení, která porušila čl. 6 odst. 1 Úmluvy. V odůvodnění zmínil, že nemajetková újma může spočívat i v zásahu do pověsti právnické osoby.⁴⁵⁵ Bez ohledu na to, zda je pověst právnické osoby Úmluvou chráněna, ESLP připouští, že zásah do pověsti může právnické osobě způsobit nemajetkovou újmu. Konkrétní způsoby ochrany pověsti právnické osoby jsou však ponechány vnitrostátnímu právu.⁴⁵⁶ Záleží tak na rozhodnutí zákonodárce, zda se rozhodne právnické osobě přiznat právo na odčinění nemajetkové újmy způsobené zásahem do pověsti. Nejedná se o povinnost, kterou by mu stanovila Úmluva a ani jiný pramen mezinárodního práva.

Zákonodárce se při tvorbě občanského zákoníku inspiroval též pravidly obsaženými v nezávazných dokumentech vypracovaných na úrovni mezinárodního práva.⁴⁵⁷ Ze zdrojů vyjmenovaných v důvodové zprávě přichází v oblasti odčinění nemajetkové újmy v úvahu úprava obsažená v *Principech evropského deliktního práva*, případně úprava *Společného referenčního rámce*.

Principy evropského deliktního práva (*Principles of European Tort Law*, tzv. PETL) jsou výsledkem prací Evropské skupiny deliktního práva, která usiluje o harmonizaci soukromého deliktního práva v rámci Evropy. V rámci PETL jsou proto popsány základní principy deliktního práva, které by se měly stát podkladem pro sblížení právní úpravy evropských států.⁴⁵⁸

Zatímco pro občanský zákoník je v oblasti náhrady újmy klíčová primárně protiprávnost jednání, dle PETL jsou deliktní závazky založeny na porušení právem chráněného zájmu a nemusí být současně protiprávním jednáním spočívajícím v porušení zákonné nebo smluvní povinnosti. Porušení zákonné a smluvní povinnosti ostatně PETL ani nerozlišují.⁴⁵⁹

Podle čl. 2:101 PETL se škodou rozumí majetková nebo též nemajetková újma způsobená zákonem chráněnému zájmu, jejichž příkladný výčet je uveden v čl. 2:102. Právo na ochranu pověsti však ve výčtu zmíněno není. Z povahy věci jej nelze podřadit pod výslovně uvedenou ochranu lidské důstojnosti. Bylo by však možné uvažovat o ochraně v rámci majetkového zájmu. Odčinění nemajetkové újmy je dle čl. 10:301 možné nejen v případě poškození některého

⁴⁵⁵ Viz rozsudek ESLP ze dne 6. 4. 2000, č. 35382/97, ve věci *Comingersoll* proti Portugalsku, odst. 35.

⁴⁵⁶ Viz rozsudek ESLP ze dne 15. 2. 2005, č. 68416/01, ve věci *Steel a Morris* proti Spojenému království, odst. 94.

⁴⁵⁷ Viz důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, Obecná část, část 2, písm. A, odst. 3 písm. d).

⁴⁵⁸ Viz VLASÁK, Michal. Vybrané otázky práva civilních deliktů v novém občanském zákoníku na pozadí PETL. [Dostupné online, cit. 7. 5. 2024]

⁴⁵⁹ Tamtéž.

z uvedených chráněných zájmů, ale též tehdy, pokud poškozený utrpěl osobní újmu, újmu na svobodě, důstojnosti nebo jiných osobnostních právech. V rámci osobnostních práv by bylo možné uvažovat též o ochraně pověsti právnických osob, ale PETL se osobnostními právy konkrétně nezabývá ani je nedefinuje. Podle PETL vzniká právo na odčinění nemajetkové újmy vždy, pokud jsou splněny obecné předpoklady odpovědnosti za újmu, tedy zejména poškození právem chráněného zájmu. PETL nezavádí období pravidla obsaženého v § 2894 o. z., dle kterého se nemajetková újma odčínuje jen v případech stanovených zákonem nebo na základě ujednání stran.⁴⁶⁰ Kvůli absenci bližší úpravy odčinění újmy právnickým osobám ani ochrany pověsti právnických osob však z PETL nelze dovozovat, že by se zásahem do pověsti spojovaly právo na odčinění způsobené nemajetkové újmy.

Společný referenční rámec (Draft Common Frame of Reference, tzv. DCFR) je návrh kodifikace soukromého práva v rámci EU. Doposud však není právně závazný, proto bývá označován za soukromou kodifikaci. Upravuje zejména smluvní závazky,⁴⁶¹ ale obsahuje též ustanovení o odčinění újmy, které může sloužit jako vodítko pro komparativní výklad deliktů úpravy obsažené v občanském zákoníku.

Dle čl. VI.-1:103 DCFR se odčinění nemajetkové újmy mohou domáhat též osoby právnické. Dle čl. VI.-1:101 platí, že se odčínuje pouze významná újma, kterou se dle čl. VI.-1:102 rozumí majetková či nemajetková újma, o níž to osnova stanoví, nebo jedná-li se o újmu vzniklou ze zásahu do zákonem přiznaného práva nebo právem chráněného zájmu, které požívají ochrany dle vnitrostátního práva. DCFR neobsahuje žádný výčet práv a chráněných zájmů, jejichž poškození by mělo být spojeno s právně významnou újmou. Vymezení konkrétních zájmů tak náleží zcela vnitrostátní právní úpravě, a to včetně otázky, zda právnickým osobám mají náležet práva osobnostní povahy, zejména ochrana pověsti.⁴⁶²

Právo na ochranu pověsti právnických osob sice nemá být harmonizováno, ale pokud se zákonodárce rozhodne jej právnickým osobám přiznat, jedná se o právně významnou újmu, se kterou je dle DCFR spojeno právo na odčinění nemajetkové újmy. Jelikož pověst právnické osoby je dle české právní úpravy chráněna § 135 o. z., dle čl. VI.-1:101 ve spojení s čl. VI.-1:102 DCFR by ochrana měla být spojena též s právem na odčinění nemajetkové újmy způsobené zásahem do pověsti.

⁴⁶⁰ Tamtéž.

⁴⁶¹ Viz NOVÝ, Zdeněk. Princip „pocitivosti“ dle Draft Common Frame of Reference jako inspirace pro výklad § 6 odst. 1 návrhu občanského zákoníku. [Dostupné online, cit. 7. 5. 2024]

⁴⁶² Viz TICHÝ a DUBICKÝ, op. cit. 401. [Dostupné online, cit. 7. 5. 2024]

5.7. Vybrané zahraniční právní úpravy

Občanský zákoník se přiklání též k evropským kontinentálním tradicím a navazuje na právní úpravy států, jejichž právní řády náležejí do oblasti kontinentální právní kultury.⁴⁶³ Jako inspirační zdroje sloužily zejména občanský zákoník rakouský, švýcarský, německý, dále italský, nizozemský, polský, quebecký a ruský. Zákonodárce přihlížel též k zákoníku francouzskému, belgickému, španělskému a portugalskému a k lichtenštejnskému občanskému právu.⁴⁶⁴ Proto se i Nejvyšší soud při posuzování existence práva na odčinění nemajetkové újmy zabýval posouzením této otázky dle vybraných zahraničních právních řádů. Dospěl k závěru, že právo nelze považovat za tradiční institut evropského kontinentálního práva, protože zahraniční právní řády přiznávají právnickým osobám právo na odčinění újmy spíše výjimečně.⁴⁶⁵

S výjimkou právní úpravy německé, která obecně nepřipouští vznik nemajetkové újmy právnickým osobám, se však zahraniční právní úpravy spíše přiklánějí k odčinění nemajetkové újmy, která byla právnické osobě způsobena zásahem do její pověsti.

Rakouský občanský zákoník⁴⁶⁶ v § 1330 výslovně stanoví, že ten, komu byla urážkou na pověsti způsobena skutečná škoda nebo ušlý zisk, je oprávněn požadovat náhradu. Dle § 26 občanského zákoníku mají poté právnické a fyzické osoby v zásadě rovné právní postavení, proto se § 1330 vztahuje i na právnické osoby. V právní teorii i judikatuře poté převažuje názor, že právnickým osobám náleží i právo na odčinění nemajetkové újmy.⁴⁶⁷

Právo na odčinění nemajetkové újmy mají právnické osoby i dle švýcarského práva. Dle § 49 části páté občanského zákoníku⁴⁶⁸ upravující obligační závazky platí, že každá osoba, včetně právnických osob, má právo též na peněžitou náhradu újmy způsobené na jejích osobnostních právech, pokud to odůvodňuje závažnost újmy a současně újma nebyla odčiněna jiným způsobem.⁴⁶⁹

Německý občanský zákoník⁴⁷⁰ neobsahuje ustanovení, které by poskytovalo ochranu pověsti právnické osoby jako činí § 135 o. z. Ochrana osobnostních práv právnických osob je však dovozována přímo z Ústavy, jelikož dle čl. 19 odst. 3 německé Ústavy platí, že základní práva se vztahují i na právnické osoby, pokud tomu odpovídá jejich povaha. Dle § 823 německého občanského zákoníku platí, že kdo zasáhne do práva jiného, je povinen nahradit jinému

⁴⁶³ Viz důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, Obecná část, část 2, písm. A, odst. 1.

⁴⁶⁴ Tamtéž, Obecná část, část 2, písm. A, odst. 3 písm. b).

⁴⁶⁵ Viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2021, sp. zn. 23 Cdo 327/2021, odst. 88 – 94 a odst. 133.

⁴⁶⁶ Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch – Zákon č. JGS Nr. 946/1811, všeobecný zákoník občanský.

⁴⁶⁷ Viz TICHÝ a DUBICKÝ, op. cit. 401. [Dostupné online, cit. 5. 5. 2024]

⁴⁶⁸ Codice Civile – Zákon č. 262 z 16. 3. 1942, občanský zákoník.

⁴⁶⁹ Viz rozsudek švýcarského Federálního soudu ze dne 11. 4. 2012, sp. zn. BGE 138/2012 III 337.

⁴⁷⁰ Bürgerliches Gesetzbuch.

způsobenou újmu. Právní teorie poté dovozuje, že v rámci § 823 jsou chráněna i práva osobnostní povahy právnických osob, ale poškozeným právnickým osobám nenáleží právo na odčinění nemajetkové újmy. Důvodem je, že právnické osoby nemohou pociťovat nemajetkovou újmu, proto ji nelze ani odčinit. S porušením práv osobnostní povahy právnických osob je tak spojeno pouze právo na odčinění způsobené majetkové škody, pokud v daném případě vznikla.⁴⁷¹

Italský občanský zákoník⁴⁷² v § 2059 stanoví, že nemajetková újma se odčिňuje pouze v případech stanovených zákonem a dále v případech, kdy jsou poškozena nedotknutelná práva osoby. Dle judikatury italského Nejvyššího soudu poté platí, že právnické osoby jsou oprávněny požadovat též odčinění nemajetkové újmy způsobené zásahem do pověsti, jelikož právo na ochranu pověsti je obdobou nedotknutelných základních práv fyzických osob.⁴⁷³

Polský občanský zákoník⁴⁷⁴ v § 43 stanoví, že ustanovení chránící osobnostní práva fyzických osob se vztahují přiměřeně též na osoby právnické. Bližší právní úpravu ochrany práv osobnostní povahy právnických osob polský právní řád neobsahuje, ale detailněji upravuje pouze ochranu osobnosti člověka. Jednotlivé složky ochrany osobnosti fyzických osob demonstrativně vyjmenovává § 23 občanského zákoníku, aniž by ale výslovně zmiňoval též ochranu pověsti. Dle § 24 odst. 1 občanského zákoníku se poté mohou poškozené osoby domáhat též odčinění nemajetkové újmy, a to i v penězích na základě § 448 odst. 1 občanského zákoníku. Právní teorie se dlouhodobě neshodovala v otázce, zda právnickým osobám náleží i právo na odčinění nemajetkové újmy způsobené zásahem do jejich osobnostních práv.⁴⁷⁵ Polský Nejvyšší soud však judikoval, že právnická osoba se může domáhat odčinění náhrady nemajetkové újmy v penězích podle § 448 odst. 1 ve spojení s § 43 občanského zákoníku vůči osobě, která porušila její osobnostní práva. Za osobnostní práva právnických osob je třeba považovat především hodnoty, které právnické osobě umožňují vykonávat její činnost, a to zejména pověst právnické osoby. Nejvyšší soud dospěl k závěru, že pokud by zákonodárce nezamýšlel právnickým osobám právo přiznat, učinil by tak výslovně, což z § 43 občanského zákoníku nevyplývá.⁴⁷⁶

Francouzský občanský zákoník⁴⁷⁷ ani jiný právní předpis neobsahuje žádné ustanovení, které by bylo obdobou § 135 o. z. Přestože pověst právnické osoby není dle francouzského práva

⁴⁷¹ Viz WYSZYŃSKA-ŚLUFIŃSKA, Paulina. Compensation for moral harm caused to a legal entity – does the new Polish supreme Court resolution of 2023 provide a remedy for the Polish legal system? some critical remarks in a comparative perspective, str. 49. [Dostupné online, cit. 5. 5. 2024]

⁴⁷² Code civil suisse – Zákon č. SR 210, občanský zákoník.

⁴⁷³ Viz rozhodnutí italského Nejvyššího soudu ze dne 4. 6. 2007, sp. zn. 12929/2007.

⁴⁷⁴ Kodeks cywilny – Zákon z 23. 4. 1964, občanský zákoník.

⁴⁷⁵ Viz WYSZYŃSKA-ŚLUFIŃSKA, op. cit. 471, str. 52. [Dostupné online, cit. 5. 5. 2024]

⁴⁷⁶ Viz usnesení polského Nejvyššího soudu ze dne 3. 10. 2023, sp. zn. III CZP 22/23.

⁴⁷⁷ Code civil – Zákon č. 1804-03-21, občanský zákoník.

výslovně chráněna,⁴⁷⁸ v právní teorii převažuje názor, že právnické osobě náleží právo na odčinění nemajetkové újmy.⁴⁷⁹ Základem pro přiznání práva právnickým osobám se stal rozsudek francouzského Kasačního soudu, kterým soud odmítl opačný názor soudu nižšího stupně, dle kterého právnickým osobám nemůže vzniknout nemajetková újma, proto jim nemůže náležet ani právo k jejímu odčinění.⁴⁸⁰ Z judikatury francouzských soudů je zřejmé, že soudy poškozeným právnickým osobám přiznávají odčinění újmy způsobené zásahem do pověsti,⁴⁸¹ přestože doposud nepřijaly bližší metodiku, jak k odčinění nemajetkové újmy na pověsti přistupovat a v jakých případech je možné ji přiznat. Odčinění za poškození pověsti je v praxi právnickým osobám přiznáváno zejména na základě dříve uzavřené smlouvy právnické osoby s osobou, která její pověst poškodila. Jedná se často o spory ze smlouvy o dílo, kdy zhotovitel, často v pozici subdodavatele, neprovedl řádně sjednané dílo, čímž poškodil pověst objednatele, tedy hlavního dodavatele, který byl zodpovědný za provedení celého díla. Francouzské soudy též přiznávají odčinění nemajetkové újmy v situacích, kdy škůdce nejednal v dobré víře.⁴⁸²

Dle důvodové zprávy ustanovení o náhradě újmy vychází též z občanského zákoníku Québecu. Dle § 301 ve spojení s § 303 quebeckého občanského zákoníku⁴⁸³ platí, že právnickým osobám náleží civilní práva v plném rozsahu a na výkon těchto práv se použijí ustanovení upravující práva fyzických osob, která jsou v případě potřeby přizpůsobena povaze právnických osob. Dle § 3 náleží každému osobnostní práva včetně práva na zachování soukromí a pověsti, které je dále upraveno v § 35 a násl. Quebecký občanský zákoník neobsahuje podobné pravidlo jako § 2894 o. z., dle kterého se nemajetková újma odčínuje jen v případech stanovených zákonem nebo na základě ujednání stran. Dle § 1457 quebeckého občanského zákoníku bez dalšího platí, že každý je povinen k náhradě majetkové i nemajetkové újmy, kterou jinému způsobí porušením zákonné povinnosti. Právnickým osobám tak náleží i právo na odčinění nemajetkové újmy způsobené zásahem do jejich pověsti.

5.8. Závěrečné stanovisko

Dle občanského zákoníku právnickým osobám náleží právo na odčinění nemajetkové újmy způsobené zásahem do jejich pověsti, a to na základě § 135 ve spojení s § 2894 odst. 2 o. z. Jedná se totiž o mezeru v zákoně, kterou zákonodárce zřejmě nezamýšlel, a je proto třeba ji překlenout na základě analogie. O existenci práva svědčí též skutečnost, že pověst právnické osoby má

⁴⁷⁸ Viz GIAOUI, op. cit. 142, str. 21. [Dostupné online, cit. 5. 5. 2024]

⁴⁷⁹ Tamtéž, str. 15. [Dostupné online, cit. 5. 5. 2024]

⁴⁸⁰ Viz rozhodnutí francouzského Kasačního soudu ze dne 15. 5. 2012, věc č. 11-10.278.

⁴⁸¹ Viz GIAOUI, op. cit. 142, str. 33. [Dostupné online, cit. 5. 5. 2024]

⁴⁸² Tamtéž, str. 31. [Dostupné online, cit. 5. 5. 2024]

⁴⁸³ Code civil du Québec – Zákon č. 64/1991 SQ, občanský zákoník.

i majetkový aspekt. S ohledem na rovnost fyzických a právnických osob v majetkových právech by poté ochrana pověsti měla být stejná jako ochrana pověsti fyzických osob, se kterou je právo na odčinění nemajetkové újmy spojeno.

Závěr

První kapitola ukazuje, že práva osobnostní povahy právnické osoby jsou podobná ochraně osobnosti člověka, ale vykazují určitá specifika s ohledem na odlišnou podstatu obou subjektů. Zatímco fyzická osoba je právním odrazem člověka a jeho přirozených práv, která musí pozitivní právo respektovat, právnická osoba je uměle vytvořený organizační útvar, jehož existence závisí až na pozitivním právu. Tyto rozdíly se promítají i do oblasti práv osobnostní povahy, a to do terminologie, systematiky, rozsahu chráněných hodnot i možností ochrany proti neoprávněným zásahům – ovšem ne vždy pouze v neprospěch právnických osob.

Zatímco smrtí člověka práva osobnostní povahy obecně zanikají, domnívám se, že práva osobnostní povahy přechází na právní nástupce právnické osoby. Nejedná se však o všeobecně přijímaný názor. Nejednoznačná je i otázka existence práv před vznikem právnické osoby. Dle mého názoru práva osobnostní povahy právnické osobě náleží i v této době, protože jinak by byly právně vyloučeny zásahy do nich, přestože fakticky k zásahům dojít může. Je proto třeba existenci práv uznat, jinak by právnickým osobám nebyla poskytnuta účinná právní ochrana.

Co se týče využívání soudní ochrany práv osobnostní povahy právnickými osobami v praxi, z rozboru dostupných soudních rozhodnutí k § 135 o. z. vyplývá, že s výjimkou jednoho případu byla vždy předmětem řízení pouze ochrana pověsti, a to většinou na základě žaloby podané podnikající právnickou osobou. Přesto považuji za správné, že ochrana práv osobnostní povahy je univerzální, tudíž jsou v jejím rámci chráněny i název a soukromí všech právnických osob, včetně právnických osob nepodnikajících.

V druhé kapitole je na základě dostupných poznatků z právní a ekonomické oblasti vymezen obsah pojmu pověst. Jakkoliv neexistuje všeobecně uznávaná definice, lze shrnout, že pověst představuje, jak je daná právnická osoba vnímána jinými osobami. Domnívám se, že pověst právnické osoby není vhodné posuzovat jen podle jejího chování v obchodních vztazích, jak činí české soudy, ale též z hlediska jiných aspektů a osob, které nejsou přímo zapojeny do činnosti právnické osoby.

Bez ohledu na kritéria posuzování je nepochybné, že pověst je významnou hodnotou, která ovlivňuje nejen postavení právnické osoby ve společnosti, ale též její majetkovou hodnotu. Proto lze o pověsti hovořit nejen jako o právu osobnostním, ale též jako o právu majetkovém. To dokládá i judikatura Ústavního soudu a ESLP, ovšem v české právní teorii je majetkový aspekt pověsti opomíjen. Dospěla jsem k závěru, že pověst je možné považovat za majetek ve smyslu Listiny i občanského zákoníku, ale nikoliv za věc v právním smyslu.

Třetí kapitola uvádí, že právně relevantním zásahem do pověsti je nejen skutečný zásah, ale též jeho hrozba, pokud jsou splněny ostatní podmínky odpovědnosti za zásah do pověsti.

Těmi jsou dále neoprávněnost zásahu a příčinná souvislost mezi jednáním jedné osoby a zásahem do pověsti osoby jiné. Na rozdíl od předchozí právní úpravy by však již neměla být nadále relevantní podmínka existence dobré pověsti, ale ochranu si zaslouží jakákoliv pověst právnické osoby.

Ve čtvrté kapitole jsou blíže představeny soukromoprávní prostředky ochrany pověsti, a to nárok zdržovací a nárok odstraňovací. Jejich prostřednictvím se může zasažená právnická osoba domáhat, aby bylo od neoprávněného zásahu nebo jeho přípravy upuštěno anebo aby byl odstraněn jeho přetrvávající následek. Pozornost je však třeba věnovat formulaci petitu a nevymezit jej příliš konkrétně ani příliš obecně, jinak by výkon rozhodnutí nemusel zasažené právnické osobě poskytnout účinnou právní ochranu.

V souvislosti s ochranou pověsti před zásahy způsobenými orgány veřejné moci je též třeba mít na paměti nejasnou otázku soudní pravomoci. Přikláním se k závěru, že v případě ochrany pověsti je vždy dána pravomoc civilních soudů, nikoliv správního soudnictví. Judikatura však takto striktní není, jelikož případy zásahů do pověsti právnické osoby projednávají civilní i správní soudy, aniž by některý z nich pochyboval o své pravomoci. Takový přístup však nepovažuji za žádoucí a domnívám se, že otázku pravomoci by bylo vhodné závazně vyřešit v kompetenčním sporu.

Jak je blíže uvedeno v páté kapitole, přestože v současné době judikatura v této otázce není jednotná, zastávám názor, že právnickým osobám náleží v případě zásahu do pověsti také právo na odčinění nemajetkové újmy. Jedná se o mezeru v zákoně, kterou zákonodárce zřejmě nezamýšlel, a právo je tak třeba dovodit na základě analogie, protože ve srovnatelných situacích právnické osoby mají právo na odčinění nemajetkové újmy. Existenci práva je vhodné dovodit též z důvodu, že pověst je i majetkovým právem, a v tomto ohledu proto není možné činit rozdíly mezi ochranou pověsti fyzických a právnických osob.

Práce se blíže nezabývá právem na náhradu škody ani na vydání bezdůvodného obohacení, stejně jako možnostmi ochrany právnické osoby v rámci zákazu nekalé soutěže nebo podle speciálních zákonů, zejména v oblasti mediálního práva. Problematika ochrany pověsti právnických osob tak není záměrně zcela vyčerpána.

Cílem práce bylo představit současný koncept ochrany pověsti právnických osob podle obecné části občanského zákoníku se zaměřením na aktuálně diskutovanou problematiku odčinění nemajetkové újmy a upozornit na jiné související nejasnosti. Práce shrnuje dosavadní názory právní teorie i judikatury a poskytuje nový úhel pohledu na dosud nevyjasněné otázky, jejichž řešením se zatím právní teorie ani praxe blíže nezabývala.

Při vypracování této práce byly podpůrně využívány nástroje umělé inteligence, a to ChatGPT a DeepL. ChatGPT byl využit pro vyhledání zdrojů, pro překlad, v rozsahu celé práce pro gramatickou kontrolu textu a v rozsahu částí úvodu, závěru a abstraktů též pro zvýšení stylistické úrovně textu. DeepL byl využit pro překlad. Žádné z nástrojů nebyly použity k tvorbě samotného textu ani jinak zapojeny do tvůrčí činnosti při zpracování práce.

Seznam použitých zdrojů

Seznam použité literatury

- BARTOŇ, Michal. Svoboda projevu: principy, garance, meze. Praha: Leges, 2010. ISBN: 978-80-87212-42-4.
- BÍLKOVÁ, Jana. Bezdůvodné obohacení v novém občanském zákoníku. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015. [Dostupné online na: <<https://app.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrgvpwe2zugq&groupIndex=0&rowIndex=0&refSource=search>>]
- BLAŽEK, Tomáš, JIRÁSEK, Jan, MOLEK, Pavel, POSPÍŠIL, Petr, SOCHOROVÁ, Vendula a ŠEBEK, Petr. Soudní řád správní. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016. [Dostupné online na: <<https://app.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrgvpw62zsl4zq&groupIndex=0&rowIndex=0&refSource=search>>]
- DEVÁTÝ, Stanislav a TOMAN, Petr. Ochrana dobré pověsti a názvu právnických osob. 2. vydání. Praha: Linde, 2001, ISBN 80-7201-297-5.
- DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol. Občanský soudní řád I, II. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. [Dostupné online na: <<https://app.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembqhfwpk5tlgm&groupIndex=0&rowIndex=0&refSource=search>>]
- DVOŘÁK, Jan; ŠVESTKA, Jiří, ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kol. Občanské právo hmotné. 2., aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016-. ISBN 978-80-7552-187-3.
- FIALA, Josef. Občanský zákoník. Komentář. I. Díl. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2009. ISBN 978-80-7357-395-9.
- HENDRYCH, Dušan a kol. Právnický slovník. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. [Dostupné online na: <<https://app.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembqhfwpk64zrguxgo33pmr3ws3dm&groupIndex=0&rowIndex=0&refSource=search>>]
- HULMÁK, Milan a kol. Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055 – 3014). 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. [Dostupné online na: <<https://app.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrgrpwk5tlgiya&groupIndex=0&rowIndex=0&refSource=search>>]
- HUSSEINI, Faisal, BARTOŇ, Michal, KOKEŠ, Marian, KOPA, Martin a kol. Listina základních práv a svobod. 1. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2021. [Dostupné online na: <<https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembsgfpwk232ge4texzr&tocid=nnptembsgfpwk232ge4texzr>>]
- CHALOUPKOVÁ, Helena, HOLÝ, Petr a URBÁNEK, Jiří. Mediální právo. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018. ISBN 978-80-7400-725-5. [Dostupné online na: <<https://app.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrhbpwk232ge4tk&groupIndex=0&rowIndex=0&refSource=search>>]

- CHALOUPKOVÁ, Helena a HOLÝ, Petr. Autorský zákon. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023. [Dostupné online na: <<https://app.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembsgnpwe2zzg4&toCID=nnptembsgnpwe2zzg4>>]
- KMEC, Jiří, KOSARĚ, David, KRATOCHVÍL, Jan a BOBEK, Michal. Evropská úmluva o lidských právech. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. [Dostupné online na: <<https://app.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrgjpwk5tlgy&groupIndex=0&rowIndex=0&refSource=search>>]
- LAVICKÝ, Petr a kol. Občanský soudní řád: Praktický komentář. Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7478-986-1. [Dostupné online na: <<https://www.aspi.cz/products/lawText/13/24/1/2?vtextu=LAVICKÝ%2C%20Petr%20a%20kol.%20Občanský%20soudní%20řád%3A%20Praktický%20komentář.#lema4>>]
- LAVICKÝ, Petr a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1 – 654). 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022. ISBN 978-80-7400-852-8. [Dostupné online na: <<https://app.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembsgfpwk5tlgi2q&rowIndex=0>>]
- ONDREJOVÁ, Dana. Nekalá soutěž v novém občanském zákoníku. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014 [Dostupné online na: <<https://app.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrgrpwe2ztgu&groupIndex=0&rowIndex=0&refSource=search>>]
- ONDREJOVÁ, Dana; ŘÍMANOVÁ, Kamila a ZVONÍČEK, Tomáš. Šíření pravdivých údajů o podnikateli jako nekalá soutěž a/nebo narušení jeho dobré pověsti. Praha: Wolters Kluwer, 2021. ISBN 978-80-7598-076-2.
- PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. Občanský zákoník. 2. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023. ISBN 978-80-7400-747-7. [Dostupné online na: <<https://app.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembsgnpw2nrql4za&rowIndex=0>>]
- SVEJKOVSKÝ, Jaroslav, DEVEROVÁ, Lenka a kol. Právnícké osoby v novém občanském zákoníku. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-445-2. [Dostupné online na: <<https://app.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrgnpwe2zrhe&rowIndex=0>>]
- SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, DOLEŽÍLEK, Jiří a kol. Občanský soudní řád. 3. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022. ISBN 978-80-7400-828-3. [Dostupné online na: <<https://app.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembsgjpwk232ge4dexzr&rowIndex=0>>]
- ŠVESTKA, Jiří, SPÁČIL, Jiří, ŠKÁROVÁ, Marta, HULMÁK, Milan a kol. Občanský zákoník I, II. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009.
- ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef a kol. Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1 – 654). Wolters Kluwer, 2020. ISBN 978-80-7598-656-6. [Dostupné online na: <<https://www.aspi.cz/products/lawText/13/11656/1/2?vtextu=ŠVESTKA%2C%20Jiří%20a%20DVOŘÁK%2C%20Jan%20a%20FIALA%2C%20Josef%20a%20kol.%20Občanský%20zákoník%3A%20Komentář%2C%20Svazek%20I%2C%20%28%29-%20654%29.#lema0>>]
- VOJTEK, Petr a BIČÁK, Vít. Odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017 [Dostupné online na: <<https://app.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembsgnpw2nrql4za&rowIndex=0>>]

view.seam?documentId=nnptembrg5pwk232ge4ds&groupIndex=0&rowIndex=0&refSource=search>]

- WAGNEROVÁ, Eliška a kol. Listina základních práv a svobod: komentář. Wolters Kluwer. ISSN 2336-517X. [Dostupné online na: <https://www.aspi.cz/products/lawText/13/46500/1/2#pa_%25C81.1>]

Seznam použitých odborných článků

- ACHESON, David J. Corporate reputation under the European Convention on Human Rights. V: *Journal of Media Law*, r. 2018, č. 1. ISSN: 1757-7640. [Dostupné online na: <<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/17577632.2018.1464536>>]
- APLIN, Tanya a BOSLAND, Jason. The Uncertain Landscape of Article 8 of the ECHR: The Protection of Reputation as a Fundamental Human Right? V: *Comparative Defamation and Privacy Law*. CUP, r. 2016, č. 13. [Dostupné online na: <<https://www.ssrn.com/index.cfm/en/>>]
- BARRET, Michael L., JERMIER, John M. a LAFFERTY, Barbara A. Corporate reputation: The definitional landscape. V: *Corporate Reputation Review*, r. 2006, č. 9. [Dostupné online]
- BUREŠOVÁ, Jana. Franchising. V: *Právní rozhledy*, 1997, č. 7, s. 385 – 390. [Dostupné online na: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=868492>]
- COE, Peter a BROWN, James. What's in a Name? The Case for Protecting the Reputation of Businesses under Article 1 Protocol 1 of the European Convention on Human Rights. V: *Journal of European Tort Law*. Walter de Gruyter GmbH, 2019, roč. 10, č. 3. [Dostupné online na: <<https://www.degruyter.com/document/doi/10.1515/jetl-2019-0123/html>>]
- Viz ELIÁŠ, Karel. Úvahy nad právem a jeho ohýbáním. V: *Právní rozhledy*, 2022, č. 18, s. 611 – 620. [Dostupné online na: <<https://app.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptembsgipxa4s7ge4f6427gyytc&groupIndex=0&rowIndex=0&refSource=search>>]
- FOMBRUN, Charles J. a RINDOVA, Violina P. Fanning the flame: corporate reputations as social constructions of performance. V: Oxford University Press, 2001. Cit. prostř. PIREZ, Vanessa a TREZ, Guilherme. Corporate reputation: A discussion on construct definition and measurement and its relation to performance. V: *Revista de Gestao*, roč. 25, č. 1. Emerald Publishing. ISSN: 2177-8736 [Dostupné online na: <<https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/REG-11-2017-005/full/html>>]
- FOMBRUN, Charles J. Reputation: Realizing Value from the Corporate Image. V: Harvard Business School Press, 1996. Cit. prostř. COE, Peter a BROWN, James. What's in a Name? The Case for Protecting the Reputation of Businesses under Article 1 Protocol 1 of the European Convention on Human Rights. V: *Journal of European Tort Law*. Walter de Gruyter GmbH, 2019, roč. 10, č. 3. [Dostupné online na: <<https://www.degruyter.com/document/doi/10.1515/jetl-2019-0123/html>>]
- GIAOUI, Frank S. Damage to Reputation: A Comparative Analysis of Pecuniary Damage to Reputation: A Comparative Analysis of Pecuniary Compensation for Non-Pecuniary Harm Compensation for Non-Pecuniary Harm. V: *Loyola of Los Angeles International and Comparative Law Review and Comparative Law Review*, roč. 46, č. 1. [Dostupné

online na:
<<https://digitalcommons.lmu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1828&context=ilr>>]

- HAJN, Petr. Ochrana právnické osoby podle § 19b občanského zákoníku. V: Právo a podnikání. 1994. [Dostupné online na: <<https://www.patria.cz/pravo/2774534/muze-pravnicka-osoba-utrpel-nemajetkovou-ujmu.html>>]
- HRUDA, Ondřej. Vynucování právní úpravy nekalé soutěže. V: Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity, Řada teoretická, ed. S, č. 445. Masarykova univerzita, Brno, 2013. [Dostupné online na: <https://science.law.muni.cz/knihy/monografie/Vynucovani_pravni_upravy_nekale_soutez.pdf>]
- OLIVER, Peter. Privacy and Data Protection: The Rights of Economic Actors. V: DE VRIES, Sybe, BERNITZ, Ulf a WEATHERILL, Stephen. The EU Charter of Fundamental Rights as a Binding Instrument. Bloomsbury Publishing, 2015, s. 287 – 319. [Dostupné online na: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2782414>]
- NOVÝ, Zdeněk. Princip „poctivosti“ dle Draft Common Frame of Reference jako inspirace pro výklad § 6 odst. 1 návrhu občanského zákoníku. V: Právní rozhledy, 2012, č. 2, s. 46 – 54 [Dostupné online na: <<https://app.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptembrgipxa4s7gjpngxzugy&groupIndex=1&rowIndex=0&refSource=search-facets>>]
- PILÍK, Václav. Pojetí a úprava ochrany právní osobnosti právnických osob v občanském právu. V: Právní rozhledy, 2016, č. 13-14, s. 457-467. [Dostupné online]
- PIREZ, Vanessa a TREZ, Guilherme. Corporate reputation: A discussion on construct definition and measurement and its relation to performance. V: Revista de Gestao, roč. 25, č. 1. Emerald Publishing. ISSN: 2177-8736 [Dostupné online na: <<https://app.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptembrgzpaxa4s7gezv6mjul5zv6nbvg4&groupIndex=0&rowIndex=0>>]
- TERYNGEL, Jiří. K možnostem ochrany dobrého jména právnické osoby. V: Právo a podnikání. 1994. č. 7.
- TICHÝ, Luboš a DUBICKÝ, Jan. Náhrada nemajetkové újmy právnické osoby?. V: Bulletin advokacie, 2023, č. 11. [Dostupné online na: <<https://app.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptembsgnpweyk7geyv6427gi2a&rowIndex=0>>]
- VLASÁK, Michal. Vybrané otázky práva civilních deliktů v novém občanském zákoníku na pozadí PETL. V: Právní rozhledy, 2012, č. 15-16, s. 561-567. [Dostupné online na: <<https://app.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptembrgipxa4s7ge2v6mjwl5zv6njwge&groupIndex=2&rowIndex=0&refSource=search>>]
- WALKER, Kent. A Systematic Review of the Corporate Reputation Literature: Definition, Measurement, and Theory. V: Corporate Reputation Review, roč. 12, č. 4, str. 357–387. [Dostupné online na: <<https://link.springer.com/article/10.1057/crr.2009.26>>]
- WEINERT, Eileen. Firma EDV v Germany – do companies have feelings too? V: Entertainment Law Review, 2015. [Dostupné online na:

<<https://www.wiggin.co.uk/insight/firma-edv-v-germany-do-companies-have-feelings-too/>>]

- WYSZYŃSKA-ŚLUFIŃSKA, Paulina. Compensation for moral harm caused to a legal entity – does the new Polish supreme Court resolution of 2023 provide a remedy for the Polish legal system? some critical remarks in a comparative perspective. V: Insurance Review roč. 2024, č. 1. [Dostupné online na: <https://piu.org.pl/wp-content/uploads/2024/04/WU%202023-04_04_Wyszynska-Slufinska.pdf>]

Seznam použitých právních předpisů

České právní předpisy (s uvedením používaných zkratk)

- Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník (o. z. z roku 1964; předchozí občanský zákoník)
- Vyhláška č. 120/1976 Sb. ministra zahraničních věcí o Mezinárodním paktu o občanských a politických právech a Mezinárodním paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech
- Zákon č. 509/1991 Sb., kterým se mění, doplňuje a upravuje občanský zákoník
- Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících (Úmluva)
- Usnesení č. 2/1993 Sb., předsednictva České národní rady o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky (Listina)
- Zákon č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem (z. o.; zákon o odpovědnosti)
- Zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským (autorského zákona)
- Zákon č. 131/2002 Sb., o rozhodování některých kompetenčních sporů
- Zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní (s. ř. s.)
- Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce
- Zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování
- Zákon č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách
- Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim (z. trest. odp.)
- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (o. z.; současný občanský zákoník)
- Zákon č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich (z. odp. přest.)
- Zákon č. 110/2019 Sb., o zpracování osobních údajů

Zahraniční právní předpisy a mezinárodní dokumenty

- Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch – Zákon č. JGS Nr. 946/1811, všeobecný zákoník občanský (rakouský občanský zákoník)
- Bürgerliches Gesetzbuch (německý občanský zákoník)

- Code civil – Zákon č. 1804-03-21, občanský zákoník (francouzský občanský zákoník)
- Code civil du Québec – Zákon č. 64/1991 SQ, občanský zákoník (quebecký občanský zákoník)
- Code civil suisse – Zákon č. SR 210, švýcarský občanský zákoník (švýcarský občanský zákoník)
- Codice Civile – Zákon č. 262 z 16. 3. 1942, občanský zákoník (italský občanský zákoník)
- Kodeks cywilny – Zákon z 23. 4. 1964, občanský zákoník (polský občanský zákoník)
- Listina základních práv Evropské unie. Úřední věstník Evropské unie 2007/C 303/01 ze dne 14. 12. 2007 (Listina EU)
- Všeobecná deklaráce lidských práv
- Zákon Australského společenství o difamací z roku 2005, č. 77 (australský zákon o difamací)

Seznam použité judikatury

Judikatura Ústavního soudu

- usnesení Ústavního soudu ze dne 6. 1. 1998, sp. zn. I. ÚS 282/97
- usnesení Ústavního soudu ze dne 17. 6. 1999, sp. zn. III. ÚS 546/98
- usnesení Ústavního soudu ze dne 28. 6. 2005, sp. zn. I. ÚS 486/04
- náleží Ústavního soudu ze dne 11. 11. 2005, sp. zn. I. ÚS 453/03
- usnesení Ústavního soudu ze dne 7. 12. 2006, sp. zn. Pl. ÚS 14/06
- náleží Ústavního soudu ze dne 13. 9. 2007, sp. zn. I. ÚS 643/06
- náleží Ústavního soudu ze dne 1. 11. 2007, sp. zn. I. ÚS 312/05
- náleží Ústavního soudu ze dne 27. 3. 2014, sp. zn. III. ÚS 2264/13
- náleží Ústavního soudu ze dne 30. 5. 2014, sp. zn. I. ÚS 59/14
- náleží Ústavního soudu ze dne 20. 2. 2018, sp. zn. I. ÚS 3819/14
- náleží Ústavního soudu ze dne 23. 6. 2020, sp. zn. IV. ÚS 2257/18
- usnesení Ústavního soudu ze dne 29. 1. 2021, sp. zn. II. ÚS 3440/20
- náleží Ústavního soudu ze dne 2. 2. 2021, sp. zn. IV. ÚS 3076/20
- usnesení Ústavního soudu ze dne 2. 3. 2021, sp. zn. III. ÚS 429/21
- usnesení Ústavního soudu ze dne 11. 5. 2021, sp. zn. III. ÚS 1585/20-2
- usnesení Ústavního soudu ze dne 4. 1. 2022, sp. zn. II. ÚS 2802/21
- usnesení Ústavního soudu ze dne 28. 3. 2022, sp. zn. III. ÚS 803/22
- usnesení Ústavního soudu ze dne 7. 6. 2022, sp. zn. IV. ÚS 573/22
- náleží Ústavního soudu ze dne 28. 5. 2024, sp. zn. Pl. ÚS 14/24
- usnesení Ústavního soudu ze dne 26. 6. 2024, sp. zn. I. ÚS 2926/23

- usnesení Ústavního soudu ze dne 17. 7. 2024, sp. zn. IV. ÚS 2672/23
- usnesení Ústavního soudu ze dne 4. 9. 2024, sp. zn. Pl. ÚS 20/24

Judikatura Nejvyššího soudu

- rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 11. 2000, sp. zn. 29 Cdo 630/99
- rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. 9. 2002, sp. zn. 28 Cdo 1375/2002
- rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2004, sp. zn. 30 Cdo 842/2004
- rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 3. 2008, sp. zn. 30 Cdo 1385/2006
- rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 2. 7. 2009, sp. zn. 30 Cdo 2448/2007
- stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 14. 4. 2010, sp. zn. Cpjn 13/2007
- usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2011, sp. zn. 23 Cdo 5152/2008
- rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 4. 2011, sp. zn. 23 Cdo 4384/2008
- rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 6. 9. 2011, sp. zn. 30 Cdo 149/2010
- rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 12. 2011, sp. zn. 30 Cdo 528/2010
- rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 4. 2012, sp. zn. 23 Cdo 4532/2011
- rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 8. 2012, sp. zn. 23 Cdo 4669/2010
- rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 1. 2013, sp. zn. 23 Cdo 3893/2010
- rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 7. 2013, sp. zn. 23 Cdo 2939/2011
- usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2013, sp. zn. 23 Cdo 2415/2012
- usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 2. 2015, sp. zn. 23 Cdo 63/2013
- rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 2017, sp. zn. 29 Cdo 5640/2015
- rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 3. 2018, sp. zn. 23 Cdo 5173/2017
- rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 6. 2018, sp. zn. 23 Cdo 5145/2017
- rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 6. 2019, sp. zn. 23 Cdo 3372/2018
- usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 2. 2020, sp. zn. 23 Cdo 3945/2019
- rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 2. 2020, sp. zn. 23 Cdo 4295/2018
- usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 2. 2021, sp. zn. 23 Cdo 1887/2020
- usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 3. 2021, sp. zn. 23 Cdo 3874/2020
- rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 6. 2021, sp. zn. 23 Cdo 1420/2020-II
- usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 6. 2021, sp. zn. 23 Cdo 3350/2020
- rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 8. 2021, sp. zn. 25 Cdo 2479/2020
- usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2022, sp. zn. 23 Cdo 3189/2021
- usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 4. 2022, sp. zn. 23 Cdo 2398/2021
- usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 4. 2022, sp. zn. 23 Cdo 684/2022

- usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2022, sp. zn. 23 Cdo 679/2022
- rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2022, sp. zn. 29 Cdo 2654/2020
- usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2022, sp. zn. 23 Cdo 302/2022
- usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2023, sp. zn. 23 Cdo 2481/2022
- usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2023, sp. zn. 23 Cdo 3675/2022
- usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2023, sp. zn. 23 Cdo 444/2023
- rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2023, sp. zn. 23 Cdo 2482/2022
- usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 2023, sp. zn. 23 Cdo 2683/2022
- usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 7. 2023, sp. zn. 23 Cdo 2494/2022
- usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 2. 2024, sp. zn. 23 Cdo 429/2023-II
- rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 7. 2024, sp. zn. 29 Cdo 2716/2022

Judikatura Nejvyššího správního soudu

- usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 23. 3. 2005, č. j. 6 A 25/2002-42
- usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 31. 8. 2005, č. j. 2 Afs 144/2004-110
- rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 29. 9. 2005, č. j. 1 Aps 3/2004-60
- rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 20. 9. 2006, č. j. 3 Aps 3/2005-139
- rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 25. 7. 2007, č. j. 1 Aps 1/2007-80
- rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 23. 4. 2014, sp. zn. 6 Ads 99/2013-18
- rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 30. 11. 2016, č. j. 3 As 52/2016-28
- rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 30. 10. 2018, č. j. 8 Afs 144/2018-30
- rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 10. 6. 2020, č. j. 2 As 291/2019-32
- rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 2. 12. 2020, sp. zn. 8 As 319/2018-59
- rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 22. 12. 2020, č. j. 4 As 232/2020-63

Judikatura soudů nižší instance

- usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 25. 6. 2009, sp. zn. 1 Co 46/2009
- rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 9. 12. 2015, sp. zn. 59 Cm 304/2015
- rozsudek Krajského soud v Brně ze dne 10. 11. 2016, sp. zn. 17 Cm 32/2014
- rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 11. 9. 2019, sp. zn. 21 Cm 31/2018
- rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 4. 3. 2020, sp. zn. 21 Cm 43/2018
- rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 22. 9. 2021, sp. zn. 3 Cmo 26/2020
- rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 18. 7. 2022, sp. zn. 10 C 198/2021
- rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 3. 11. 2022, sp. zn. 22 Co 200/2022

- rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 21. 12. 2022, sp. zn. 32 Cm 31/2021

Judikatura Evropského soudu pro lidská práva (ESLP)

- rozsudek ESLP ze dne 26. 6. 1986, č. 8543/79; 8674/79; 8675/79; 8685/79, ve věci Van Marle a další proti Nizozemsku
- rozhodnutí ESLP ze dne 25. 1. 2000, č. 37683/97, ve věci Edgar proti Spojenému království
- rozsudek ESLP ze dne 16. 2. 2000, č. 27798/95, ve věci Amann proti Švýcarsku
- rozsudek ESLP ze dne 6. 4. 2000, č. 35382/97, ve věci Comingersoll proti Portugalsku
- rozhodnutí ESLP ze dne 26. 8. 2000, č. No 38881/97, ve věci Findlater proti Spojenému království.
- rozhodnutí ESLP ze dne 26. 8. 2000, č. 37679/97 a 37682/97, ve věci Slough proti Spojenému království, odst. 7
- rozsudek ESLP ze dne 16. 7. 2002, č. 37971/97, ve věci Société Colas Est proti Francii
- rozhodnutí ESLP ze dne 6. 2. 2003, č. 71630/01, ve věci Wendenburg proti Německu.
- rozsudek ESLP ze dne 30. 3. 2003, č. 53984/00, ve věci Radio France proti Francii
- rozsudek ESLP ze dne 15. 2. 2005, č. 68416/01, ve věci Steel a Morris proti Spojenému království
- rozsudek ESLP ze dne 28. 4. 2005, č. 41604/98, ve věci Buck proti Německu
- rozsudek ESLP ze dne 28. 6. 2007, č. 62540/00, ve věci Association for European Integration and Human Rights proti Bulharsku
- rozsudek ESLP ze dne 16. 10. 2007, č. 74336/01, ve věci Wieser a Bicos Beteiligungen proti Rakousku
- rozsudek ESLP ze dne 15. 11. 2007, č. 12566/03, ve věci Pfeifer proti Rakousku
- rozsudek ESLP ze dne 14. 2. 2008, č. 55179/00, ve věci Glaser proti České republice
- rozsudek ESLP ze dne 21. 7. 2011, č. 28274/098, ve věci Heinisch proti Německu
- rozsudek ESLP ze dne 7. 2. 2012, č. 39954/08, ve věci Axel Springer AG proti Německu
- rozsudek ESLP ze dne 13. 3. 2012, č. 23780/08, ve věci Denimark Ltd proti Spojenému království
- rozsudek ESLP ze dne 2. 9. 2014, č. 32783/08, ve věci Firma EDV proti Německu
- rozsudek ESLP ze dne 16. 5. 2016, č. 8895/10, ve věci  rztekammer f r Wien a Dorner proti Rakousku
- rozsudek ESLP ze dne 5. 3. 2018, č. 19657/12, ve věci Frisk a Jensen proti Dánsku
- rozsudek ESLP ze dne 30. 6. 2020, č. 21768/12, ve věci Petro Carbo Chem proti Rumunsku

Judikatura zahraničních soudů

- rozhodnutí italského Nejvyššího soudu ze dne 4. 6. 2007, sp. zn. 12929/2007
- rozsudek švýcarského Federálního soudu ze dne 11. 4. 2012, sp. zn. BGE 138/2012 III 337
- rozhodnutí francouzského Kasačního soudu ze dne 15. 5. 2012, věc č. 11-10.278
- usnesení polského Nejvyššího soudu ze dne 3. 10. 2023, sp. zn. III CZP 22/23

Seznam ostatních zdrojů

- 2023 Global Reprtrak 100 Most Reputable Companies. The RepTrak Company, 2023. [Dostupné online na: <<https://www.reprtrak.com/globalreprtrak/>>]
- Disentní stanovisko soudců Vincent Evans a Gersing v rozhodnutí ESLP ze dne 26. 6. 1986, č. 8543/79; 8674/79; 8675/79; 8685/79, ve věci Van Marle a další proti Nizozemsku.
- Důvodová zpráva k návrh občanského zákoníku z roku 2009 [Dostupné online na: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova_zprava_duben_2009_.pdf>]
- Důvodová zpráva k zákonu č. 509/1991 Sb., kterým se mění, doplňuje a upravuje občanský zákoník
- Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
- Návrh občanského zákoníku z roku 2005 [Dostupné online na: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/OZ_verze_2005.pdf>]
- Návrh občanského zákoníku z roku 2007 [Dostupné online na: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/OZ_s_DZ_verze_2007.06.03.pdf>]
- Návrh občanského zákoníku z roku 2009 [Dostupné online na: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Navrh_obcanskeho_zakoniku_duben_2009_.pdf>]
- Pracovní text návrhu novely občanského zákoníku z 2014, cit. prostř. rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2021, sp. zn. 23 Cdo 327/2021, odst. 119.
- Slovník českých synonym. Lingea s.r.o., 2012. [Dostupné online na: <<https://www.nechybujte.cz/slovník-ceskych-synonym>>]
- Stanovisko soudce Hale ze dne 11. 10. 2006 k rozhodnutí odvolacího soudu ve věci Jameel proti Wall Street Journal Europe Sprl. [Dostupné online na: <<https://publications.parliament.uk/pa/ld200506/ldjudgmt/jd061011/jamee.pdf>>]
- Věcný záměr občanského zákoníku z roku 2000 [Dostupné online]
- Vysvětlení k Listině základních práv. Úřední věstník Evropské unie 2007/C 303/2 ze dne 14.12.2007, ISSN 1725-2423
- Závěry Společného výboru pro návrh zákona o difamaci: Ústní a související písemné důkazy, svazek II [Dostupné online na: <<https://www.parliament.uk/globalassets/documents/joint-committees/Draft-Defamation-Bill/FINAL-Oral-and-written-evidence-new.pdf>>]

Příloha č. 1 – Soudní rozhodnutí k § 135 o. z.

Následující tabulka poskytuje přehled soudních rozhodnutí, která byla zveřejněna v informačním systému Beck-online ke dni uzavření rukopisu této práce a týkala se ochrany práv osobnostní povahy právnických osob uvedených v § 135 o. z. Navazující rozhodnutí v téže věci byla započítána pouze jednou.

Zvýrazněna jsou rozhodnutí, která se netýkala ochrany pověsti anebo byla vydána v řízeních, ve kterých byla žalobcem nepodnikající právnická osoba.

Soudní rozhodnutí	Předmět řízení dle § 135 o. z.	Žalobce
1. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 7. 2024, sp. zn. 23 Cdo 2288/2023	ochrana pověsti	Česká pirátská strana
2. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 7. 2024, sp. zn. 29 Cdo 2716/2022	ochrana pověsti	GT Energy s. r. o.
3. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2024, sp. zn. 23 Cdo 1808/2023	ochrana pověsti	Seznamovací agentura Date2k, s. r. o.
4. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 2. 2024, sp. zn. 23 Cdo 429/2023-II. Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 22. 3. 2022, sp. zn. 13 C 87/2017-274	ochrana pověsti	ProVčely.cz s.r.o.
5. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 7. 2023, sp. zn. 23 Cdo 2494/2022 Usnesení Ústavního soudu ze dne 26. 6. 2024, sp. zn. I. ÚS 2926/23 Usnesení Ústavního soudu ze dne 4. 9. 2024, sp. zn. Pl. ÚS 20/24	ochrana pověsti	Milion Chvilék, z. s.
6. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 2023, sp. zn. 23 Cdo 2683/2022 Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 5. 2020, sp. zn. 23 Cdo 1059/2018 Usnesení Ústavního soudu ze dne 17. 7. 2024, sp. zn. IV. ÚS 2672/23	ochrana pověsti	Bison & Rose, s. r. o.
7. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2023, sp. zn. 23 Cdo 2482/2022	ochrana pověsti	PENTA INVESTMENTS LIMITED
8. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2023, sp. zn. 23 Cdo 444/2023	ochrana pověsti	anonymizováno, dle kontextu s. r. o.
9. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2023, sp. zn. 23 Cdo 3675/2022	ochrana pověsti	Nová Pernikářka a.s.
10. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2023, sp. zn. 23 Cdo 2481/2022	ochrana pověsti	Volvo Car Czech Republic s. r. o.
11. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 12. 2022, sp. zn. 29 Cdo 1412/2021	ochrana pověsti	BOHEMIA ENERGY entity s. r. o.
12. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2022, sp. zn. 23 Cdo 302/2022	ochrana pověsti	KÁMEN Zbraslav, a. s.
13. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2022, sp. zn. 23 Cdo 2008/2022	ochrana pověsti	Ekonomické stavby s. r. o.

14. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2022, sp. zn. 23 Cdo 3487/2021	ochrana pověsti	Teco a. s.
15. Rozsudek Okresního soudu v Mladé Boleslavi ze dne 19. 7. 2022, sp. zn. 7 C 62/2022-162	ochrana pověsti	anonymizováno, dle kontextu podnikající právnická osoba
16. Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 18. 7. 2022, sp. zn. 10 C 198/2021-400	ochrana pověsti	anonymizováno, dle kontextu podnikající právnická osoba
17. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2022, sp. zn. 29 Cdo 2654/2020	ochrana pověsti	anonymizováno, dle kontextu podnikající právnická osoba
18. Usnesení Ústavního soudu ze dne 7. 6. 2022, sp. zn. IV. ÚS 573/22	ochrana pověsti	JUROS, s. r. o.
19. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2022, sp. zn. 23 Cdo 679/2022	ochrana pověsti	anonymizováno, dle kontextu pravděpodobně podnikající právnická osoba
20. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2022, sp. zn. 23 Cdo 672/2021	ochrana pověsti	BEAS, a. s.
21. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 4. 2022, sp. zn. 23 Cdo 2398/2021	ochrana pověsti	anonymizováno, dle kontextu pravděpodobně podnikající právnická osoba
22. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 4. 2022, sp. zn. 23 Cdo 684/2022	ochrana pověsti	CHANCE 4 CHILDREN, nadační fond
23. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 3. 2022, sp. zn. 23 Cdo 3604/2021	ochrana pověsti	BubbleStar CZ s. r. o.
24. Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 10. 3. 2022, č. j. 58 Co 54/2022-203	ochrana názvu	anonymizováno, dle kontextu spolek
25. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2022, sp. zn. 23 Cdo 3189/2021	ochrana pověsti	Ústav nezávislé žurnalistiky, z. ú.
26. Usnesení Ústavního soudu ze dne 4. 1. 2022, sp. zn. II. ÚS 2802/21 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 6. 2021, sp. zn. 23 Cdo 3350/2020	ochrana pověsti	Advokátní kancelář Pokorný, Wagner & partneři, s. r. o.
27. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2021, sp. zn. 23 Cdo 327/2021-II.	ochrana pověsti	JUROS, s. r. o.
28. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 7. 2021, sp. zn. 23 Cdo 915/2021	ochrana pověsti	POWER EXCHANGE CENTRAL EUROPE, a. s.
29. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 6. 2021, sp. zn. 23 Cdo 1420/2020-II.	ochrana pověsti	MASPEX Czech s. r. o. a MASPEX-GMW Sp. z.o.o. Sp. k.
30. Usnesení Ústavního soudu ze dne 11. 5. 2021, sp. zn. III. ÚS 1585/20-2 Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 2. 2020, sp. zn. 23 Cdo 4295/2018	ochrana pověsti	Nemocnice České Budějovice, a. s. a Nemocnice Tábor, a. s.
31. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 3. 2021, sp. zn. 23 Cdo 3874/2020	ochrana pověsti	Český výrobek s. r. o.
32. Usnesení Ústavního soudu ze dne 29. 1. 2021, sp. zn. II. ÚS 3440/20	ochrana pověsti	Univerzita Palackého v Olomouci

33. Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 18. 9. 2020, sp. zn. 15 C 90/2020-127	ochrana pověsti	anonymizováno, dle kontextu obec
34. Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 5. 8. 2020, sp. zn. Ncp 490/2020	ochrana pověsti	Hart & Partners, v. o. s.
35. Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 1. 7. 2020, sp. zn. Ncp 446/2020	ochrana pověsti	EUROPEAN INSTITUTE OF BUSINESS AND PUBLIC EDUCATION, s. r. o.
36. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 2. 2020, sp. zn. 23 Cdo 3945/2019	ochrana pověsti	RENCAR PRAHA, a. s.
37. Usnesení Ústavního soudu ze dne 28. 1. 2020, sp. zn. III. ÚS 2130/19	ochrana pověsti	AFGANVET, z. s.
38. Usnesení Ústavního soudu ze dne 21. 1. 2020, sp. zn. III. ÚS 11/20 Usnesení Ústavního soudu ze dne 9. 1. 2020, sp. zn. III. ÚS 1641/19	ochrana pověsti	Litera Plzeň, s. r. o. a Vlastivědný ústav, z. ú.
39. Usnesení Ústavního soudu ze dne 21. 1. 2020, sp. zn. III. ÚS 3624/19	ochrana pověsti	JCDecaux, Městský mobiliář, spol. s r. o.
40. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 6. 2019, sp. zn. 23 Cdo 3372/2018	ochrana pověsti	Památník Šoa Praha o. p. s.
41. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 6. 2018, sp. zn. 23 Cdo 5145/2017	ochrana pověsti	České vysoké učení technické v Praze
42. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 3. 2018, sp. zn. 23 Cdo 5173/2017	ochrana pověsti	FourPlusAgency s. r. o.
43. Nález Ústavního soudu ze dne 20. 2. 2018, sp. zn. I. ÚS 3819/14	ochrana pověsti	Karlovarské minerální vody, a. s.

Ochrana pověsti právnické osoby se zaměřením na odčinění nemajetkové újmy

Abstrakt

Rigorózní práce se zabývá pověstí právnické osoby a její ochranou před neoprávněnými zásahy, s bližší pozorností na aktuálně spornou otázku práva na odčinění nemajetkové újmy, kterou soudy v současnosti posuzují rozdílně. Dle Nejvyššího soudu právo právnickým osobám obecně nenáleží, protože postrádá zákonný podklad, avšak dle Městského soudu v Praze se jedná o mezeru v právu a existenci práva je třeba dovodit na základě analogie. Cílem práce je též odpovědět na otázku, zda právnickým osobám svědčí právo na odčinění nemajetkové újmy způsobené zásahem do jejich pověsti.

Nejprve je představen samotný institut pověsti v kontextu účinné právní úpravy. Doposud se žádná publikace komplexně nezabývala ochranou pověsti právnických osob dle současného občanského zákoníku a s ohledem na změnu právní úpravy nemusí být dřívější východiska a závěry nadále použitelné. Práce nejprve poskytuje obecný přehled o právech spojených s právní osobností právnické osoby, popisuje jejich povahu a analyzuje jejich praktické uplatnění. Následně se práce zaměřuje pouze na pověst, přičemž nejprve představuje její definici, aspekty, osobnostní i majetkovou stránku a význam. Dále uvádí, za jakých podmínek a jakým způsobem se mohou právnické osoby bránit, pokud jiná osoba jejich pověst poškozují. Kromě tradičních nároků směřujících na zastavení zásahu a odstranění jeho následků je věnována pozornost i již zmíněné otázce práva na odčinění nemajetkové újmy. Pozornost je však zaměřena i na jiné potenciálně sporné otázky související s ochranou pověsti právnických osob, kterými jsou například problematika vzniku a zániku práva na ochranu pověsti, možnost ochrany špatné pověsti a otázka soudní pravomoci v případě zásahu způsobeného orgánem veřejné moci.

Práce se soustředí na relevantní zákonnou úpravu obsaženou v občanském zákoníku, kterou doplňují závěry právní teorie. Významným zdrojem informací je judikatura českých soudů, jelikož ta nejlépe vypovídá o reálném využití ochrany pověsti v praxi. Práce však nepředstavuje pouze české závěry, ale čerpá též ze zahraničních teoretických i praktických poznatků a judikatury.

Klíčová slova

Právnická osoba; Pověst; Nemajetková újma

Protection of the Reputation of a Legal Person with a Focus on Compensation for Non-Pecuniary Damage

Abstract

The rigorous thesis addresses the reputation of legal entities and its protection against unauthorized interferences, with a particular focus on the currently contentious issue of the claim for compensation for non-pecuniary damage. According to the Supreme Court, legal entities generally do not have such claim because it lacks a legal basis; however, according to the Municipal Court in Prague, this constitutes a legal gap, and the claim should be inferred by analogy. The aim of the thesis is also to answer the question of whether legal entities are entitled to compensation for non-pecuniary damage caused by an interference with their reputation.

But first, it introduces the concept within the current legal framework, as no publication has yet comprehensively addressed the protection of the reputation of legal entities under the current Civil Code. Given the changes in legal regulation, previous principles and conclusions may no longer be applicable. The thesis initially provides a general overview of the rights associated with the legal personality of legal entities, describes their nature, and also analyses their practical application. Subsequently, it focuses solely on reputation, first presenting its definition, aspects, personal and property-related dimensions, and significance. Then it outlines the conditions and methods by which legal entities can defend themselves if another damages their reputation. In addition to the traditional claims aimed at stopping the interference and remedying its consequences, attention is also paid to the aforementioned issue of the right to compensation for non-pecuniary damage. Nevertheless, the thesis also addresses other potentially problematic issues related to the topic, such as the matter of the creation and termination of the right to protect reputation, the possibility of protection of a poor reputation, and the question of judicial jurisdiction in cases of interference caused by public authorities.

The thesis focuses on the relevant legal provisions contained in the Civil Code, supplemented by the conclusions of legal theory. A significant source of information is the case law of Czech courts, as it best reflects the real use of reputation protection in practice. However, the thesis does not only present Czech conclusions but also draws on foreign theoretical and practical findings and case law.

Key words

Legal Person; Reputation; Non-Pecuniary Damage